

Lemminkäinen

VUOSIKERTOMUS

2017

Sisällys

Hallituksen toimintakertomus	3		
Konsernin avainluvut	3		
Merkittävät tapahtumat raportointikaudella	4		
Liiketoiminnan kehitys	4		
Tase, rahoitus ja rahavirta	5		
Liiketoimintasegmentit	6		
Investoinnit	7		
Henkilöstö	7		
Muutokset Lemminkäisen johtoryhmässä	7		
Työturvallisuus ja ympäristö	7		
Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä sekä selvitys muista kuin taloudellisista tiedoista	8		
Tutkimus- ja kehitystoiminta	8		
Osakkeet ja osakkeenomistajat	9		
Yhtiökokouksen päätökset ja hallinto	9		
Ylimääräisen yhtiökokouksen päätökset	10		
Oikeudenkäynnit	10		
Riskit ja epävarmuustekijät	11		
Markkinanäkymät	11		
Hallituksen ehdotus voittovarojen käytöstä	11		
Ohjeistus vuodelle 2018	11		
Tilikauden jälkeiset merkittävät tapahtumat	11		
Konsernitilinpäätös	12		
Konsernin tuloslaskelma (IFRS)	12		
Konsernin laaja tuloslaskelma (IFRS)	12		
Konsernin tase (IFRS)	13		
Konsernin rahavirtalaskelma (IFRS)	14		
Laskelma konsernin oman pääoman muutoksista (IFRS)	15		
IFRS-konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet 31.12.2017	16		
Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS)	25		
Liiketoiminta			
1 Toimintasegmentit ja markkina-alueet	26		
2 Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut	27		
3 Poistot ja arvonalentumiset	27		
4 Rahoitustuotot ja -kulut	28		
5 Verot	28		
6 Osakekohtainen tulos	30		
Sidottu pääoma			
7 Vaihto-omaisuus	31		
8 Myyntisaamiset ja muut saamiset	31		
9 Tietoa rakennushankkeista	31		
10 Ostovelat ja muut velat	32		
11 Varaukset	32		
12 Aineelliset hyödykkeet	33		
13 Aineettomat hyödykkeet	34		
Rahoitus ja rahoitusriskit			
14 Rahoitusriskien hallinta	36		
15 Korolliset velat	40		
16 Rahavarat	40		
17 Johdannaisinstrumentit	40		
18 Myytävissä olevat rahoitusvarat	40		
19 Rahoitusinstrumentit arvostusryhmittäin	41		
20 Oma pääoma ja osingot	43		
Työsuhde-etuudet			
21 Työsuhde-etuudet ja henkilöstömäärä	44		
		22 Johtoon kuuluvien avainhenkilöiden palkitseminen	45
		23 Eläkeveloitteet	47
		Muut liitetiedot	
		24 Sijoitukset	48
		25 Muut vuokrasitoumukset	48
		26 Ehdolliset varat ja velat	49
		27 Liiketoimet lähipiiriin kanssa	50
		28 Liiketoiminnan rahavirtojen oikaisut	50
		29 Muut laajan tuloksen erät	50
		30 Uudet IFRS-standardit	50
		31 Tilikauden jälkeiset tapahtumat	52
		Emoyhtiön tilinpäätös	53
		Emoyhtiön tuloslaskelma (FAS)	53
		Emoyhtiön tase (FAS)	54
		Emoyhtiön rahavirtalaskelma (FAS)	55
		Emoyhtiön tilinpäätöksen laatimisperiaatteet 31.12.2017	56
		Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot (FAS)	57
		1 Liikevaihto markkina-alueittain	58
		2 Liiketoiminnan muut tuotot	58
		3 Materiaalit ja palvelut	58
		4 Henkilöstöä ja toimitilintä jäseniä koskevat tiedot	58
		5 Poistot ja arvonalentumiset	58
		6 Tilintarkastajan palkkiot	58
		7 Rahoitustuotot ja -kulut	58
		8 Tilinpäätössiirrot	58
		9 Tuloverot	58
		10 Pysyvät vastaavat	59
		11 Omistukset muissa yrityksissä	60
		12 Vaihtuvat vastaavat	60
		13 Oma pääoma	61
		14 Pakolliset varaukset	61
		15 Vieras pääoma	61
		16 Vakuudet ja vastuusitoumukset	61
		Taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut (IFRS)	62
		Osakekohtaiset tunnusluvut (IFRS)	63
		Tunnuslukujen laskentakaavat	64
		Hallituksen ehdotus emoyhtiön voittovarojen käytöstä	65
		Tilintarkastuskertomus	66
		Osakkeet ja osakkeenomistajat	74
		Tietoa osakkeenomistajille ja sijoittajille	76

Hallituksen toimintakertomus

KONSERNIN AVAINLUVUT

Avainluvut, IFRS		1-12/2017	1-12/2016	Muutos
Liikevaihto	M€	1 847,2	1 682,7	164,5
Päälystys	M€	656,4	648,5	7,9
Infraprojektit	M€	475,4	426,2	49,2
Suomen talonrakentaminen	M€	655,1	581,2	73,9
Venäjän toiminnot	M€	93,0	54,5	38,5
Muut toiminnot ja konsernieliminoinnit	M€	-32,8	-27,7	-5,1
Liikevoitto	M€	41,8	67,6	-25,8
Päälystys	M€	3,3	20,8	-17,5
Infraprojektit	M€	7,5	12,5	-5,0
Suomen talonrakentaminen	M€	36,7	17,2	19,5
Venäjän toiminnot	M€	-0,8	-3,8	3,0
Muut toiminnot	M€	-5,0	20,9	-25,9
Liikevoitto-%	%	2,3	4,0	
Päälystys	%	0,5	3,2	
Infraprojektit	%	1,6	2,9	
Suomen talonrakentaminen	%	5,6	3,0	
Venäjän toiminnot	%	-0,8	-7,0	
Tulos ennen veroja	M€	25,7	49,2	-23,5
Katsauskauden tulos	M€	6,4	38,0	-31,6
Katsauskauden osakekohtainen tulos, laimentamaton	€	0,17	1,27	-1,10
Katsauskauden osakekohtainen tulos, laimennettu	€	0,17	1,26	-1,09
Liiketoiminnan rahavirta	M€	-13,6	131,7	-145,3

Avainluvut, IFRS		31.12.2017	31.12.2016	Muutos
Tilaukanta	M€	1 305,6	1 265,2	40,4
Sidottu pääoma	M€	442,7	388,2	54,5
Taseen loppusumma	M€	926,8	968,0	-41,2
Korollinen nettovelka	M€	127,9	81,1	46,8
Omavaraisuusaste ¹⁾	%	39,9	39,5	
Nettovelkaantumisaste ²⁾	%	40,0	24,3	
Sijoitetun pääoman tuotto, ROCE, liukuva 12 kk	%	8,1	11,3	

¹⁾ Omavaraisuusaste, mikäli hybridilainat käsiteltäisiin vieraana pääomana: 12/2017: 35,6 % ja 12/2016: 35,4 %.

²⁾ Nettovelkaantumisaste, mikäli hybridilainat käsiteltäisiin vieraana pääomana: 12/2017: 57,2 % ja 12/2016: 38,8 %.

MERKITTÄVÄT TAPAHTUMAT RAPORTOINTIKAUDELLE

LEMMINKÄISEN JA YIT:N YHDISTYMINEN

Lemminkäinen Oyj ja YIT Oyj ilmoittivat 19.6.2017 suunnitelmasta yhdistää yhtiöt.

- Yhdistymisen myötä luodaan pohja kasvaa yhdeksi johtavista kaupunkikehittäjistä Pohjois-Euroopan rakentamisen markkinoilla.
- Yhdistymisen odotetaan luovan merkittävää arvoa yhdistyneen yhtiön osakkeenomistajille paremman suhdannekestävyyden ja kilpailukyvyn ansiosta, jotka tarjoavat vahvan alustan kasvuille. YIT:n ja Lemminkäisen yhdistyminen luo tasapainoisen liiketoimintaportfolion, jonka liiketoiminta-alueita ovat Asuminen, Infraprojektit, Päällystys, Toimitilat ja Kiinteistöt.
- YIT:n ja Lemminkäisen yhdistyminen toteutettiin absorptiosulautumisena, jossa Lemminkäinen sulautui YIT:hen, Lemminkäisen osakkeenomistajat saivat sulautumisvastikkeena YIT:n osakkeita ja Lemminkäinen purkautui. Lemminkäisen osakkeenomistajat saivat sulautumisvastikkeena 3,6146 YIT:n uutta osaketta jokaista omistamaansa Lemminkäisen osaketta kohden, jolloin yhdistymisen toteuttamisen jälkeen YIT:n osakkeenomistajat omistavat yhdistyneestä yhtiöstä 60 prosenttia ja Lemminkäisen osakkeenomistajat 40 prosenttia.

Finanssivalvonta hyväksyi Lemminkäisen ja YIT:n sulautumista koskevan esitteen 24.8.2017 ja myönsi poikkeuslupan listalleottoesitteen julkistamisesta. Lemminkäinen julkaisi sulautumisesitteen verkkosivuillaan 25.8.2017 ja pörssitiedotteen sulautumisesitteen täydennyksestä 7.9.2017.

Lemminkäisen ja YIT:n 12.9.2017 pidetyt ylimääräiset yhtiökokoukset hyväksyivät sulautumisen. Lemminkäinen julkaisi yhtiökokouksutun pörssitiedotteena 27.7.2017 ja pörssitiedotteet ylimääräisten yhtiökokousten päätöksistä 12.9.2017.

PEAB AB oli ainoa osakkeenomistaja, joka vastusti Lemminkäisen ja YIT:n sulautumista ja vaati omistamiensa osakkeiden lunastamista Lemminkäisen ylimääräisessä yhtiökokouksessa 12.9.2017. PEAB tiedotti 9.10.2017 myyneensä koko omistuksensa Lemminkäinen Oyj:ssä. Kaupan myötä PEABin Lemminkäisen yhtiökokouksessa esittämä osakkeiden lunastusvaatimus raukesi, ja yhtiöiden yhdistyessä koko sulautumisvastike annettiin YIT:n osakkeina.

Suomen Kilpailu- ja kuluttajavirasto hyväksyi yhdistymisen 26.1.2018. Jo aikaisemmin Venäjän, Slovakian, Viron ja Liettuan kilpailuviranomaiset olivat hyväksyneet yrityskaupan, eikä sulautuminen edellyttänyt viranomaislupia muissa maissa. Kummankin yhtiön hallitukset hyväksyivät 31.1.2018 sulautumisen täytäntöönpanon, ja sulautuminen tuli voimaan 1.2.2018.

LIIKETOIMINNAN KEHITYS

LIIKEVAIHTO

Liikevaihto segmentteittäin		1-12/2017	1-12/2016	Muutos
Päällystys	M€	656,4	648,5	7,9
Infraprojektit	M€	475,4	426,2	49,2
Suomen talonrakentaminen	M€	655,1	581,2	73,9
Venäjän toiminnot	M€	93,0	54,5	38,5
Muut toiminnot ja konsernieliminoinnit	M€	-32,8	-27,7	-5,1
Konserni, yhteensä	M€	1 847,2	1 682,7	164,5

Liikevaihto maittain		1-12/2017	1-12/2016	Muutos
Suomi	M€	1 215,7	1 133,0	82,7
Skandinavia	M€	388,9	376,5	12,4
Venäjä	M€	93,0	54,5	38,5
Baltian maat	M€	149,6	117,5	32,1
Muut	M€		1,2	-1,2
Konserni, yhteensä	M€	1 847,2	1 682,7	164,5

Vuonna 2017 konsernin liikevaihto oli 1 847,2 milj. euroa (1 682,7). Valuuttakurssimuutosten vaikutus euromääräiseen liikevaihtoon oli +7,4 milj. euroa vertailukauteen nähden.

Päällystykseen liikevaihtoa kasvattivat Suomen päällystykseen suuremmat volyymit. Infraprojektien liikevaihtoa kasvattivat vertailukautta suuremmat volyymit Ruotsissa ja Baltian maissa. Suomen talonrakentamisen liikevaihtoa kasvattivat sekä toimitilarakentaminen että omaperusteisen asuntorakentamisen suuremmat volyymit. Venäjän toiminnoissa volyymit kasvoivat pääasiassa talonrakentamisessa.

LIIKEVOITTO

Liikevoitto segmentteittäin		1-12/2017	1-12/2016	Muutos
Päällystys	M€	3,3	20,8	-17,5
Infraprojektit	M€	7,5	12,5	-5,0
Suomen talonrakentaminen	M€	36,7	17,2	19,5
Venäjän toiminnot	M€	-0,8	-3,8	3,0
Segmentit, yhteensä	M€	46,7	46,7	0,0
Muut toiminnot	M€	-5,0	20,9	-25,9
Konserni, yhteensä	M€	41,8	67,6	-25,8

Liikevoitto-% segmentteittäin		1-12/2017	1-12/2016
Päällystys	%	0,5	3,2
Infraprojektit	%	1,6	2,9
Suomen talonrakentaminen	%	5,6	3,0
Venäjän toiminnot	%	-0,8	-7,0
Konserni, yhteensä	%	2,3	4,0

Vuonna 2017 konsernin liikevoitto oli 41,8 milj. euroa (67,6). Liikevoittoprosentti oli 2,3 % (4,0). Valuuttakurssimuutosten vaikutus euromääräiseen liikevoittoon oli +0,1 milj. euroa vertailukauteen nähden.

Päällystykseen liikevoittoa pienensi viivästynyt päällystyskauden aloitus sekä Skandinavian heikko kannattavuus, joka

johtui heikosta operatiivisesta suorituskyvystä ja kireästä hintakilpailusta. Infraprojektien liikevoitto laski vertailukaudesta yksittäisten projektien heikompien katteiden vuoksi. Suomen talonrakentamisessa liikevoittoa kasvattivat pääasiassa suuremmat volyymit ja kateparannukset omaperusteisessa asuntorakentamisessa. Venäjän toimintojen liikevoitto oli -0,8 milj. euroa (-3,8). Vuoden lopussa Venäjällä oli 1 valmis myymätön asunto (2).

Muiden toimintojen liikevoittoon sisältyy 1,4 miljoonaa euroa oikeudenkäynteihin liittyviä kuluja, korvauksia ja palautuksia sekä 3,4 miljoonaa euroa Lemminkäisen ja YIT:n suunniteltuun yhdistymiseen liittyviä transaktiokustannuksia.

Konsernin oikaistu liikevoitto oli 46,6 milj. euroa (45,1). Oikaistu liikevoittoprosentti oli 2,5 % (2,7) liikevaihdosta.

TILAUSKANTA

Tilaukanta ja saadut tilaukset	Tilaukanta kauden lopussa			Katsauskaudella saadut tilaukset			
		31.12.2017	31.12.2016	Muutos	1-12/2017	1-12/2016	Muutos
Päällystys	M€	175,4	193,7	-18,3	483,7	442,1	41,6
Infraprojektit	M€	271,2	271,6	-0,4	243,0	342,2	-99,2
Suomen talonrakentaminen	M€	794,9	698,2	96,7	466,7	422,1	44,6
Venäjän toiminnot	M€	64,1	101,7	-37,6	19,1	140,9	-121,8
Konserni yhteensä	M€	1 305,6	1 265,2	40,4	1 212,5	1 347,2	-134,7
- josta myymätön osuus	M€	88,9	105,7	-16,8			

Vuoden lopussa konsernin tilaukanta oli 1 305,6 milj. euroa (1 265,2). Uusien tilausten määrä tammi-joulukuussa oli 1 212,5 milj. euroa (1 347,2).

TASE, RAHOITUS JA RAHAVIRTA

Tase ja rahoitus		31.12.2017	31.12.2016	Muutos
Taseen tunnusluvut				
Omavaraisuusaste ¹⁾	%	39,9	39,5	
Nettovelkaantumisaste ²⁾	%	40,0	24,3	
Sijoitetun pääoman tuotto, ROCE, liukuva 12 kk	%	8,1	11,3	
Sijoitettu pääoma	M€	505,2	546,2	-41,0
Sidottu pääoma	M€	442,7	388,2	54,5
Nettokäyttöpääoma	M€	257,3	187,8	69,5
Rahoitusasema ja likviditeetti				
Korollinen velka	M€	185,8	212,5	-26,7
- josta pitkäaikaista velkaa	M€	114,6	119,6	-5,0
- josta lyhytaikaista velkaa	M€	71,2	92,9	-21,7
Likvidit varat	M€	57,9	131,4	-73,5
Korollinen nettovelka	M€	127,9	81,1	46,8
Sitovia luottolimiittejä, nostettavissa	M€	200,0	185,0	15,0
Tililimiittisopimuksia, nostettavissa	M€	12,4	12,4	0,0

¹⁾ Omavaraisuusaste, mikäli hybridilainat käsiteltäisiin vieraana pääomana: 12/2017: 35,6 % ja 12/2016: 35,4 %.

²⁾ Nettovelkaantumisaste, mikäli hybridilainat käsiteltäisiin vieraana pääomana: 12/2017: 57,2 % ja 12/2016: 38,8 %.

Taseen loppusumma 31.12.2017 oli 926,8 milj. euroa (968,0), josta oman pääoman määrä oli 319,3 milj. euroa (333,7). Oma pääoma sisältää 34,8 milj. euroa (34,8) hybridilainaa. Yhtiöllä on oikeus lunastaa takaisin hybridilainan jäljellä oleva nimellisarvo, 35,2 miljoonaa euroa, aikaisintaan maaliskuussa 2018.

Konsernin sidottu pääoma 31.12.2017 oli 442,7 milj. euroa (388,2). Nettokäyttöpääoma vuoden lopussa oli 257,3 milj.

euroa (187,8). Käyttöpääoma kasvoi vertailukaudesta erityisesti Infraprojekteissa ja Venäjän toiminnoissa.

Korollinen velka vuosineljänneksen lopussa oli 185,8 milj. euroa (212,5) ja korollinen nettovelka 127,9 milj. euroa (81,1). Pitkäaikaisen korollisen velan osuus lainasalkussa oli kauden lopussa 61,7 % (56,3). Likvidit varat olivat 57,9 milj. euroa (131,4). Yhtiön korollisesta velasta 99,4 milj. euroa (99,7) oli joukkovelkakirjalainoja, 61,7 milj. euroa (80,7) vaihto-omaisuusyhtiöiden velkoja, 24,4 milj. euroa (31,0) rahoitusleasingvelkoja ja 0,4 milj. euroa (1,1) muita rahoitusvelkoja. Yritystodistuksia ei ollut käytössä vuoden 2017 eikä vuoden 2016 lopussa.

Kolmannen vuosineljänneksen aikana joukkovelkakirjanhaltijoiden kokous hyväksyi muutokset Lemminkäisen 100 miljoonan euron vakuudettomien joukkovelkakirjojen ehtoihin. Muutokset astuivat voimaan, kun Lemminkäisen ja YIT:n yhdistyminen toteutui 1.2.2018.

Lemminkäinen allekirjoitti maaliskuussa 2017 uuden 200 miljoonan euron sitovan luottolimitin. Luottolimitti eräännyy vuoden 2020 ensimmäisellä kvartaalilla, ja siinä on kaksi yhden vuoden jatko-optiota. Samalla yhtiö irtisanoi edellisen 185 miljoonan euron sitovan luottolimitinsä, joka olisi eräänntynyt vuoden 2018 ensimmäisellä kvartaalilla. Vuoden lopussa yhtiöllä oli nostettavissa olevia sitovia luottolimittejä 200,0 milj. euroa (185,0) ja tililimiittisopimuksia 12,4 milj. euroa (12,4). Lainasalkusta 64 % (66) oli sidottu kiinteään korkoon.

Nettorahoituskulut vuonna 2017 olivat 16,0 milj. euroa (18,4). Hybridilainan korkokuluja ei kirjata tuloslaskelman rahoituskuluihin, vaan ne vaikuttavat osakekohtaiseen tulokseen ja omaan pääomaan.

Liiketoiminnan rahavirta oli tammi–joulukuussa -13,6 milj. euroa (131,7). Liiketoiminnan rahavirtaa pienensivät nettokäyttöpääoman muutokset erityisesti Infraprojekteissa ja Venäjän toiminnoissa.

Vuoden 2017 viimeisellä neljänneksellä yhtiö kirjasi alas Norjan ja Ruotsin laskennallisia verosaamia siihen määrään, joka vastaa yhtiöllä käytettävissään olevia veronalaisia väliaikaisia eroja. Alaskirjaukset kasvattivat tuloslaskelman verokulua tammi–joulukuussa 10,2 milj. euroa. Alaskirjaukset heikensivät tilikauden tulosta sekä osakekohtaista tulosta.

LIIKETOIMINTASEGMENTIT

PÄÄLLYSTYS

Toimintaympäristö

Suomen valtion päällystysvolyymit pysyivät edellisvuoden tasolla. Ruotsissa markkinatilanne oli hyvä, ja Norjassa valtion investoinnit kasvoivat. Tanskassa hintakilpailu pysyi kireänä.

Päällystyksen avainluvut		1-12/2017	1-12/2016	Muutos
Liikevaihto	M€	656,4	648,5	7,9
Liikevoitto	M€	3,3	20,8	-17,5
% liikevaihdosta	%	0,5	3,2	
Saadut tilaukset	M€	483,7	442,1	41,6
Tilaukanta ¹⁾	M€	175,4	193,7	-18,3
Sidottu pääoma ¹⁾	M€	181,3	189,0	-7,7

¹⁾ kauden lopussa

Liikevaihto vuonna 2017 oli 656,4 milj. euroa (648,5), josta 53 % (52) tuli Suomesta ja 47 % (48) Skandinaviasta. Liikevaihtoa kasvattivat Suomen päällystyksen suuremmat volyymit. Liikevoitto oli 3,3 milj. euroa (20,8). Liikevoittoa pienensi viivästynyt päällystyskauden aloitus sekä Skandinavian heikko kannattavuus, joka johtui heikosta operatiivisesta suorituskyvystä ja kireästä hintakilpailusta.

Sidottu pääoma oli vuoden lopussa 181,3 milj. euroa (189,0).

Myydyn ja levitetyn asfaltin määrä tammi–joulukuussa oli 6,8 miljoonaa tonnia (6,9).

INFRAPROJEKTIT

Toimintaympäristö

Kaupungistuminen, teollisuuden investoinnit sekä investoinnit energia- ja liikenneinfrastruktuuriin lisäsivät vaativan infrarakentamisen kysyntää. Etenkin Ruotsissa ja Norjassa markkina oli vahva, ja molemmissa maissa on käynnissä tai suunnitteilla useita suuria infrahankkeita. Suomessa rakentamista tukivat infrarakentamisen hankkeet kasvukeskuksissa ja rakennusalan yleinen markkinakasvu. Baltian maissa markkinan kasvu on jatkunut.

Infraprojektien avainluvut

Infraprojektien avainluvut		1-12/2017	1-12/2016	Muutos
Liikevaihto	M€	475,4	426,2	49,2
Liikevoitto	M€	7,5	12,5	-5,0
% liikevaihdosta	%	1,6	2,9	
Saadut tilaukset	M€	243,0	342,2	-99,2
Tilaukanta ¹⁾	M€	271,2	271,6	-0,4
Sidottu pääoma ¹⁾	M€	71,1	30,3	40,8

¹⁾ kauden lopussa

Liikevaihto vuonna 2017 oli 475,4 milj. euroa (426,2), josta 50 % (57) tuli Suomesta, 18 % (15) Skandinaviasta ja 32 % (28) Baltian maista. Liikevaihtoa kasvattivat vertailukautta suuremmat volyymit Ruotsissa ja Baltian maissa. Liikevoitto oli 7,5 milj. euroa (12,5). Liikevoitto laski vertailukaudesta yksittäisten projektien heikompien katteiden vuoksi. Sidottu pääoma oli vuoden lopussa 71,1 milj. euroa (30,3). Sidottua pääomaa kasvatti nettokäyttöpääoman kasvu.

SUOMEN TALONRAKENTAMINEN

Toimintaympäristö

Talonrakentamisen kokonaismarkkinatilanne oli hyvä. Asuntotuotanto oli edelleen vilkasta, ja kysyntä painottui pieniin asuntoihin kasvukeskuksissa. Sekä kuluttajien että sijoittajien kysyntä on pysynyt melko vakaana. Toimitilarakentamisen kysyntää ylläpitivät yksittäiset suurhankkeet sekä julkisen sektorin hankkeet.

Suomen talonrakentamisen avainluvut

Suomen talonrakentamisen avainluvut		1-12/2017	1-12/2016	Muutos
Liikevaihto	M€	655,1	581,2	73,9
Liikevoitto	M€	36,7	17,2	19,5
% liikevaihdosta	%	5,6	3,0	
Saadut tilaukset	M€	466,7	422,1	44,6
Tilaukanta ¹⁾	M€	794,9	698,2	96,7
Sidottu pääoma ¹⁾	M€	217,8	215,8	2,0

¹⁾ kauden lopussa

Liikevaihto vuonna 2017 oli 655,1 milj. euroa (581,2). Liikevoitto oli 36,7 milj. euroa (17,2). Liikevaihtoa kasvattivat sekä toimitilarakentaminen että omaperusteisen asuntorakentamisen suuremmat volyymit. Asuntomyynti oli hyvällä tasolla: 1 343 myytyä asuntoa vuonna 2017 (1 002). Liikevoittoa kasvattivat pääasiassa suuremmat volyymit ja kateparannukset omaperusteisessa asuntorakentamisessa.

Vuoden lopussa valmiiden myymättömien asuntojen määrä oli 112 (185). Liiketoimintaan sidotun pääoman määrä oli edellisvuoden tasolla: vuoden lopussa se oli 217,8 milj. euroa (215,8).

**Lemminkäisen
asuntotuotanto
(omaperusteinen
ja neuvottelu-
urakointi)**

		1-12/2017	1-12/2016	Muutos
Aloitukset	kpl	1 621	1 106	515
- joista omaperusteisia	kpl	1 387	871	516
Valmistuneet	kpl	1 341	1 042	299
- joista omaperusteisia	kpl	870	664	206
Myydyt	kpl	1 565	1 234	331
- joista omaperusteisia	kpl	1 343	1 002	341
Sijoittajamyynni	%	15	31	
Rakenteilla ¹⁾	kpl	1 729	1 482	247
- joista myymättömiä ¹⁾	kpl	543	433	110
Valmiit myymättömät ¹⁾	kpl	112	185	-73
Tonttivarannon tasearvo ¹⁾	M€	110,6	94,0	16,6
Aloitukset, kilpailu-urakointi	kpl	286	312	-26

¹⁾ kauden lopussa

VENÄJÄN TOIMINNOT

Toimintaympäristö

Venäjällä talouskasvu on alhaisella tasolla. Talonrakentamisen neuvottelu-urakoinnissa urakoitsijan luotettavuus on edelleen kilpailuetu. Suurten väylien rakennus- ja korjaushankkeet ylläpitivät päällystykseen kysyntää.

Venäjän toimintojen avainluvut

		1-12/2017	1-12/2016	Muutos
Liikevaihto	M€	93,0	54,5	38,5
Liikevoitto	M€	-0,8	-3,8	3,0
% liikevaihdosta	%	-0,8	-7,0	
Saadut tilaukset	M€	19,1	140,9	-121,8
Tilauskanta ¹⁾	M€	64,1	101,7	-37,6
Sidottu pääoma ¹⁾	M€	44,9	23,7	21,2

¹⁾ kauden lopussa

Liikevaihto vuonna 2017 oli 93,0 milj. euroa (54,5). Volyymit kasvoivat pääasiassa talonrakentamisessa. Liikevoitto oli -0,8 milj. euroa (-3,8). Taloudellisten tavoitteiden saavuttaminen vuonna 2015 toteutetun strategian muutoksen jälkeen vie vielä jonkin aikaa.

Valuuttakurssimuutosten vaikutus euromääräiseen liikevaihtoon oli +10,3 milj. euroa ja liikevoittoon -0,1 milj. euroa.

Vuoden lopussa yhtiöllä oli Venäjällä 1 valmis myymätön asunto (2). Sidottu pääoma oli 44,9 milj. euroa (23,7).

INVESTOINNIT

Bruttoinvestoinnit vuonna 2017 olivat 24,8 milj. euroa (20,8), mikä oli 1,3 % (1,2) yhtiön liikevaihdosta. Investoinnit olivat pääosin päällystys-segmentin koneiden ja kaluston korvausinvestointeja.

HENKILÖSTÖ

Lemminkäisen palveluksessa oli vuoden lopussa 4 632 henkilöä (4 244) eli 388 henkilöä enemmän kuin vuotta aiemmin. Noin puolet henkilöstöstä työskentelee Suomessa. Henkilöstömäärä kasvoi eniten Venäjän toiminnoissa, missä talonrakentamisen volyymit ovat kasvaneet. Infraprojektien organisaatiota on vahvistettu tukemaan segmentin kasvutavoitteita. Henkilöstöstä 2 005 (1 947) oli toimihenkilöitä ja 2 627 työntekijöitä (2 297).

Henkilöstö

segmentteittäin		31.12.2017	31.12.2016	Muutos
Päällystys	henkilöä	1 400	1 412	-12
Infraprojektit	henkilöä	1 298	1 212	86
Suomen talonrakentaminen	henkilöä	1 041	1 048	-7
Venäjän toiminnot	henkilöä	769	425	344
Emoyhtiö ja muut	henkilöä	124	147	-23
Konserni, yhteensä	henkilöä	4 632	4 244	388

Henkilöstö

maittain		31.12.2017	31.12.2016	Muutos
Suomi	henkilöä	2 301	2 349	-48
Ruotsi, Norja, Tanska	henkilöä	833	829	4
Baltian maat	henkilöä	726	632	94
Venäjä	henkilöä	769	425	344
Muut maat	henkilöä	3	9	-6
Konserni, yhteensä	henkilöä	4 632	4 244	388

MUUTOKSET LEMMINKÄISEN JOHTORYHMÄSSÄ

Heikki Vuorenmaa nimitettiin päällystys-liiketoimintasegmentin johtajaksi ja konsernin johtoryhmän jäseneksi 21.9.2017 alkaen. Aiemmin konsernin johtoryhmän jäsenenä ja päällystys-liiketoimintasegmentin johtajana toiminut Robert Blumberg jätti yhtiön ja paikkansa 21.9.2017.

Strategia- ja kehitysjohtaja Sari Inkilä jätti paikkansa Lemminkäisellä ja yhtiön johtoryhmässä 1.11.2017 alkaen, mistä lähtien HR-johtaja Jan Gustafsson on vastannut Lemminkäisen strategiasta ja kehityksestä.

TYÖTURVALLISUUS JA YMPÄRISTÖ

Lemminkäisen työturvallisuuden pitkän aikavälin tavoitteena on nolla poissaoloon johtanutta työtaturmaa. Yhtiön työturvallisuustoimenpiteiden tavoitteena on luoda turvallinen työympäristö kaikille työntekijöille ja alihankkijoille. Lemminkäinen on sitoutunut Rakennusteollisuus RT ry:n yhteisiin työturvallisuusperiaatteisiin, joiden tavoitteena on vauhdittaa rakennusalan etenemistä kohti Nolla tapaturmaa -päämäärää. Toukokuussa 2017 Lemminkäinen järjesti Työturvallisuusviikon kaikissa toimintamaissaan. Turvallisuusviikon aikana johdon jäsenet vierailivat työmailla, ja vierailujen yhteydessä käytiin läpi työturvallisuuteen liittyviä ajankohtaisia teemoja. Päällystys-segmentti järjesti lisäksi syyskuussa työturvallisuuskampanjan korostaakseen työturvallisuuden merkitystä myös syksyn tuotantokaudella.

Yhtiö seuraa kuukausittain työpaikatapaturmataajuuden kehittymistä ja tekee toimenpidesuunnitelmia sen pohjalta. Yhtiö seuraa myös aliurakoitsijoiden työpaikatapaturmataajuutta. Vuonna 2017 Lemminkäisen oman henkilöstön työpaikatapaturmataajuus oli 7,0 (8,6) (yli 1 vrk poissaolon johtaneiden tapaturmien lukumäärä / miljoona työtuntia). Vaikka työpaikatapaturmataajuus kehittyi vuoden aikana positiivisesti, valitettavasti Venäjällä tapahtui kolme kuolemaan johtanutta tapaturmaa, kaksi päällystyksessä Lemminkäisen omille työntekijöille ja yksi talonrakentamisen työmaalla aliurakoitsijalle. Tapahtumien pohjalta tehtiin toimenpidesuunnitelmat samankaltaisten tapaturmien välttämiseksi, ja toimenpiteiden seuranta jatketään vuonna 2018.

Vuoden 2017 alussa yhtiön turvallisuusasiantuntijat aloittivat kolme Lean Six Sigma -projektia, jotka keskittyivät työturvallisuuden ja turvallisuusraportoinnin kehittämiseen. Projektit jatkuvat vuonna 2018. Toukokuussa Lemminkäinen järjesti InfraHack-tapahtuman, jossa kehitettiin innovaatioita rakennusteollisuuden tarpeisiin, myös työturvallisuuden osalta. Lemminkäinen aloitti pilottihankkeen InfraHackissa syntyneestä työturvallisuutta tukevasta innovaatiosta. Työturvallisuusviestintä ja jatkuva vuoropuhelu työturvallisuudesta ovat olennainen osa turvallisten työskentelytapojen käytäntöä. Vuonna 2017 Lemminkäinen kehitti tapaturma- ja läheltä-piti-tilanteiden tiedonkulkua toimintamaidensa välillä ja yhtenäisti työturvallisuusterminologiaa osana jatkuvaa parantamista.

Lemminkäisen pitkän aikavälin ympäristövastuun tavoitteena on energiatehokkuuden parantaminen sekä materiaalitehokkuuden ja kierrätyksen lisääminen. Suurin osa Lemminkäisen oman toiminnan ympäristövaikutuksista tulee päällystyksen ja kiviaineksen tuotantoprosesseista. Lemminkäinen pienentää toimintansa ympäristövaikutuksia mm. kehittämällä tuotantoteknologiaa ja prosessien tehokkuutta esimerkiksi koneiston käytön osalta. Suomessa Lemminkäinen on sitoutunut vähentämään energiankulutustaan 7,5 % vuoden 2014 tasosta vuoteen 2025 mennessä Elinkeinoelämän energiatehokkuussopimuksen mukaisesti. Vuonna 2017 yhtiö jatkoi konsernin energiankulutuksen seurannan kehittämistä ja yhtenäistämistä.

Lemminkäisen tavoitteena on lisätä materiaalitehokkuutta ja kierrätystä toiminnoissaan. Vanhan asfaltin uusiokäyttö vähentää hiilidioksidipäästöjä ja edistää toiminnan materiaalitehokkuutta. Yhtiön tavoitteena on lisätä uusioasfaltin käyttöä asfaltintuotannossaan 25 prosenttiin raaka-aineiden osuudesta vuoteen 2025 mennessä. Vuonna 2017 asfaltintuotannon raaka-aineista 14 % (15) oli uusioasfalttia. Rakennuskohteissa syntyy ylijäämämaita ja rakennusjätettä. Ensijaisesti jätteen syntymistä vältetään, ja syntyneille jätteille Lemminkäinen etsii kierrätys- tai uudelleenkäyttökohteita. Kaatopaikoille rakennuskohteiden jäte sijoitetaan vain, jos sen hyödyntäminen ei ole teknisesti tai taloudellisesti mahdollista. Talonrakentamisen toiminnoissa seurataan työmaiden lajitteluastetta ja kokonaishyötykäyttöastetta.

Lemminkäisen henkilöstöä koulutettiin vuonna 2017 sekä työturvallisuus- että ympäristöasioissa. Yhtiö osallistuu aktiivisesti työryhmiin, joissa laaditaan toimialaa koskevaa

lainsäädäntöä, kehitetään toimitapoja tai alan parasta tekniikkaa. Vuonna 2017 Lemminkäinen jatkoi työturvallisuus- ja ympäristöasioiden parhaiden käytäntöjen jakamista ja kansainvälisen yhteistyön kehittämistä.

ENERGIANKULUTUS

	GWh
Suorien energialähteiden kulutus	
Diesel	165,4
Kevyt polttoöljy	152,0
Raskas polttoöljy	133,6
Liuskeöljy	22,9
Bioöljy	5,8
Maakaasu	190,3
Nestekaasu (LPG)	65,1
Nesteytetty maakaasu (LNG)	17,8
Bensiini	4,3
Yhteensä	757,2
Epäsuorien energialähteiden kulutus	
Sähkö	81,9
Kaukolämpö	6,2
Yhteensä	88,1
Energiankulutus yhteensä	845,3

Tiedot sisältävät Lemminkäisen omien toimintojen energiankulutuksen.

SELVITYS HALLINTO- JA OHJAUSJÄRJESTELMÄSTÄ SEKÄ SELVITYS MUISTA KUIN TALOUDELLISISTA TIEDOISTA

Lemminkäinen Oyj:n ja YIT Oyj:n yhdistymisen myötä Lemminkäinen Oyj ei 1.2.2018 jälkeen ole arvopaperimarkkinalain tarkoittama arvopaperin liikkeeseenlaskija eikä kirjanpitolain tarkoittama yleisen edun kannalta merkittävä suuri yhteisö, minkä vuoksi Lemminkäinen Oyj ei julkaise selvitystä hallinto- ja ohjausjärjestelmästä taikka selvitystä muista kuin taloudellisista tiedoista.

TUTKIMUS- JA KEHITYSTOIMINTA

Vuonna 2017 Lemminkäisen tutkimus- ja kehitystoiminnan painopisteinä olivat tuotantoteknologioiden ja energiatehokkuuden sekä operatiivisen tehokkuuden parantaminen. Lisäksi yhtiö kehitti tuotekehitysportfolioensa hallintaprosesseja ja otti käyttöön joustavia kehitysmenetelmiä. Lemminkäinen järjesti myös InfraHack-innovaatiohaastetapahtuman tukeakseen digitaalisuuden parempaa hyödyntämistä infrarakentamisessaan. Lemminkäisellä on kaikissa toimintamaissaan päällystealan laboratorio, joka keskittyy päällystyksen tutkimus- ja kehitystyöhön. Lemminkäisen Keskuslaboratorio sijaitsee Suomessa. Vuonna 2017 kuluksi kirjatut konsernin tutkimus- ja kehittämismenot olivat noin 0,3 % (0,2) liikevaihdosta.

OSAKKEET JA OSAKKEENOMISTAJAT

Yhtiöllä oli yksi osakesarja. Kukin osake oikeutti yhteen ääneen yhtiökokouksessa ja samansuuruiseen osinkoon. Lemminkäisen osakepääoma oli 34 042 500 euroa, ja osakkeiden lukumäärä katsauskauden lopussa oli 23 219 900 kappaletta.

KAUPANKÄYNTI OSAKKEILLA

Lemminkäisen kaikkien osakkeiden markkina-arvo 31.12.2017 oli 530,7 milj. euroa (473,3). Lemminkäinen Oyj:n osakkeen kurssi 1.1.2017 Nasdaq Helsinki Oy:ssä oli 20,40 euroa (13,79) ja 31.12.2017 22,87 euroa (20,40). Nasdaq Helsinki Oy:n lisäksi Lemminkäisen osakkeella käytiin kauppaa myös vaihtoehtoisilla markkinapaikoilla. Osakkeiden kokonaisvaihto tammi–joulukuussa 2017 oli yhteensä 6 371 409 kappaletta (2 770 162), josta 7 % (4) tuli vaihtoehtoisilta markkinapaikoilta. (Lähde: Fidessa Fragmentation Index, <http://fragmentation.fidessa.com>)

OSAKKEENOMISTAJAT

Yhtiöllä oli 31.12.2017 kaikkiaan 3 928 osakkeenomistajaa (4 191). Hallintarekisteröityjen ja ulkomaalaisten omistajien osuus Lemminkäinen Oyj:n kaikista osakkeista ja äänimäärästä oli 8,2 % (13,6).

OSAKASSOPIMUKSET

Yhtiön tiedossa ei ollut sellaisia osakkaiden välisiä sopimuksia, joilla olisi ollut merkitystä omistuksen tai äänivallan käyttämiselle yhtiökokouksissa.

LIPUTUSILMOITUKSET

PEAB AB:n (publ) omistus Lemminkäisestä laski 9.10.2017 nollaan osakkeeseen, mikä vastaa 0,00 prosenttia Lemminkäisen osake- ja äänimäärästä, ja samana päivänä Onvest Sijoitus Oy:n omistus Lemminkäisestä nousi 2 458 447 osakkeeseen, mikä vastaa 10,59 prosenttia Lemminkäisen osake- ja äänimäärästä.

OMAT OSAKKEET

Lemminkäinen tiedotti 13.3.2017 vuosien 2013–2015 osakepalkkiojärjestelmään liittyvästä suunnatusta osakeannista omilla osakkeilla. Osakeannissa luovutettiin 1 687 yhtiön hallussa olevaa omaa osaketta.

Lemminkäisellä oli 31.12.2017 hallussaan 15 000 omaa osaketta, mikä oli 0,06 % kaikista osakkeista.

YHTIÖKOKOUKSEN PÄÄTÖKSET JA HALLINTO

Lemminkäinen Oyj:n varsinainen yhtiökokous vahvisti 28.3.2017 yhtiön tilinpäätöksen konsernitilinpäätöksineen vuodelta 2016 ja myönsi hallituksen jäsenille sekä toimitusjohtajalle vastuuvapauden.

OSINGONMAKSU

Yhtiökokous päätti hallituksen ehdotuksen mukaisesti, että 31.12.2016 päättyneeltä tilikaudelta jaetaan osinkoa 0,66 euroa osakkeelta, eli yhteensä 15 325 134,00 euroa. Osinko maksettiin 6.4.2017.

OMIEN OSAKKEIDEN HANKINTAVALTUUTUS

Yhtiökokous päätti hallituksen ehdotuksen mukaisesti valtuuttaa hallituksen päättämään omien osakkeiden hankkimisesta yhdessä tai useammassa erässä yhtiön vapaalla omalla pääomalla. Valtuutus koskee enintään 2 321 990 omaa osaketta, joka vastaa 10 prosenttia yhtiön kaikista nykyisistä osakkeista, ottaen kuitenkin huomioon osakeyhtiölain määräykset yhtiön tai sen tytäryhtiöiden hallussa olevien omien osakkeiden enimmäismäärästä.

Hallitus voi päättää hankkia osakkeita myös muuten kuin osakkeenomistajien omistamien osakkeiden suhteessa. Osakkeet hankitaan julkisessa kaupankäynnissä hankintahetken pörssikurssiin. Osakkeiden hankinnat toteutetaan Nasdaq Helsinki Oy:ssä sen sääntöjen ja ohjeiden mukaisesti.

Valtuutus sisältää hallituksen oikeuden päättää kaikista muista omien osakkeiden hankkimisen ehdoista. Valtuutus on voimassa 18 kuukautta yhtiökokouksen päätöksestä lukien. Edellinen hallitukselle myönnetty omien osakkeiden hankintaa koskeva valtuutus päättyi samalla.

VALTUUTUS PÄÄTTÄÄ OSAKEANNISTA JA ERITYISTEN OIKEUKSIEN ANTAMISESTA

Yhtiökokous päätti hallituksen ehdotuksen mukaisesti valtuuttaa hallituksen päättämään osakeannista ja/tai osakeyhtiölain 10 luvun 1 S:n tarkoittamien osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien antamisesta yhdessä tai useammassa erässä, joko maksua vastaan tai maksutta. Annettavien osakkeiden määrä, mukaan lukien erityisten oikeuksien perusteella saatavat osakkeet, voi olla enintään 4 643 980 osaketta. Valtuutuksen enimmäismäärä vastaa 20 prosenttia yhtiön kaikista nykyisistä osakkeista. Hallitus voi päättää antaa joko uusia osakkeita tai yhtiön hallussa mahdollisesti olevia omia osakkeita.

Valtuutus oikeuttaa hallituksen päättämään kaikista osakeannin sekä osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien antamisen ehdoista, mukaan lukien oikeuden osakkeenomistajien merkintäetuoukudesta poikkeamiseen. Valtuutusta voidaan käyttää mahdollisten yrityskauppojen tai muiden järjestelyjen rahoittamiseen tai toteuttamiseen, yhtiön taseen ja rahoitusaseman vahvistamiseen tai muihin hallituksen päättämiin tarkoituksiin. Valtuutus on voimassa 18 kuukautta yhtiökokouksen päätöksestä lukien. Hallitukselle aiemmin annettu osakeantivaltuutus ja erityisten oikeuksien antamista koskeva valtuutus päättyi samalla.

HALLITUKSEN KOKOONPANO JA TILINTARKASTAJAN VALINTA

Yhtiökokous vahvisti hallituksen jäsenten lukumääräksi kahdeksan. Hallituksen jäseniksi valittiin uudelleen Berndt Brunow, Noora Forstén, Finn Johnsson, Juhani Mäkinen, Kristina Pentti-von Walzel, Heikki Rätty ja Heppu Pentti sekä uudeksi jäseneksi Harri-Pekka Kaukonen. Tilintarkastajaksi valittiin uudelleen tilintarkastusyhteisö PricewaterhouseCoopers Oy.

HALLITUKSEN JÄRJESTÄYTYMINEN

Lemminkäinen Oyj:n hallitus piti järjestäytymiskokouksensa 28.3.2017. Kokouksessa valittiin uudelleen hallituksen puheenjohtajaksi Berndt Brunow ja varapuheenjohtajaksi Juhani

Mäkinen. Hallitus valitsi keskuudestaan tarkastusvaliokunnan puheenjohtajaksi Heikki Rädyn ja jäseniksi Juhani Mäkinen ja Kristina Pentti-von Walzelin. Nimitysvaliokunnan puheenjohtajaksi valittiin Berndt Brunow ja jäseniksi Noora Forstén, Heppu Pentti ja Kristina Pentti-von Walzel. HR-valiokunnan puheenjohtajaksi valittiin Berndt Brunow ja jäseniksi Noora Forstén ja Heppu Pentti.

YLIMÄÄRÄISEN YHTIÖKOKOUKSEN PÄÄTÖKSET

Lemminkäisen ylimääräinen yhtiökokous hyväksyi 12.9.2017 ehdotuksen Lemminkäisen ja YIT:n yhdistämisestä 19.6.2017 julkistetun sulautumissuunnitelman mukaisesti. Yhdistyminen toteutettiin absorptiosulautumisena, jossa Lemminkäisen osakkeenomistajat saivat sulautumisvastikkeena YIT:n osakkeita. Lemminkäisen osakkeenomistajat saivat sulautumisvastikkeena 3,6146 YIT:n uutta osaketta jokaista omistamaansa Lemminkäisen osaketta kohden, jolloin yhdistymisen toteuttamisen jälkeen YIT:n osakkeenomistajat omistavat yhdistyneestä yhtiöstä 60 prosenttia ja Lemminkäisen osakkeenomistajat 40 prosenttia.

OIKEUDENKÄYNNIT

ASFALTTIKARTELLIIN LIITTYVÄT VAHINGONKORVAUKSET

Korkein oikeus ilmoitti 6.9.2017 myöntäneensä rajoitetun valituslupan Lemminkäiselle ja Vantaan kaupungille asfalttikartelliin liittyvissä vahingonkorvausoikeudenkäynneissä. Korkeimmassa oikeudessa oli käsiteltävänä Lemminkäisen osalta Lemminkäisen jättämät 13 valituslupahakemusta sekä 19 kunnan jättämät valituslupahakemukset koskien Helsingin hovioikeuden 20.10.2016 antamia päätöksiä.

Lemminkäiselle myönnettiin valituslupa Mikkelin ja Rovaniemen kaupunkia koskevissa asioissa. Valituslupa koskee kysymystä siitä, onko Lemminkäisen korvausvastuu vähentynyt sen vuoksi, että muiden kartelliin osallistuneiden tahojen vastuu oli vanhentunut. Lemminkäisen muut valituslupahakemukset jäivät odottamaan nyt valituslupan saaneiden asioiden ratkaisua.

Vantaan kaupungille myönnetty valituslupa koskee kysymystä siitä, vastaavatko Skanska Asfaltti Oy, NCC Industry Oy ja Asfaltmix Oy kaupungille kartellin aiheuttamasta vahingosta sillä perusteella, että yhtiöille oli siirtynyt niiden ostamien kartelliyritysten liiketoiminta. Kysymys valituslupan myöntämisestä Lemminkäiselle sekä muilta kuin edellä mainituilta osilta Vantaan kaupungille siirrettiin ratkaistavaksi valituksen käsittelyn yhteydessä.

6.9.2017 annetuilla päätöksillä 16 kaupungin tai kunnan valituslupahakemukset Lemminkäistä koskien hylättiin kokonaan. Espoon kaupungin valituslupahakemus jäi odottamaan valituslupan saaneiden asioiden ratkaisua.

Helsingin hovioikeus antoi 20.10.2016 päätökset asfalttikartelliin liittyvistä vahingonkorvauksista. Niiden 37 kanteen osalta, joissa Lemminkäinen oli vastaajana, Lemminkäinen ja muut asfalttialan yritykset ovat oikeutettuja saamaan palautuksia yhteensä noin 20 miljoonaa euroa (sisältäen noin 14 miljoonaa euroa vähemmän pääomakorvauksia sekä noin 6 miljoonaa euroa vähemmän korkoja ja oikeudenkäyntikuluja kuin mitä käräjäoikeus oli määrännyt).

Näistä palautuksista Lemminkäinen on oikeutettu saamaan (perustuen Lemminkäisen omaan osuuteen ja niiden muiden vastaajien osuuksiin, jotka Lemminkäinen on maksanut) yhteensä noin 19 miljoonaa euroa sisältäen pääomakorvauksia, korkoja ja oikeudenkäyntikuluja. Nämä tulot Lemminkäinen kirjasi vuoden 2016 neljännen vuosineljänneksen tulokseensa.

Lemminkäinen on pitänyt vahingonkorvauksia perusteettomina. Hovioikeuden päätösten jälkeen Lemminkäinen sopi yhteensä 17 kunnan ja Suomen valtion kanssa, etteivät ne hae korkeimmalta oikeudelta valituslupaa hovioikeuden päätöksistä taikka peruuttavat valituslupahakemuksensa.

Hovioikeudessa käsiteltävien kanteiden lisäksi käräjäoikeuden käsittelyn alkamista odottaa 21 vahingonkorvauskannetta Lemminkäistä ja muita asfalttialan yrityksiä vastaan. Käsittelyn alkamista odottavien kanteiden pääomamäärä on yhteensä noin 26 miljoonaa euroa, joista Lemminkäinen on tehnyt Helsingin hovioikeuden päätösten ja korkeimman oikeuden valituslupahakemuksiin tekemien päätösten perusteella yhteensä noin 3,1 miljoonan euron kuluvarauksen.

KIERRÄTYSASFALTIN KÄYTTÖMÄÄRIIN LIITTYVÄT KIINTIÖT

Helsingin hovioikeus antoi 11.4.2017 päätöksensä ympäristörikkomussyytteenstä.

Hovioikeus muutti Tuusulan käräjäoikeuden kesäkuussa 2015 antaman vapauttavan päätöksen Lemminkäistä ja sen kahta työntekijää vastaan nostetussa ympäristörikkomussyytteenstä, joka liittyy yhtiön Sammonmäen asfalttiaseman ympäristöluvissa määritettyihin kiintöihin kierrätysasfaltin käyttömääristä asfalttimassan tuotannossa. Syyttäjä vaati Lemminkäiseltä rikoshyödyn menettämisenä 3,4 miljoonaa euroa sekä yhteisösakkona vähintään 120 000 euroa.

Hovioikeus on käräjäoikeuden tavoin katsonut, ettei kierrätysasfaltin käyttäminen asfaltin valmistuksessa ollut omiaan aiheuttamaan ympäristön pilaantumista. Asfalttiaseman toiminnasta vastuullisina vastaajat olivat kuitenkin laiminlyöneet ympäristölupaa siten, että asfalttiasemalla oli käytetty kierrätysasfalttia enemmän kuin ympäristölupa salli. Lemminkäisen kaksi työntekijää on siksi tuomittu Suomen ympäristönsuojelulain rikkomisesta päiväsakoihin.

Lisäksi Lemminkäinen on tuomittu menettämään valtiolle rikoksen tuottamana taloudellisena hyötynä 3,4 miljoonaa euroa, minkä määrän yhtiö on hovioikeuden mukaan säästännyt kustannuksina käyttäessään kierrätysasfalttia yli sallitun määrän. Lemminkäinen kirjasi velan ensimmäisen vuosineljänneksen tulokseensa. Vaatimukset yhteisösakosta hylättiin.

Lemminkäinen on pitänyt syytettä perusteettomana. Yhtiö ja yksi sen työntekijä ovat hakeneet hovioikeuden päätökseen valituslupaa korkeimmasta oikeudesta.

VALMISBETONIN LAATUONGELMAT

Rakennustoiminnassaan Lemminkäinen käyttää raaka-aineena mm. valmispbetonia. Vuoden 2016 aikana joissakin, etenkin infrahankkeissa, on syntynyt epäily siitä, että Suomessa käytetty valmispbetoni ei kaikilta osin täyttäisi sille asetettuja laatuvaatimuksia. Kuten julkisuudessa on Suomessa kirjoitettu, esimerkiksi Turun T3-sairaalan kansirakennushankkeessa, jossa Lemminkäinen on toiminut projektinjohtourakoitsijana, on ollut laatuongelmia. On väitetty, että rakenteissa käytetty valmispbetoni ei täyttäisi sille asetettuja laatuvaatimuksia, jonka johdosta tiettyjä rakenteita on jouduttu jopa purkamaan.

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri on Turun yliopistollisen keskussairaalan T3-rakennuksen kansirakennushankkeen tilaajana esittänyt korvausvaatimuksia Lemminkäiselle liittyen valmispbetonin laatuun. Näiden vaatimusten pääomamäärä on tällä hetkellä noin 17 miljoonaa euroa.

Lemminkäisen käsityksen mukaan betonin laadusta on vastuussa betonin toimittanut taho. Lemminkäinen on tästä syystä jättänyt Helsingin käräjäoikeuteen vahingonkorvausvaatimuksen betonin toimittajaa, Rudus Oy:tä, vastaan liittyen mahdollisista laatuvoikkeamista johtuviin kuluihin. Vaatimuksen pääomamäärä on tällä hetkellä noin 20 miljoonaa euroa.

Lemminkäinen ei ole tehnyt varauksia näihin vaatimuksiin liittyen.

RISKIT JA EPÄVARMUUSTEKIJÄT

Lemminkäinen Oyj ja YIT Oyj yhdistyivät 1.2.2018, minkä vuoksi Lemminkäinen Oyj ei anna tulevaisuutta koskevia lausumia.

MARKKINANÄKYMÄT

Lemminkäinen Oyj ja YIT Oyj yhdistyivät 1.2.2018, minkä vuoksi Lemminkäinen Oyj ei anna tulevaisuutta koskevia lausumia.

HALLITUKSEN EHDOTUS VOITTOVAROJEN KÄYTÖSTÄ

Lemminkäinen Oyj sulautui YIT Oyj:een 1.2.2018, ja Lemminkäinen Oyj purkautui. Sulautumisen vuoksi hallitus ehdottaa, ettei osinkoa jaeta 31.12.2017 päättyneeltä tilikaudelta.

OHJEISTUS VUODELLE 2018

Lemminkäinen Oyj ja YIT Oyj yhdistyivät 1.2.2018, minkä vuoksi Lemminkäinen Oyj ei anna tulevaisuutta koskevia lausumia.

TILIKAUDEN JÄLKEISET MERKITTÄVÄT TAPAHTUMAT

LEMMINKÄISEN JA YIT:N YHDISTYMINEN

Suomen Kilpailu- ja kuluttajavirasto hyväksyi Lemminkäisen ja YIT:n yhdistymisen 26.1.2018. Jo aikaisemmin Venäjän, Slovakian, Viron ja Liettuan kilpailuviranomaiset olivat hyväksyneet yrityskaupan, eikä sulautuminen edellyttänyt viranomaislupia muissa maissa. Kummankin yhtiön hallitukset hyväksyivät 31.1.2018 sulautumisen täytäntöönpanon, ja sulautuminen tuli voimaan 1.2.2018.

RUOTSIN JA NORJAN HENKILÖSTÖNEUVOTTELUT

Vuoden 2017 viimeisellä neljänneksellä Lemminkäisen päällystys-segmentti aloitti ohjelman parantaakseen kilpailukykyään ja kannattavuuttaan Ruotsissa ja Norjassa. Yhtiö arvioi, että sen täytyy uudelleenarvioida alueellinen läsnäolonsa ja etsiä tapoja keventää toimintamalliaan molemmissa maissa. 30.11.2017 alkaneet henkilöstöneuvottelut on saatu päätökseen. Neuvottelujen lopputuloksena Lemminkäinen vähentää Ruotsin ja Norjan toiminnoistaan 126 henkilötyövuotta. Neuvottelujen alkaessa Lemminkäinen arvioi, että suunniteltujen toimenpiteiden henkilöstövaikutus olisi enintään 170 henkilötyövuotta. Näiden toimenpiteiden avulla Lemminkäinen tavoittelee noin 5 miljoonan euron säästöjä kiinteissä kustannuksissa vuosittain. Yhtiön arvion mukaan nämä tavoitteet saavutetaan täysimääräisesti.

LEMMINKÄISEN 35,2 MILJOONAN EURON HYBRIDILAINAN TAKAISINLUNASTUS

Lemminkäinen ilmoitti 31.1.2018 lunastavansa takaisin alun perin 70 miljoonan euron hybridilainan (ISIN: FI4000086665) jäljellä olevan nimellispääoman 35,2 miljoonaa euroa. Laina laskettiin liikkeeseen 11.3.2014. Laina lunastetaan takaisin lainaehtojen mukaisesti 30.3.2018, ja sen seurauksena maksu tapahtuu 3.4.2018.

Helsingissä 7. päivä helmikuuta 2018

LEMMINKÄINEN OYJ

Hallitus

Konsernin tuloslaskelma (IFRS)

Milj. euroa	Liite	1.1.–31.12.2017	1.1.–31.12.2016
Liikevaihto	1, 9	1 847,2	1 682,7
Liiketoiminnan muut tuotot	2	8,3	43,6
Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutos		-14,9	-31,2
Valmistus omaan käyttöön		0,3	0,1
Aineiden ja palveluiden käyttö		1 323,7	1 158,9
Työsuhde-etuuksista aiheutuvat kulut	21, 22, 23	310,3	303,1
Poistot	1, 3	31,5	34,3
Arvonlennut	1, 3	0,3	0,2
Liiketoiminnan muut kulut	2	133,4	132,6
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista	24	0,1	1,5
Liikevoitto		41,8	67,6
Rahoitustuotot	4	0,4	0,8
Rahoituskulut	4	16,5	19,2
Tulos ennen veroja		25,7	49,2
Tuloverot	5	-19,3	-11,2
Tilikauden tulos		6,4	38,0
Tilikauden tuloksen jakautuminen			
Emoyhtiön omistajille		6,4	38,0
Määräysvallattomille omistajille		0,0	0,0
Osakekohtainen tulos, laimentamaton, euroa	6	0,17	1,27
Osakekohtainen tulos, laimennettu, euroa	6	0,17	1,26

Konsernin laaja tuloslaskelma (IFRS)

Milj. euroa	Liite	1.1.–31.12.2017	1.1.–31.12.2016
Tilikauden tulos		6,4	38,0
Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi			
Etuusperusteiset eläkevelvoitteet	23, 29	-0,6	0,4
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi			
Muuntoerot	20, 29	-2,8	7,3
Muut laajan tuloksen erät yhteensä		-3,4	7,7
Tilikauden laaja tulos		3,0	45,7
Tilikauden laajan tuloksen jakautuminen			
Emoyhtiön omistajille		3,0	45,7
Määräysvallattomille omistajille		0,0	0,0

Konsernin tase (IFRS)

Milj. euroa	Liite	31.12.2017	31.12.2016
VARAT			
Pitkäaikaiset varat			
Aineelliset hyödykkeet	12	126,2	136,6
Liikearvo	13	52,9	53,9
Aineettomat hyödykkeet	13	6,3	10,0
Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä	24	4,5	5,4
Myytavissä olevat rahoitusvarat	18	1,8	2,3
Laskennalliset verosaamiset	5	7,1	30,7
Muut pitkäaikaiset saamiset	8	0,4	0,9
		199,3	239,6
Lyhytaikaiset varat			
Vaihto-omaisuus	7	366,4	359,3
Myyntisaamiset ja muut saamiset	8	302,2	235,7
Tuloverosaamiset		1,0	2,0
Rahavarat	16	57,9	131,4
		727,5	728,4
Varat yhteensä		926,8	968,0
OMA PÄÄOMA JA VELAT			
Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma			
Osakepääoma	20	34,0	34,0
Ylikurssirahasto		5,7	5,7
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto		91,5	91,4
Oman pääoman ehtoiset lainat	20	34,8	34,8
Muuntoerot	20	-21,4	-18,6
Edellisten tilikausien voitto		168,3	148,2
Tilikauden tulos		6,4	38,0
		319,3	333,7
Määräysvallattomien omistajien osuus	24	0,0	0,0
Oma pääoma yhteensä		319,3	333,7
Pitkäaikaiset velat			
Korolliset velat	15	114,6	119,6
Laskennalliset verovelat	5	9,0	12,3
Eläkeveloitteet	23	0,3	
Varaukset	11	15,4	20,4
Muut pitkäaikaiset velat	10		0,3
		139,4	152,5
Lyhytaikaiset velat			
Korolliset velat	15	71,2	92,9
Varaukset	11	12,8	12,1
Saadut ennakkomaksut	32	126,9	122,5
Ostovelat ja muut lyhytaikaiset velat	10	256,7	253,4
Tuloverovelat		0,6	0,8
		468,1	481,7
Velat yhteensä		607,5	634,3
Oma pääoma ja velat yhteensä		926,8	968,0

Konsernin rahavirtalaskelma (IFRS)

Milj. euroa	Liite	1.1.–31.12.2017	1.1.–31.12.2016
Liiketoiminnan rahavirta			
Tulos ennen veroja		25,7	49,2
Oikaisut	28		
Poistot ja arvonalentumiset		31,8	34,5
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista		-0,1	-1,5
Rahoitustuotot ja -kulut		16,0	18,4
Muut oikaisut		2,9	-9,0
Rahavirta ennen käyttö pääoman muutosta		76,4	91,7
Käyttöpääoman muutos			
Lyhytaikaisten myynti- ja muiden saamisten lisäys(-)/vähennys(+)		-68,6	13,7
Vaihto-omaisuuden lisäys(-)/vähennys(+)		-14,0	35,6
Lyhytaikaisten velkojen lisäys(+)/vähennys(-)		13,1	23,5
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja		6,9	164,4
Maksetut korot			
Maksetut korot		-15,8	-23,1
Maksetut muut rahoituskulut		-4,6	-7,6
Saadut osingot		0,7	0,5
Saadut korot		0,4	0,5
Saadut muut rahoitustuotot		0,0	0,0
Maksetut välittömät verot		-1,3	-3,2
Liiketoiminnan rahavirta		-13,6	131,7
Investointien rahavirta			
Investoinnit aineellisiin hyödykkeisiin		-18,3	-9,9
Aineellisten hyödykkeiden luovutustulot		6,8	11,7
Investoinnit aineettomiin hyödykkeisiin		-0,8	-1,5
Luovutustulot myytävissä olevista rahoitusvaroista		0,1	1,1
Ostetut tytäryhtiöosakkeet vähennettynä ostohetken rahavaroilla			-0,2
Myydyt tytäryhtiöosakkeet vähennettynä myyntihetken rahavaroilla			1,2
Investointien rahavirta		-12,2	2,3
Rahoituksen rahavirta			
Pitkäaikaisten lainasaamisten lisäys(-)/vähennys(+)		0,0	0,1
Lyhytaikaisten lainojen nostot	15	170,1	174,5
Lyhytaikaisten lainojen takaisinmaksut	15	-189,7	-209,7
Pitkäaikaisten lainojen nostot	15	0,0	
Pitkäaikaisten lainojen takaisinmaksut	15	-0,2	-0,8
Oman pääoman ehtoisten lainojen lisäys(+)/vähennys(-)			-77,7
Rahoitusleasingvelkojen vähennys	15	-11,8	-14,6
Maksetut osingot		-15,3	-2,8
Rahoituksen rahavirta		-46,9	-131,0
Rahavarojen lisäys(+)/vähennys(-)			
Rahavarat tilikauden alussa		131,4	127,9
Rahavarojen muuntoero		-0,7	0,4
Rahavarat tilikauden lopussa	16	57,9	131,4

Laskelma konsernin oman pääoman muutoksista (IFRS)

Milj. euroa	Liite	Osake- pääoma	Yli- kurssi- rahasto	Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	Oman pää- oman ehtoiset lainat	Muunto- erot	Kerty- neet voitto- varat	Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma	Määräys- vallat- tomien omistajien osuus	Oma pääoma yhteensä
Oma pääoma 1.1.2016		34,0	5,7	91,4	111,6	-25,9	160,6	377,6	0,1	377,6
Tilikauden tulos							38,0	38,0	0,0	38,0
Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi										
Eläkevelvoitteet	23						0,4	0,4		0,4
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi										
Muuntoerot	20					7,3		7,3		7,3
Tilikauden laaja tulos yhteensä						7,3	38,5	45,7	0,0	45,7
Määräysvallattomien omistajien osuuksien hankinta							0,0	0,0	0,0	0,0
Oman pääoman ehtoisten lainojen korot ja kulut							-10,1	-10,1		-10,1
Osingot	22						-2,8	-2,8		-2,8
Lunastamattomat osingot							0,1	0,1		0,1
Liiketoimet omistajien kanssa yhteensä							-12,8	-12,8	0,0	-12,9
Oman pääoman ehtoisten lainat	20				-76,8			-76,8		-76,8
Oma pääoma 31.12.2016		34,0	5,7	91,4	34,8	-18,6	186,3	333,7	0,0	333,7
Oma pääoma 1.1.2017		34,0	5,7	91,4	34,8	-18,6	186,3	333,7	0,0	333,7
Tilikauden tulos							6,4	6,4	0,0	6,4
Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi										
Eläkevelvoitteet	23						-0,6	-0,6		-0,6
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi										
Muuntoerot	20					-2,8		-2,8		-2,8
Tilikauden laaja tulos yhteensä						-2,8	5,8	3,0	0,0	3,0
Oman pääoman ehtoisten lainojen korot ja kulut							-2,5	-2,5		-2,5
Osingot	22						-15,3	-15,3		-15,3
Osakeperusteiset maksut				0,0			0,4	0,4		0,4
Liiketoimet omistajien kanssa yhteensä							-17,4	-17,4		-17,4
Oma pääoma 31.12.2017		34,0	5,7	91,5	34,8	-21,4	174,7	319,3	0,0	319,3

IFRS-konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet 31.12.2017

YHTIÖN PERUSTIEDOT

Lemminkäinen Oyj on suomalainen, Suomen lakien mukaan perustettu julkinen osakeyhtiö, jonka kotipaikka on Helsinki. Yhtiön rekisteröity osoite on Salmisaarenaukio 2, 00180 Helsinki. Lemminkäinen Oyj on konsernin emoyhtiö, jonka osakkeet on listattu Nasdaq Helsinki Oy:ssä. Emoyhtiö muodostaa yhdessä tytäryhtiöidensä kanssa Lemminkäinen-konsernin (myöhemmin ”konserni” tai ”yhtiö”). Konserni tuottaa infrarakentamisen, päällystysten sekä talonrakentamisen palveluita, ja yhtiö toimii pääasiassa Suomessa, muissa Pohjoismaissa, Venäjällä ja Baltiassa.

LAATIMISPERUSTA

Konsernitilinpäätös on laadittu 31.12.2017 voimassa olevien EU:ssa sovellettavaksi hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (International Financial Reporting Standards, IFRS) ja niistä annettujen tulkintojen (IFRIC) mukaisesti. Konsernitilinpäätöksen liitetiedot ovat myös suomalaisten, IFRS-standardeja täydentävien kirjanpito- ja yhteisölaainsäädännön mukaiset.

Tilinpäätöstä laadittaessa johto on joutunut tekemään tulevaisuuteen kohdistuvia kirjanpidollisia arvioita ja oletuksia sekä harkintaan perustuvia päätöksiä tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden soveltamisessa. Nämä arviot ja päätökset voivat vaikuttaa raportointikaudella kirjattavien varojen, velkojen, tuottojen ja kulujen määriin sekä esitettyihin ehdollisiin eriin. Arviot ja oletukset perustuvat historialliseen kokemukseen ja muihin perusteltavissa oleviin oletuksiin, joiden katsotaan olevan järkeviä tilinpäätöksen laatimishetkellä. On mahdollista, että toteumat poikkeavat tilinpäätöksessä käytetyistä arvioista. Arviot liittyvät lähinnä:

- liikearvon arvonalentumistestauksissa tehtyihin oletuksiin,
- laskennallisten verosaamisten hyödynnettävyyteen,
- epäkurantin vaihto-omaisuuden määrään,
- epävarmojen myyntisaamisten kirjaamiseen,
- osatuloutettavien rakennusprojektien valmistusasteen ja kokonaistuottojen ja -kustannusten määrittämiseen sekä
- varausten todennäköisyyteen ja määrään.

Arvioita ja oletuksia sisältäviä tilinpäätökseen liittyviä erii esitetään jäljempänä kappaleessa Johdon harkinta ja arviot.

Tilinpäätös on laadittu euroina ja se esitetään vuosikertomuksessa miljoonina euroina. Liiketapahtumat on käsitelty alkuperäisten hankintamenojen perusteella lukuun ottamatta rahoitusinstrumentteja, eläkevelvoitteita, yrityshankinnoista syntyneitä velaksi kirjattuja ehdollisia lisäkauppahintoja sekä velaksi kirjattuja vähemmistölunastusoptioita.

Hallitus hyväksyi konsernitilinpäätöksen julkaistavaksi 7.2.2018. Lemminkäinen Oyj:n tilinpäätös sekä konsernitilinpäätöksen jäljennökset ovat saatavilla yhtiön verkkosivuilta viikosta 8/2018 alkaen.

TULOSLASKELMAN ESITTÄMINEN

IAS 1 Tilinpäätöksen esittäminen -standardi ei määrittele liikevoiton käsitettä. Yhtiön määritelmän mukaan liiketulos on nettosumma, joka muodostuu kun liikevaihtoon lisätään liiketoiminnan muut tuotot ja huomioidaan valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutos sekä omaan käyttöön valmistuksesta aiheutuneet kulut, vähennetään aineiden ja palveluiden käytöstä syntyneet kulut, työsuhde-etuuksista aiheutuvat kulut, poistot, arvonalentumiset, liiketoiminnan muut kulut sekä lisätään osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista. Johdannaisten käypien arvojen muutokset kirjataan liiketulokseen muihin tuottoihin ja liiketoiminnan muihin kuluihin tai rahoituseriin liiketuloksen alapuolelle riippuen niiden käyttötarkoituksesta. Liiketoimintaan liittyvistä liiketapahtumista aiheutuvat kurssierot kirjataan vastaavien erien oikaisuksi liiketuloksen yläpuolelle. Rahoituksellisten tapahtumien kurssivoitot ja -tappiot on kirjattu rahoitustuottoihin ja -kuluihin.

KONSOLIDOINTIPERIAATTEET

TYTÄRYHTIÖT

Konsernitilinpäätös sisältää emoyhtiö Lemminkäinen Oyj:n sekä kaikki tytäryhtiöt, joissa konsernilla on määräysvalta. Lemminkäinen Oyj:llä katsotaan olevan yhtiössä määräysvalta silloin, kun sillä on äänimäärästä joko suoraan tai välillisesti enemmän kuin 50 % tai sillä on muutoin valta määrätä yhtiön liiketoiminnasta ja talouden periaatteista. Äänimäärään perustuva määräysvallan ehto täyttyy kaikissa konsernin tytäryhtiöissä. Tytäryhtiöt yhdistellään konsernitilinpäätökseen siitä hetkestä lähtien, jolloin konserni on saanut määräysvallan aina siihen asti kunnes määräysvalta lakkaa. Yrityshankinnoista välittömästi syntyvät kulut kirjataan tuloslaskelmaan liiketoiminnan muihin kuluihin.

Konserniyhtiöiden keskinäisen osakeomistuksen eliminoinnissa käytetään hankintamenetelmää. Kauppahinta muodostuu luovutetusta vastikkeesta, määräysvallattomien omistajien osuudesta hankinnan kohteesta ja aiemmin omistetun osuuden käyvästä arvosta. Luovutettu vastike määritetään luovutettujen varojen, vastattavaksi otettujen velkojen ja konsernin liikkeeseen laskemien oman pääoman ehtoisten instrumenttien käypänä arvona. Mahdollinen ehdollinen lisäkauppahinta on arvostettu käypään arvoon hankintahetkellä, ja se sisältyy luovutettuun vastikkeeseen. Se on luokiteltu joko velaksi tai omaksi pääomaksi.

Velaksi luokiteltu lisäkauppahinta arvostetaan käypään arvoon jokaisen raportointikauden päättymispäivänä, ja tästä syntyvä voitto tai tappio kirjataan tulosvaiikutteisesti. Omaksi pääomaksi luokiteltua lisäkauppahintaa ei arvosteta uudelleen. Määräysvallattomien omistajien osuus hankinnan kohteessa kirjataan hankintakohtaisesti joko käypään arvoon tai määrään, joka vastaa määräysvallattomien omistajien suhteellista osuutta hankinnan kohteen nettovarallisuudesta. Määrä, jolla kauppahinta ylittää hankitun nettovarallisuuden käyvän arvon, merkitään taseeseen liikearvoksi. Mikäli kauppahinta on pienempi kuin tytäryhtiön hankitun nettovarallisuuden käypä arvo, erotus kirjataan laajaan tuloslaskelmaan. Määräysvallattomien omistajien omistuosuutta koskevista kiinteähintaisista symmetrisistä myynti- ja osto-optioista kirjataan käypään arvoon arvostettava rahoitusvelka. Kun yhtiöllä on tällainen optio, määräysvallattomien omistajien osuutta ei kirjata konsernin taseeseen.

Liiketoimissa määräysvallattomien omistajien kanssa noudatetaan samaa käsittelytapaa kuin toimissa konsernin omistajien kanssa. Kun määräysvallattomilta omistajilta ostetaan osakkeita, maksetun vastikkeen ja tytäryhtiön nettovarallisuudesta hankitun osuuden kirjanpitoarvon välinen erotus kirjataan omaan pääomaan. Myös voitot tai tappiot osakkeiden myynnistä määräysvallattomille omistajille kirjataan omaan pääomaan. Kun määräysvalta tai huomattava vaikutusvalta lakkaa, mahdollinen jäljelle jäävä osuus arvostetaan käypään arvoon ja arvonmuutos kirjataan tulosvaiikutteisesti. Tämä käypä arvo toimii alkuperäisenä kirjanpitoarvona, kun jäljelle jäävää osuutta myöhemmin käsitellään osakkuusyhtiönä, yhteisyrityksenä tai rahoitusvaroina. Lisäksi asianomaisesta yhtiöstä aiemmin muihin laajan tuloksen eriin kirjattuja määriä käsitellään vastaavasti samalla tapaa kuin konserni olisi suoraan luovuttanut niihin liittyvät varat ja velat. Tämä tarkoittaa, että aiemmin muihin laajan tuloksen eriin kirjatut määrät siirretään tulosvaiikutteisiksi.

Konsernin sisäiset liiketapahtumat, realisoitumattomat sisäiset katteet, sisäiset saamiset ja velat sekä sisäinen osingonjako on eliminoitu konsernitilinpäätöksen yhdistelyssä. Tilikauden voiton jakautuminen emoyhtiön omistajille ja määräysvallattomille omistajille esitetään tuloslaskelmassa. Taseessa määräysvallattomien omistajien osuus sisältyy konsernin oman pääoman yhteismäärään.

YHTEISET TOIMINNOT

Yhteisen toiminnon osapuolilla on järjestelyyn liittyviä varoja koskevia oikeuksia ja velkoja koskevia veloitteita. Yhtiön työyhteisliittymät on luokiteltu yhteisiksi toiminnoiksi, koska konsernilla on niissä yhteinen määräysvalta toisen osapuolen kanssa eivätkä ne ole erillisiä juridisia yksiköitä. Konsernitilinpäätökseen yhdistetään yhtiön sopimusperusteinen osuus työyhteisliittymien varoista, veloista, tuotoista ja kuluista. Yhtiön allianssihankeita ei ole luokiteltu yhteisiksi toiminnoiksi, koska tosiasiallista yhteistä määräysvaltaa ei katsota muodostuvan. Tilaajalla on aina lopullinen oikeus päättää hankkeen jatkamisesta. Allianssihankeet käsitellään osatulotettavina rakennusprojekteina.

OSAKKUUS- JA YHTEISYRITYKSET

Osakkuusyhtiöt ovat yhtiöitä, joissa konsernilla on huomattava vaikutusvalta, muttei määräysvaltaa tai yhteistä määräysvaltaa. Tyypillisesti huomattavan vaikutusvallan katsotaan syntyvän silloin kun konsernilla on 20 prosenttia tai enemmän yrityksen äänivallasta, mutta ei määräysvaltaa. Yhteisyrityksiksi luokitellaan yritykset, joissa konsernilla on yhteinen määräysvalta toisen osapuolen kanssa ja merkityksellisiä toimintoja koskevat päätökset vaativat molempien osapuolien hyväksynnän. Luokittelua tehdessään yhtiön johto arvioi järjestelyn tosiasiallisen päätösluonteen sekä sopimukseen perustuvat oikeudet ja velvollisuudet.

Osakkuus- ja yhteisyritykset yhdistellään konsernitilinpäätöksessä pääomaosuusmenetelmää käyttäen. Pääomaosuusmenetelmässä konsernin tuloslaskelmaan sisällytetään konsernin omistuosuutta vastaava osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta. Vastaavasti taseessa esitetään osakkeiden arvona osuus osakkuus- ja yhteisyritysten omista pääomista, mukaan lukien niiden hankinnasta aiheutuneet liikearvot. Mikäli konsernin osuus osakkuus- ja yhteisyrityksen tappioista ylittää sijoituksen kirjanpitoarvon, sijoitus merkitään taseeseen nolla-arvoon ja sen ylittäviä tappio-osuuksia ei huomioida, ellei konsernilla ole velvoitteita osakkuus- ja yhteisyritykseen liittyen. Konsernin ja sen osakkuus- ja yhteisyritysten välisistä liiketoimista ja käyttömaisyhteisyyksistä syntyneet realisoitumattomat myyntivoitot eliminoidaan omistuosuuden suhteessa. Eliminoitu myyntivoitto tuloutetaan sen realisoituessa. Saatu osinko eliminoidaan konsernin tuloksesta ja osakkeiden kirjanpitoarvosta.

SEGMENTTIRAPORTOINTI

Esitettävät toimialatiedot perustuvat sisäiseen, ylimmälle operatiiviselle päätöksentekijälle toimitettavaan segmenttiraportointiin. Lemminkäinen-konsernin ylin operatiivinen päätöksentekijä on Lemminkäinen Oyj:n toimitusjohtaja. Segmenttiraportoinnissa esitetään liikevaihto, poistot, liikevoitto sekä sidottu pääoma. Yhtiön raportoima sidottu pääoma muodostuu aineellisista hyödykkeistä, liikearvosta, muista aineettomista hyödykkeistä sekä nettokäyttöpääomasta. Nettokäyttöpääoma sisältää vaihto-omaisuuden, lyhytaikaiset myynti- ja muut saamiset, varaukset, lyhytaikaiset osto- ja muut velat sekä tuloverosaamiset ja -velat. Segmenteille allokoitussa nettokäyttöpääomassa ei kuitenkaan raportoida henkilöstökulujaksotuksia, korkojaksotuksia, johdannaisiin liittyviä jaksotuksia eikä välittömien ja välillisten verojen jaksotuksia. Nämä esitetään erikseen segmenteille kohdistamattomina erinä. Luvut raportoidaan johdolle tuhannen euron tarkkuudella.

Yhtiö muutti raportointirakennettaan 1.1.2017. Strategian tarkennuksen myötä päällystys-segmentin Baltian toiminnot siirrettiin infraprojektit-segmenttiin.

Raportoitavat toimintasegmentit pysyvät samoina ja ovat:

- päällystys,
- infraprojektit,
- Suomen talonrakentaminen ja
- Venäjän toiminnot.

Vertailukauden lukuja on muutettu ainoastaan päällystys- ja infraprojektit-segmenttien osalta. Konsernin muissa toiminnoissa raportoidaan konsernin emoyhtiö sekä muita segmenteille kohdistamattomia toimintoja ja omaisuuseriä sekä yksittäisiä tontteja tai maa-alueita hallinnoivia yhtiöitä pääosin Suomen ulkopuolelta.

Raportoittavat segmenttiedot on laadittu samoja laatimisperiaatteita noudattaen kuin konsernitilinpäätös lukuun ottamatta lopetetuiksi toiminnoiksi luokiteltuja eriä, joita ei eritellä segmenttiraportoinnissa.

Konsernin sisäiset liiketoimet hinnoitellaan markkinaehtoperiaatteen mukaisesti. Siirtohinnoittelumenetelmänä käytetään pääasiassa kustannusvoittolisämenetelmää, jossa tuotteen tai palvelun hinta määritellään lisäämällä aiheutuviin kustannuksiin tarkoituksenmukainen voittolisä.

MYYTÄVÄNÄ OLEVAT PITKÄAIKAISET OMAISUUSERÄT JA LOPETETUT TOIMINNOT

Yhtiöllä ei ollut tilikauden 2017 aikana eikä vertailuvuoden lopussa myytävänä oleviksi luokiteltavia pitkäaikaisia omaisuuseriä tai lopetettuja toimintoja.

ULKOMAANRAHAN MÄÄRÄISET ERÄT

Konsernitilinpäätös esitetään euroina, joka on konsernin emoyhtiön toiminta- ja esittämivaluutta. Konserniyhtiöiden tulosta ja taloudellista asemaa koskevat luvut on alun perin käsitelty kunkin konserniyhtiön toimintaympäristön valuutassa. Nämä toiminnalliset valuutat vastaavat paikallisessa toimintaympäristössä pääasiallisesti käytettyjä valuuttoja. Ulkomaanrahan määräiset liiketapahtumat on muunnettu toimintavaihtuman määräisiksi tapahtumapäivien kurssilla. Tilinpäätöshetkellä taseessa olevat ulkomaanrahan määräiset saamiset ja velat on muunnettu tilinpäätöspäivän kurssiin. Liiketoimintaan liittyvistä liiketapahtumista aiheutuvat kurssierot on kirjattu vastaavien erien oikaisuksi liiketuloksen yläpuolelle. Rahoituksellisten tapahtumien kurssivoitot ja -tappiot on kirjattu rahoitustuottoihin ja -kuluihin.

Euroalueen ulkopuolisten konserniyhtiöiden tuloslaskelmat on muunnettu euroiksi raportointikauden keskikurssia käyttäen. Tase-erät sekä laajan tuloslaskelman erät muunnetaan euroiksi käyttäen tilinpäätöspäivän valuuttakursseja. Muuntoerot, jotka syntyvät tuloslaskelman ja taseen muuntamisesta eri kurssilla, sekä euroalueen ulkopuolisten tytäryhtiöiden hankintamenojen eliminoinneista, on kirjattu omaan pääomaan, ja ne sisältyvät muihin laajan tuloslaskelman eriin. Kun ulkomaan valuutassa toimivasta tytäryhtiöstä tai liiketoiminnasta luovutaan, omaan pääomaan kertynyt muuntoero kirjataan tulosvaikutteisesti osana luovutusvoittoa tai -tappiota.

Euroalueen ulkopuolisten tytäryhtiöiden hankinnasta syntyvät liikearvot ja kyseisten tytäryhtiöiden varojen ja velkojen oikaisu

käypiin arvoihin on käsitelty kyseisten tytäryhtiöiden varoina ja velkoina ja muunnettu euroiksi tilinpäätöspäivän kurssia käyttäen.

RAHOITUSVARAT

Rahoitusvarat kirjataan kirjanpitoon selvityspäivänä. Konserni luokittelee rahoitusvarat alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä seuraaviin ryhmiin: käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat, myytävissä olevat rahoitusvarat sekä lainat ja saamiset. Luokittelu tehdään sen mukaan, mihin tarkoitukseen kyseinen rahoitusvara on hankittu. Rahoitusvarat kirjataan pois taseesta, kun oikeus sopimusperusteisiin rahavirtoihin on lakannut ja kun rahoitusvaraan liittyvät olennaiset riskit ja edut ovat siirtyneet konsernin ulkopuolelle.

KÄYPÄÄN ARVOON TULOSVAIKUTTEISESTI KIRJATTAVAT RAHOITUSVARAT

Konsernissa käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviin rahoitusvaroihin kuuluvat kaikki johdannaissovimukset, jotka eivät täytä suojauslaskennan ehtoja. Tällaisia johdannaissovimuksia ovat konsernin valuutta-, korko- ja hyödykejohdannaiset. Johdannaiset kirjataan käypään arvoon perustuen markkinoilla noteerattuihin hintoihin ja yleisesti hyväksytyihin arvostusmalleihin. Käyvän arvon muutokset kirjataan johdannaisen käyttötarkoituksen mukaisesti joko liiketoiminnan muihin tuottoihin ja kuluihin tai rahoituseriin.

MYYTÄVISSÄ OLEVAT RAHOITUSVARAT

Myytävissä olevat rahoitusvarat ovat johdannaisvaroihin kuulumattomia rahoitusvaroja, jotka on nimenomaisesti luokiteltu tähän ryhmään, tai joita ei ole luokiteltu mihinkään muuhun ryhmään. Konsernin myytävissä olevat rahoitusvarat sisältävät kiinteistö- ja asunto-osakkeita sekä muita osakkeita ja lyhytaikaisia rahamarkkinasijoituksia. Myytävissä olevat rahoitusvarat arvostetaan käypään arvoon. Käyvän arvon muutokset kirjataan omaan pääomaan ja esitetään muissa laajan tuloksen erissä. Mikäli käypää arvoa ei voida luotettavasti määrittää, vara merkitään kirjanpitoon hankintamenoonsa vähennettynä mahdollisilla arvonalentumisilla. Myytävissä olevista oman pääoman ehtoisista instrumenteista saadut osingot ja korkoinstrumenttien korot kirjataan rahoituseriin.

Kun myytävissä oleviksi luokitellut rahoitusvarat myydään tai niistä kirjataan arvonalentuminen, omaan pääomaan kirjatut kertyneet käyvän arvon muutokset sisällytetään oman pääoman ehtoisten instrumenttien osalta tuloslaskelmaan liiketoiminnan muihin tuottoihin tai kuluihin ja muiden sijoitusten osalta rahoituseriin.

LAINAT JA SAAMISET

Lainat ja saamiset ovat johdannaisvaroihin kuulumattomia eriä, joihin liittyvät maksut ovat kiinteitä tai määritettävissä olevia, ja joita ei noteerata toimivilla markkinoilla. Konsernin lainoihin ja saamisiin sisältyvät myös taseen myyntisaamiset ja muut saamiset. Lainat ja saamiset kirjataan alun perin käypään arvoon lisättynä transaktiokuluilla ja arvostetaan jaksotettuun hankintamenoon efektiivisen koron menetelmällä.

RAHAVARAT

Rahavarat koostuvat käteisvaroista, pankkitilien saldoista ja likvideistä rahamarkkinasijoituksista, joiden alkuperäinen maturiteetti on enintään kolme kuukautta.

RAHOITUSVAROJEN ARVONALENTUMINEN

Konserni arvioi jokaisena tilinpäätöspäivänä, onko objektiivista näyttöä jonkin rahoitusvaroihin kuuluvan erän tai rahoitusvarojen ryhmän arvonalentumisesta. Mikäli arvonalentumisesta on perusteltua näyttöä, arvioidaan rahoitusvarasta kerryttävissä oleva rahamäärä, joka on erän käypä arvo, ja kirjataan arvonalentumistappio siltä osin kuin kirjanpitoarvo ylittää kerryttävissä olevan rahamäärän. Arvonalentumistappiot kirjataan kuluksi tuloslaskelmaan. Velallisen merkittävät taloudelliset vaikeudet, konkurssin todennäköisyys, maksujen laiminlyönti tai maksusuorituksen viivästyminen yli 90 päivää ovat näyttöä rahoitusvaran mahdollisesta arvonalentumisesta.

RAHOITUSVELAT

Rahoitusvelat merkitään alun perin kirjanpitoon selvityspäivinä käypään arvoon transaktiokustannuksilla vähennettyinä. Myöhemmin kaikki rahoitusvelat, johdannaisinstrumentteja lukuun ottamatta, arvostetaan efektiivisen koron menetelmällä jaksotettuun hankintamenoon. Konsernissa käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviin rahoitusvelkoihin kuuluvat kaikki ne johdannaissopimukset, jotka eivät täytä suojauslaskennan ehtoja. Tällaisia johdannaissopimuksia ovat konsernin valuutta-, korko- ja hyödykejohdannaiset. Johdannaiset kirjataan käypään arvoon perustuen markkinoilla noteerattuihin hintoihin ja yleisesti hyväksytyihin arvostusmalleihin. Käyvän arvon muutokset kirjataan johdannaisten käyttötarkoituksen mukaisesti joko liiketoiminnan muihin tuottoihin ja kuluihin tai rahoituseriin.

Rahoituslimiittien järjestelypalkkiot kirjataan ennakkomaksuksi maksuvalmiuspalvelusta ja jaksotetaan kuluksi limiitin voimassaoloajalle.

Konsernilla on sekä pitkä- että lyhytaikaisia rahoitusvelkoja, ja ne voivat olla korollisia tai korottomia. Rahoitusvelat kirjataan pois taseesta, kun niihin liittyvät veloitteet ovat lakanneet.

JOHDANNAISINSTRUMENTIT JA SUOJAUSLASKENTA

Johdannaiset kirjataan alun perin hankintahetkellä käypään arvoon taseeseen, minkä jälkeen ne arvostetaan käypään arvoon jokaisena raportointipäivänä. Käyvän arvon muutoksista aiheutuviin kirjauksiin vaikuttaa se, onko johdannainen määritelty suojauslaskennan mukaiseksi suojausinstrumentiksi vai ei ja minkä luonteista erää instrumentti suojaa.

Silloin kun konserni soveltaa suojauslaskentaa, se dokumentoi suojauslaskentaa aloittaessaan suojattavan kohteen ja suojausinstrumenttien välisen suhteen sekä konsernin riskienhallinnan tavoitteet ja strategian. Suojaussuhteen

tehokkuus testataan suojaussuhteen alussa ja sen jälkeen säännöllisesti vähintään jokaisena raportointipäivänä. Rahavirran suojauksen ehdot täyttävien johdannaisten tehokkaan osuuden arvon muutokset kirjataan oman pääoman arvonmuutosrahastoon ja esitetään muissa laajan tuloksen erissä. Tehoton osuus kirjataan tuloslaskelman rahoituseriin. Omaan pääomaan kertyneet käyvän arvon muutokset siirretään tuloslaskelmaan niillä kausilla, jolloin suojauskohde vaikuttaa tulokseen.

Kun suojausinstrumentti erääntyy tai myydään tai kun suojaus ei enää täytä suojauslaskennan kriteereitä, suojauslaskenta lopetetaan. Tällöin suojausinstrumentista kertynyt voitto tai tappio jää omaan pääomaan siihen asti, kunnes ennakoitu liiketoimi toteutuu ja kirjataan tuloslaskelmaan. Jos ennakoitun liiketoimen ei enää odoteta toteutuvan, omaan pääomaan kertynyt voitto tai tappio siirretään välittömästi tuloslaskelman rahoituseriin.

Johdannaiset, jotka eivät täytä suojauslaskennan ehtoja, luokitellaan lyhytaikaisiksi varoiksi tai veloiksi. Näiden johdannaisten käyvän arvon muutokset kirjataan niiden käyttötarkoituksen mukaisesti joko liiketoiminnan muihin tuottoihin ja kuluihin tai rahoituseriin.

TULOUTUS

Yhtiö esittää liikevaihdossa tuotteiden ja palveluiden myynnistä saadut tuotot välillisillä veroilla ja alennuksilla vähennettynä. Mikäli myyntitransaktio sisältää sekä ehdottomia että ehdollisia vastikkeita, tarkastelee yhtiö kummankin vastike-elementin tulouttamiskriteerien täyttymistä erikseen.

RAKENNUSPROJEKTIEJEN TULOUTUS

Osatuloutus

Rakennusprojektit tuloutetaan osatuloutusperiaatteella valmistusasteen mukaisesti, jos hanke täyttää pitkäaikaishankkeen määritelmän ja sen lopputulos on luotettavasti arvioitavissa. Pitkäaikaishankkeet ovat erityisesti neuvoteltuja sopimuksia, joiden mukaan valmistetaan tietty omaisuuseriä tai ryhmä omaisuuseriä. Lisäksi kiinteistö- ja rakennushankkeissa ostajan tulee pystyä vaikuttamaan hankkeen pääasiallisiin rakenteellisiin tai toiminnallisiin ominaisuuksiin ennen rakentamisen aloittamista tai sen aikana, jotta kiinteistö- ja rakennushanke voidaan osatulouttaa valmistusasteen mukaisesti. Jos pitkäaikaishankkeen lopputulos ei ole luotettavasti arvioitavissa, siitä kirjataan tuottoja vain siihen määrään asti kuin toteutuneita menoja vastaava määrä on todennäköisesti kerryttävissä. Vastaavasti menot kirjataan kuluksi sen tilikauden aikana, jolloin ne syntyvät.

Projektien valmistusaste on laskettu toteutuneiden kustannusten suhteena arvioituihin kokonaiskustannuksiin. Mikäli on todennäköistä, että tilauskantaan sisältyvän projektin valmiiksi saamiseen tarvittavat kokonaiskustannukset ylittävät hankkeesta saatavat kokonaistulot, odotettavissa oleva ennakoitu tappio kirjataan välittömästi kokonaan kuluksi.

Kun syntyneet menot ja kirjatut voitot ovat suuremmat kuin projektin edistymiseen perustuva laskutus, esitetään erotus taseen myyntisaamiset ja muut saamiset –erässä kohdassa projektitulosaamiset. Jos syntyneet menot ja kirjatut voitot ovat pienemmät kuin projektin edistymiseen perustuva laskutus, esitetään erotus taseen ostovelat ja muut lyhytaikaiset velat –erän kohdissa saadut ennakot sekä projektikuluvelat.

Talonrakentamisen liikekohteiden vuokravastuuveloitteen määrää ja todennäköisyyttä arvioidaan projektin edetessä, ja se sisällytetään kokonaiskustannusestimaattiin. Vuokravastuuveloitte kirjataan taseeseen, kun kohde on valmis.

Osatuloutettavia rakennusprojekteja on kaikilla konsernin toimialoilla.

Luovutuksen mukainen tuloutus

Kiinteistöarakentamiskohteet, joissa tilaajalla ei ole sopimukseen perustuvaa oikeutta vaikuttaa kohteen keskeisiin rakenteellisiin elementteihin, tuloutetaan kohteen valmistuttua luovutuksen mukaisesti myynnin tuloutusperiaatteita noudattaen. Luovutuksen mukaisesti tuloutettavat rakennusprojektit ovat pääosin talonrakentamisen omaperusteisia asunto- ja liikekiinteistökohteita.

PALVELUIDEN TULOUTUS

Palveluista saatavien tuottojen kirjaaminen tapahtuu tilinpäätöspäivän valmistumisasteen perusteella, ja niihin sovelletaan samoja tuloutusperiaatteita kuin osatuloutettavien rakennusprojektien kirjaamiseen. Kaikilla konsernin toimintasegmenteillä on palveluliiketoimintaa.

VALMISTEIDEN MYNNIN TULOUTUS

Yhtiö tulouttaa valmisteiden myynnin sillä hetkellä, kun tuotteen omistukseen liittyvät merkittävät riskit ja edut siirtyvät ostajalle eikä yhtiöllä ole enää valvonta- eikä määräysvaltaa tuotteeseen. Pääsääntöisesti tämä tarkoittaa hetkeä, jolloin tuote on luovutettu sovittujen toimitusehtojen mukaisesti asiakkaalle. Liikevaihdossa esitetään saadut tuotot käypään arvoon arvostettuina oikaistuna välillisillä veroilla, myönnettyillä alennuksilla ja valuuttamääräisen myynnin kurssierolla. Valmisteiden myyntiä on lähinnä päällystys-segmentin harjoittama kiviaines- ja asfalttimassamyynti.

ELINKAARIHANKKEIDEN TULOUTUS

Elinkaarihankkeissa operaattori, eli palvelun tuottaja, rakentaa palvelujen tuottamisessa käytettävän infrastruktuurin tai parantaa sitä sekä ylläpitää kyseistä infrastruktuuria. Rakentamis- ja parantamispalvelusta sekä ylläpitovaiheesta saamansa tuotot yhtiö tulouttaa osatuloutusperiaatteella.

KORKOJEN JA OSINKOJEN TULOUTUS

Korkotuotot kirjataan ajan kulumisen perusteella efektiivisen koron menetelmällä. Osingot tuloutetaan, kun oikeus niiden saamiseen on syntynyt.

PITKÄAIKAISET VARAT

AINEELLISET HYÖDYKKEET

Aineelliset hyödykkeet on arvostettu taseessa poistoilla ja arvonalentumisilla vähennettyyn alkuperäiseen hankintamenoon. Aineelliset hyödykkeet poistetaan tasapoistoin taloudellisen vaikutusajan kuluessa siitä alkaen kun ne ovat valmiita käytettäväksi. Maa-alueista ei tehdä poistoja. Aineellisten hyödykkeiden arvioidut taloudelliset vaikutusajat ovat seuraavat:

- Rakennukset ja rakennelmat 10–40 vuotta
- Koneet ja kalusto 3–15 vuotta
- Kiviainesalueet poistetaan käytön mukaan (substanssipoišto)
- Muut aineelliset hyödykkeet 10 vuotta

Normaalit kunnossapito- ja korjauskustannukset kirjataan kuluksi niiden syntymishetkellä. Merkittävät parannus- tai lisäinvestoinnit kirjataan osaksi omaisuuserän hankintamenoa ja poistetaan päähyödykkeen jäljellä olevana taloudellisena vaikutusajana, mikäli on todennäköistä, että hyödykkeeseen liittyvä vastainen taloudellinen hyöty koituu yhtiön hyväksi. Aineellisten hyödykkeiden poistamisista ja luovutuksista syntyvät myyntivoitot esitetään liiketoiminnan muissa tuotoissa ja tappiot liiketoiminnan muissa kuluissa. Yhtiö kirjaa aineellisten hyödykkeiden hankintojen korkomenot kuluksi, ellei kyseessä ole vieraan pääoman aktivoinnin ehdot täyttävä omaisuuserä, jolloin ne aktivoidaan hankintamenoiksi.

AINEETTOMAT HYÖDYKKEET

Aineeton hyödyke merkitään taseeseen, kun sen hankintameno on määriteltävissä luotettavasti ja on todennäköistä, että hyödykkeestä aiheutuva taloudellinen hyöty koituu yhtiön hyväksi.

Liikearvo

Liikearvo vastaa sitä osaa hankintamenoista, joka ylittää konsernin osuuden hankitun tytäryhtiön tai liiketoiminnan yksilöitävissä olevien varojen, velkojen ja ehdollisten velkojen nettomääräisestä käyvästä arvosta hankinta-ajankohtana. Mahdollinen määräysvallattomien omistajien osuus hankinnan kohteessa arvostetaan joko käypään arvoon tai määrään, joka vastaa määräysvallattomien omistajien suhteellista osuutta hankinnan kohteen yksilöitävissä olevasta nettovarallisuudesta. Arvostamisperiaate määritetään erikseen kullekin yrityshankinnalle.

Liikearvosta ei tehdä poistoja, vaan sen mahdollinen arvonalentuminen testataan vuosittain sekä aina, jos viitteitä arvonalentumisesta ilmenee. Liikearvot on arvonalentumistestauksessa kohdistettu rahavirtaa tuottaville yksiköille. Liikearvo kirjataan tilinpäätökseen alkuperäiseen hankintamenoon vähennettynä mahdollisella arvonalentumisella, joka merkitään tuloslaskelmaan kuluksi.

Aineettomat oikeudet

Aineettomiin oikeuksiin kuuluvat ohjelmistojen käyttöoikeusmaksut, maankäyttöoikeudet sekä muun muassa patentit ja lisenssit sekä näihin kohdistuvat ennakkomaksut. Aineettomat oikeudet on kirjattu taseessa alkuperäiseen hankintamenoon ja poistetaan niiden taloudellisena vaikutusaikana. Korkomenot kirjataan kuluksi, ellei kyseessä ole vieraan pääoman aktivoinnin ehdot täyttävä omaisuuserä, jolloin ne aktivoidaan osaksi hankintamenoa. Aineettomien oikeuksien poistoajat ovat seuraavat:

- Ohjelmistojen käyttöoikeusmaksut 5 vuotta
- Muut aineettomat oikeudet 5–10 vuotta

Muut aineettomat hyödykkeet

Muihin aineettomiin hyödykkeisiin lasketaan muut menot, jotka eivät kohdistu aineellisiin hyödykkeisiin ja joiden vaikutusaika on pidempi kuin vuosi. Muista aineettomista hyödykkeistä saadaan niiden taloudellisena vaikutusaikana vastaista taloudellista hyötyä, joka voi syntyä tuottojen tai kustannussäästöjen kautta. Muita aineettomia hyödykkeitä ovat lähinnä vuokrakiinteistöihin tehdyt peruserämenot.

Tutkimus- ja kehittämismenot

Tutkimus- ja kehitysmenot kirjataan kuluksi sen tilikauden aikana, jolloin ne syntyvät lukuun ottamatta kehitysmenoja, jotka täyttävät IAS 38 aktivointikriteerit. Konsernissa ei ole toistaiseksi katsottu, että aktivointikriteerit olisivat täyttyneet.

SAADUT AVUSTUKSET

Valtiolta tai muulta julkiselta taholta saadut avustukset kirjataan liiketoiminnan muihin tuottoihin samaan aikaan kulujen kirjauksen kanssa. Investointiavustukset vähennetään asianomaisen käyttöomaisuushyödykkeen hankintamenoista.

ARVONALENTUMISET

Omaisuuserien tasearvoja arvioidaan jokaisena tilinpäätöspäivänä mahdollisten arvonalentumisten selvittämiseksi. Jos arvonalentumiseen viittaavia tekijöitä ilmenee, arvioidaan omaisuuserän kerrytettävissä oleva rahamäärä. Arvonalennus kirjataan, jos tasearvo ylittää kerrytettävissä olevan rahamäärän. Omaisuuserän kerrytettävissä oleva rahamäärä on joko käypä arvo, josta on vähennetty luovutuksesta aiheutuvat menot, tai sitä korkeampi käyttöarvo. Käyttöarvoa määritettäessä arvioidut vastaiset rahavirrat diskontataan nykyarvoonsa diskonttokoroilla, jotka kuvastavat rahan aika-arvoa ja omaisuuserään liittyviä erityisriskejä. Diskonttaustekijänä käytetään oman ja vieraan pääoman painotettua keskimääräistä kustannusta (WACC, Weighted Average Cost of Capital), jossa huomioidaan riskitön korkotaso, epälikvidisyyspremio, markkinoiden tuotto-odotus, toimialakohtainen beta-arvo, maariski ja vieraan pääoman korkotaso korkomarginaali huomioiden. Näitä tekijöitä painotetaan diskonttokoron määrittelyssä toimialan keskimääräisen tavoitepääomarakenteen mukaan. Mikäli kerrytettäviä vastaisia rahavirtoja ei kyetä laskemaan yksittäisen omaisuuserän osalta, määritetään kerrytettävissä oleva rahamäärä sille rahavirtaa tuottavalle yksikölle, johon kyseinen omaisuuserä kuuluu. Arvonalentuminen kirjataan tuloslaskelmaan.

Liikearvot testataan arvonalentumisten varalta kerran vuodessa ja aina, kun siihen päätellään olevan tarvetta. Liikearvot kohdistetaan johdonmukaisella tavalla rahavirtaa tuottaville yksiköille. Rahavirtaa tuottavan yksikön liiketoiminnasta kerrytettävissä oleva rahamäärä perustuu arvonalennustesteissä käyttöarvolaskelmiin, joissa käytettyjen ennustettujen rahavirtojen perustana ovat yhtiön johdon vahvistamat tietyn aikajakson kattavat tulossuunnitelmat sekä muut perusteltavissa olevat arviot toimialan ja rahavirtaa tuottavan yksikön tulevaisuudennäkymistä.

Muista omaisuuseristä kuin liikearvosta kirjatut arvonalentumistappiot peruutetaan, jos on tapahtunut muutos arvioissa, joita on käytetty määrittäessä omaisuuserästä kerrytettävissä olevaa rahamäärää. Peruutus tapahtuu korkeintaan siihen määrään asti, joka omaisuuserälle olisi määrätty kirjanpitoarvoksi poistoilla vähennettynä, jos siitä ei olisi aikaisempina vuosina kirjattu arvonalentumistappiota.

VUOKRASOPIMUKSET, JOISSA KONSERNI ON VUOKRALLE OTTAJANA

Vuokrasopimukset, jotka koskevat aineellisia hyödykkeitä ja joissa konsernille siirtyy olennainen osa omistukselle ominaisista eduista ja riskeistä, luokitellaan rahoitusleasingosopimuksiksi. Rahoitusleasingosopimukset esitetään varoina käyttöomaisuuden määränä, joka on yhtä suuri kuin hyödykkeen käypä arvo sopimuksen alkamisajankohtana, tai sitä alempaan vähimmäisvuokrien nykyarvoon. Vastaava velka esitetään pitkäaikaisissa ja lyhytaikaisissa korollisissa rahoitusveloissa.

Rahoitusleasingosopimuksilla vuokratuista omaisuuseristä tehdään poistot kyseisen hyödykeryhmän taloudellisena vaikutusaikana tai sitä lyhyemmän vuokra-ajan kuluessa. Mahdolliset arvonalentumiset kirjataan kyseisen omaisuuserän vähennykseksi. Vuotuiset leasingvuokrat jaetaan rahoitusmenoon ja velan vähennykseen vuokra-aikana siten, että jäljellä olevalle velalle muodostuu kullakin kaudella samansuuruinen korkoprosentti.

Vuokrasopimukset, joissa omistamiselle ominaiset riskit ja edut jäävät vuokranantajalle, käsitellään muina vuokrasopimuksina. Muiden vuokrasopimusten mukaiset maksut käsitellään vuokratuloina ja ne jaksotetaan kuluksi vuokra-ajalle. Mikäli vuokrasopimuksesta ei odoteta saatavan vastaista taloudellista hyötyä, kirjataan sopimuksen mukaisten vähimmäisvuokrien määrä kuluksi.

VAIHTO-OMAISUUS

Konsernin vaihto-omaisuus koostuu muun muassa Suomen talonrakentaminen -segmentin keskeneräisistä ja valmiista liikekiinteistö- ja asuntokohteista sekä maa-alueista ja kiinteistöistä. Päällystys-segmentin kiviainesvarastot sisältyvät valmistuksiin ja tavaroihin. Asfalttimassan valmistuksessa käytettävät raaka-aineet kuten bitumi sisältyvät aineisiin.

Aineiden ja tarvikkeiden arvo määritetään FIFO-menetelmää (first-in, first-out) käyttäen. Hankintameno sisältää osto- ja muut menot, jotka ovat aiheutuneet vaihto-omaisuuden saattamisesta

tilinpäätöshetken sijaintipaikkaan. Hankintameno ei kohdisteta myynnin kustannuksia.

Tontit ovat maa-alueita, joiden hankintameno koostuu niiden alkuperäisestä hankintamenoista sekä kehittämiskustannuksista, mikäli niiden katsotaan parantavan maa-alueen arvoa.

Keskeneräiset asunto- sekä liikekiinteistökohteet ovat konsernin omaperusteisia kohteita, joiden vaihto-omaisuuden hankintameno koostuu kuluksi kirjaamattomista rakennuskustannuksista sekä mahdollisesta tonttikustannuksesta. Rahoituksen kustannuksia kohdistetaan hankintamenoon vain, jos kyseessä on hanke, joka täyttää vieraan pääoman menojen aktivoimisen ehdot.

Valmiit huoneistot sekä liikekiinteistöt ovat valmistuneiden kohteiden myymättömiä osuuksia.

Valmisteesiin ja tavariin sisältyvien kiviainestuotteiden hankintamenoon sisällytetään välittömät tuotannon palkat, muut välittömät valmistusmenot sekä osuus tuotannon yleiskustannuksista. Hankintameno määritetään painotetun keskihinnan menetelmää käyttäen.

Vaihto-omaisuus arvostetaan hankintamenoon tai sitä alempaan nettorealisointiarvoon. Nettorealisointiarvo on tavanomaisessa liiketoiminnassa saatava arvioitu myyntihinta, josta on vähennetty arvioidut tuotteen valmiiksi saattamiseen tarvittavat menot ja myynnistä johtuvat menot. Vaihto-omaisuuserien kirjanpitoarvoa ei alenneta niiden hankintamenoa pienemmäksi, jos valmiit tuotteet, joihin ne tulevat sisällyttämään, odotetaan myytävän vaihto-omaisuuserien hankintamenoja vastaavaan tai sen ylittävään hintaan.

PERUSTAJURAKOINTIKOHTEIDEN KÄSITTELY

Perustajurakointikohteisiin sitoutuneet menot aktivoidaan vaihto-omaisuuteen. Rakenteilla oleviin kiinteistöihin liittyvät velat ja ennakkomaksut sisältyvät lyhytaikaisiin velkoihin. Keskeneräisten asuntokohteiden myymätöntä osaa vastaava osa nostetuista lainoista sekä valmiisiin myymättömiin huoneistoihin kohdistuvat lainaosuudet esitetään lyhytaikaisissa korollisissa veloissa.

TYÖSUHDE-ETUUDET

ELÄKEVELVOITTEET

Lemminkäisen konserniyhtiöiden eläkejärjestelyt ovat pääsääntöisesti maksupohjaisia järjestelyjä. Maksupohjaisten eläkejärjestelyiden maksut suoritetaan eläkevakuutusyhtiöille, jonka jälkeen konsernilla ei ole enää muita maksuvelvoitteita. Maksupohjaisista eläkejärjestelyistä suoritettavat maksut kirjataan kuluksi tuloslaskelmaan sille tilikaudelle, jolle ne kohdistuvat. Muut kuin maksupohjaiset eläkejärjestelyt ovat etuusperusteisia eläkejärjestelyjä. Siltä osin kuin etuusperusteisista

eläkejärjestelystä aiheutuu eläkevelvoite, siitä on kirjattu eläkevastuuvelka. Jos etuusperusteisista eläkejärjestelystä aiheutuu saaminen, se kirjataan taseen siirtosaamiisiin.

Etuusperusteisista järjestelyistä johtuvan veloitteen määrä perustuu riippumattomien vakuutusmatemaatikkojen vuosittaisiin laskelmiin, joissa käytetään ennakoitua etuoikeusyksikköön perustuvaa menetelmää. Eläkeveloitteen määrä on laskettu vähentämällä tulevien eläkevelvoitteiden nykyarvosta eläkejärjestelyyn kuuluvien varojen käypä arvo. Etuusperusteinen eläkekulu koostuu työsuoritukseen perustuvasta menosta ja se kirjataan henkilöstökuluihin henkilöiden työssööloajalle. Etuusperusteisten eläkejärjestelyiden nettokorot kirjataan rahoituseriin. Vakuutusmatemaattiset voitot ja tappiot kirjataan laajan tuloslaskelman kautta eläkevelan tai -saamisen muutokseksi.

Yhtiön eläkevelvoitteet eivät ole yhtiön tilinpäätöksen kannalta olennaisia.

OSAKEPALKITSEMISJÄRJESTELMÄ

Konsernilla on käytössä osakepohjainen palkitsemisjärjestelmä. Osakepalkkiot arvostetaan niiden myöntämispäivän mukaiseen Lemminkäisen osakkeen käypään arvoon ja ne jaksotetaan kuluksi ansainta- ja sitouttamiskausille. Osakepalkitsemisesta kerrotaan tarkemmin tilinpäätöksen liitetietiedoissa.

VARAUKSET, EHDOLLISET VELAT JA EHDOLLISET VARAT

Varaus kirjataan, kun konsernilla on aikaisempaan tapahtumaan perustuva oikeudellinen tai tosiasiallinen velvoite ja on todennäköistä, että vastuusta vapautuminen edellyttää taloudellista suoritusta tai aiheuttaa taloudellisen menetyksen ja vastuun määrä pystytään arvioimaan luotettavasti. Varauksia ei ole diskontattu niiden diskonttovaikutuksen vähäisen merkityksen vuoksi.

Takuuvaraus käsittää rakennusprojektin valmistumisen jälkeiset takuovelvoitteiden alaiset korjauskulut. Takuuvaraukset lasketaan takuukulujen aikaisempina tilikausina toteutuneen tason perusteella ja kirjataan taseeseen, kun projekti on valmis. Mikäli konserni saa sopimuksen perusteella aliurakoitsijalta tai materiaalin toimittajalta hyvityksen kuluista, joihin on varauduttu, kirjataan tulevasta korvauksesta saaminen silloin, kun saamisen katsotaan olevan varma. Asuntokohteisiin liittyviä varauksia odotetaan käytettävän vuoden kuluessa varauksen tekemisestä. Muissa töissä takuuvarausten käyttöaika on pääsääntöisesti 1–2 vuotta.

Tappiollisista sopimuksista kirjataan varaus, kun velvoitteiden täyttämiseksi vaadittavat sopimuksen edellyttämät menot ylittävät sopimuksesta saatavat hyödyt. Tappiollisista sopimuksista tehdyt varaukset eivät sisällä rakennusprojektien tappiovarauksia.

Ympäristövaraukset liittyvät pääosin maanottoaikojen maisemointivelvoitteisiin. Maisemointivaraus kirjataan maanainesten käytön mukaisesti niistä kohteista, joiden sopimuksiin sisältyy maisemointiveloite. Niiden odotettu käyttöaika riippuu maanottoaikojen käytöstä, koska maisemointityöt aloitetaan pääsääntöisesti maanottoaikojen hyödyntämisen loputtua. Lisäksi ympäristövaraus käsittää muut ympäristövelvoitteisiin liittyvät varaukset.

Suomen asunto- ja liikekohteiden rakentamiseen liittyvä 10-vuotisivastuuvaraus määritetään kokonaisuutena kaikista 10-vuotisivastuista sisältävistä hankkeista. Tällöin yksittäiseen hankkeeseen liittyvä vastaisen taloudellisen menetyksen todennäköisyys voi olla pieni, vaikka kokonaisuuden katsotaan aiheuttavan taloudellisten voimavarojen siirtymistä pois yhtiöstä.

Vuokravastuuvelvoite syntyy, kun yhtiöllä on sopimukseen perustuva velvoite hankkia rakennettavaan tai myytävään liikekiinteistökohteen toistaiseksi vuokraamattomiin tiloihin vuokralaisia. Rakennettavan liikekiinteistökohteen osalta vuokravastuuvelvoitteen määrä ja todennäköisyyttä arvioidaan projektin edetessä. Vuokravastuuvelvoite kirjataan taseeseen, kun kohde on valmis. Myytävän kohteen osalta vuokravastuuvelvoitteen määrä arvioidaan myyntihetkellä, jolloin myös varaus kirjataan. Vuokravastuuvelvoitteista tehtyjen varausten odotettu käyttöaika on 1–3 vuotta.

Oikeudenkäynneistä yhtiö kirjaa varauksen, mikäli yhtiön johto arvioi taloudellisten voimavarojen siirtymisen pois yhtiöstä olevan todennäköistä ja velvoitteen määrä on arvioitavissa luotettavasti.

Ehdollinen velka on aikaisempien tapahtumien seurauksena syntynyt mahdollinen velvoite, jonka olemassaolo varmistuu vasta konsernin määräysvallan ulkopuolella olevan epävarman tapahtuman toteutuessa. Ehdolliseksi velaksi katsotaan myös sellainen olemassa oleva velvoite, joka ei todennäköisesti edellytä maksuvelvoitteen täyttämistä, tai jonka suuruutta ei voida määrittää luotettavasti. Ehdollisesta velasta ei kirjata varausta. Se esitetään tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Ehdolliset varat johtuvat suunnittelemattomista tai muista odottamattomista tapahtumista, joiden perusteella tulee mahdolliseksi, että yhtiön hyväksi koituu taloudellista hyötyä. Ehdollista varaa ei merkitä tilinpäätökseen, vaan se esitetään tilinpäätöksen liitetiedoissa.

TULOVEROT

Tuloslaskelman tuloveroihin kirjataan konserniyhtiöiden tilikauden verotettavan tuloksen perusteella lasketut suoriteperusteiset verot, aikaisempien tilikausien verojen oikaisu sekä laskennallisen verovelan ja -saamisen muutos. Suoraan omaan pääomaan kirjattuihin eriin liittyvä verovaihtelu kirjataan vastaavasti osaksi omaa pääomaa. Tilikauden verotettavaan tuloon perustuva vero lasketaan verotettavasta tulosta kunkin maan tilinpäätöspäivään mennessä vahvistettujen verokantojen perusteella.

Laskennallinen vero lasketaan kirjanpitoarvon ja verotuksellisen arvon välisistä väliaikaisista eroista käyttäen joko tilinpäätöshetkellä voimassa olevaa verokantaa tai myöhemmin voimaantulevaa mutta tiedossa olevaa vahvistettua verokantaa. Laskennallista verovelkaa ei kirjata, kun kyseessä on alun perin kirjanpitoon kirjattava omaisuuserä tai velka, joka ei ole syntynyt liiketoimintojen yhdistämisestä eikä sen kirjaaminen vaikuta kirjanpidon tulokseen eikä verotettavaan tuloon liiketoimen toteutumisajankohtana. Laskennallinen verosaaminen kirjataan vain siihen määrään asti kuin on todennäköistä, että tulevaisuudessa syntyy verotettavaa tuloa, jota vastaan väliaikainen ero voidaan hyödyntää. Merkittävimmät jakotuserot syntyvät käyttämättömistä verotuksellisista tappioista, varauksista, rakennusprojektien tuloutuskäytännöstä, rahoitusleasingjärjestelyistä ja verotuksessa nopeutetuista poistoista.

Verotuksessa vähennyskelpoiset tappiot on otettu huomioon verosaamisena siinä määrin kuin yhtiö pystyy niitä todennäköisesti hyödyntämään lähitulevaisuudessa. Tytäryhtiöiden jakamattomista voittovaroista kirjataan laskennallinen verovelka vain silloin, jos veronmaksun voidaan katsoa toteutuessa ennakoitavissa olevassa tulevaisuudessa. Samaa veronsaajaa koskevat laskennalliset verosaamiset ja verovelat on netotettu.

OMA PÄÄOMA JA OSINGONJAKO

OMAT OSAKKEET

Mikäli konsernin emoyhtiö tai sen tytäryhtiöt hankkivat emoyhtiön omia osakkeita, vähennetään yhtiön omaa pääomaa määrällä, joka muodostuu maksetusta vastikkeesta lisätynä transaktiomenoilla, kunnes omat osakkeet mitätöidään. Jos ostetut omat osakkeet myydään edelleen tai lasketaan uudelleen liikkeelle, saatu vastike merkitään omaan pääomaan. Yhtiön omien oman pääoman ehtoisten instrumenttien ostosta, myynnistä, liikkeeseenlaskusta tai mitätöinnistä ei kirjata voittoa tai tappiota.

YLIKURSSIRAHASTO

Ylikurssirahastoon on kirjattu emissiovoitot.

SIJOITETUN VAPAAN OMAN PÄÄOMAN RAHASTO

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto sisältää osakkeiden merkintähinnan siltä osin, kun sitä ei nimenomaisen päätöksen mukaan merkitä osakepääomaan.

OMAN PÄÄOMAN EHTOINEN LAINA

Omistajille kuuluvan pääoman jälkeen omaan pääomaan kirjataan oman pääoman ehtoinen joukkovelkakirjalaina (hybridilaina). Velkakirjan haltijalla ei ole osakkeenomistajalle kuuluvia oikeuksia eikä se laimenna yhtiön osakkeenomistajien omistusta. Yhtiöllä ei ole lainan pääomaan tai korkoihin liittyvää takaisinmaksuvelvoitetta. Oman pääoman ehtoinen joukkovelkakirjalaina merkitään alun perin kirjanpitoon käypään arvoon transaktiokustannuksilla vähennettynä. Myöhemmin laina arvostetaan hankintamenuon. Jos oman pääoman ehtoista

lainasta maksetaan korkoja, ne kirjataan suoraan kertyneistä voittovaroista.

MUUNTOEROT

Muuntoerot sisältävät konsernin ulkomaalaisten yksiköiden ei-euromääräisten tilinpäätösten euromääräiseksi muuntamisesta syntyneet muuntoerot. Muuntoeroihin on kirjattu myös aikaisempina vuosina sovelletun nettoinvestoinnin suojauslaskennan suojausinstrumenttien voitot ja tappiot niiltä osin kun suojauslaskennan edellytykset ovat täyttyneet. Konserni ei ole soveltanut nettoinvestoinnin suojauslaskentaa raportointi- eikä vertailukaudella.

OSINGONJAKO

Hallituksen yhtiökokoukselle ehdottama osingonmaksu kirjataan jakokelpoisen oman pääoman vähennykseksi yhtiökokouksen hyväksynnän jälkeen.

OSAKEKOHTAINEN TULOS

Laimentamaton osakekohtainen tulos lasketaan jakamalla emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva tilikauden tulos kauden aikana ulkona olevien osakkeiden lukumäärän painotetulla keskiarvolla. Tilikauden tuloksesta vähennetään tilikaudelle kohdistuvat oman pääoman ehtoisen joukkovelkakirjalainan korot maksuhetkestä riippumatta sekä lainan takaisin maksusta aiheutuvat kustannukset verovaikutuksella oikaistuna. Ulkona olevien osakkeiden painotettuun keskiarvoon ei sisällytetä yhtiön hallussaan pitämiä omia osakkeita, eikä sellaisia ulkona olevia kantaosakkeita, jotka tiettyjen ehtojen täytyessä palautuvat yhtiön haltuun.

Laimennusvaikutuksella oikaistua osakekohtaista tulosta laskettaessa ulkona olevien osakkeiden lukumäärän painotetussa keskiarvossa otetaan huomioon kaikkien laimentavien potentiaalisten osakkeiden osakkeiksi muuttamisesta johtuva laimentava vaikutus, mikäli vaikutus ei ole vahventava.

JOHDON HARKINTA JA ARVIOT

LIKEARVOJEN ARVONALENTUMISEN TESTAAMINEN

Liikearvot testataan vuosittain mahdollisten arvonalentumisten varalta sekä aina, jos viitteitä arvonalentumisesta ilmenee. Rahavirtaa tuottavan yksikön liiketoiminnasta kerrytettävissä oleva rahamäärä perustuu käyttöarvolaskelmiin. Nämä laskelmat edellyttävät merkittävässä määrin arvioiden ja olettamusten käyttämistä. Ennustettujen rahavirtojen perustana ovat yhtiön johdon vahvistamat tietyn aikajakson kattavat tulossuunnitelmat sekä muut perusteltavissa olevat arviot toimialan ja rahavirtaa tuottavan yksikön tulevaisuudennäkymistä. Keskeiset epävarmuuskijät käyttöarvolaskelmissa ovat diskonttokorkokanta sekä pitkän aikavälin kasvuolettama. Liikearvon arvonalentumistestaukseen liittyvistä arvioista ja oletuksista kerrotaan tarkemmin tilinpäätöksen liitetiedoissa.

LASKENNALLISET VEROSAAMISET

Johto arvioi säännöllisesti laskennallisten verosaamisten hyödynnettävyyttä. Laskennalliset verosaamiset verotuksellisista tappioista kirjataan siihen määrään, jonka johto arvioi tulossennusteidensa perusteella olevan hyödynnettävissä tulevaisuudessa huomioiden verotappioiden vanhentumisaika.

VAIHTO-OMAISUUS

Johto arvioi säännöllisesti parhaan näkemyksensä mukaan vaihto-omaisuuden mahdollista epäkuranttiutta vertaamalla hankintamenoa nettorealisointiarvoon. Nettorealisointiarvo on yhtiön tekemä arvio, joka perustuu luotettavimpaan saatavilla olevaan tietoon. Arvonalentumista ei kirjata, mikäli valmiit tuotteet, joihin arvioidavat vaihto-omaisuushyödykkeet tulevat sisältymään, arvioidaan myytävän arvioidavan hyödykkeen hankintamenoa vastaavaan tai ylittävään hintaan.

MYYNTISAAMISET

Myyntisaamisten arvostukseen liittyy luottotappioriski. Johto arvioi erääntyneitä myyntisaamisia säännöllisesti. Arvio tehdään konsernin luottoriskipolitiikan mukaisesti perustuen aikaisemmin toteutuneisiin asiakaskohtaisiin luottotappioihin, yhtiön kokemuksiin ja selvityksiin.

RAKENNUSPROJEKTIEEN OSATULOUTUS

Valmistusasteen mukainen tuloutus perustuu arvioihin hankkeesta odotettavissa olevista tuotoista ja kuluista, samoin kuin hankkeen etenemisen luotettavaan määrittämiseen. Luotettavan arvion tekemiseksi hankkeen kustannukset määritellään ja yksilöidään mahdollisimman tarkasti. Tuottojen määrittämiseksi johto joutuu arvioimaan kokonaistuottojen määrään vaikuttavia tekijöitä. Mikäli arviot hankkeen lopputulemasta muuttuvat, muutetaan tuloutettua myyntiä ja voittoa sillä raportointikaudella, jolloin muutos on ensi kertaa tiedossa ja arvioitavissa.

VARAUSTEN KIRJAAMINEN TILINPÄÄTÖKSEEN

Varausten kirjaamiseen liittyy arvioita todennäköisyyteen ja määrään liittyen. Johto arvioi tilinpäätöshetkellä olemassa olevan veloitteen toteutumisen todennäköisyyttä sekä sen suuruutta. Arvio toteutuvien kustannusten todennäköisyydestä ja määrästä perustuu aiempiin samankaltaisiin tapahtumiin ja kokemuseräiseen tietoon.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS)

Liiketoiminta

- 1 Toimintasegmentit ja markkina-alueet
- 2 Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut
- 3 Poistot ja arvonalentumiset
- 4 Rahoitustuotot ja -kulut
- 5 Verot
- 6 Osakekohtainen tulos

Sidottu pääoma

- 7 Vaihto-omaisuus
- 8 Myyntisaamiset ja muut saamiset
- 9 Tietoa rakennushankkeista
- 10 Ostovelat ja muut velat
- 11 Varaukset
- 12 Aineelliset hyödykkeet
- 13 Aineettomat hyödykkeet

Rahoitus ja rahoitusriskit

- 14 Rahoitusriskien hallinta
- 15 Korolliset velat
- 16 Rahavarat
- 17 Johdannaisinstrumentit
- 18 Myytävissä olevat rahoitusvarat
- 19 Rahoitusinstrumentit arvostusryhmittäin
- 20 Oma pääoma ja osingot

Työsuhde-etuudet

- 21 Työsuhde-etuudet ja henkilöstömäärä
- 22 Johtoon kuuluvien avainhenkilöiden palkitseminen
- 23 Eläkevelvoitteet

Muut liitetiedot

- 24 Sijoitukset
- 25 Muut vuokratoumukset
- 26 Ehdolliset varat ja velat
- 27 Liiketoimet lähipiirin kanssa
- 28 Liiketoiminnan rahavirtojen oikaisut
- 29 Muut laajan tuloksen erät
- 30 Uudet IFRS standardit
- 31 Tilikauden jälkeiset tapahtumat

Liiketoiminta

1 TOIMINTASEGMENTIT JA MARKKINA-ALUEET

Lemminkäinen muutti raportointirakennettaan 1.1.2017. Strategian tarkennuksen myötä päällystys-segmentin Baltian toiminnot siirrettiin infraprojektit-segmenttiin.

PÄÄLLYSTYS

Päällystys-segmenttiin kuuluvat yhtiön päällystys- ja kiviainesliiketoiminta Suomessa ja Skandinaviassa.

INFRAPROJEKTIT

Infraprojektit-segmenttiin kuuluvat kalliorakentamisen sekä maa- ja insinöörirakentamisen liiketoiminnot Suomessa, Skandinaviassa ja Baltian maissa.

SUOMEN TALONRAKENTAMINEN

Talonrakentaminen kattaa asuntorakentamisen, toimitilarakentamisen, teollisuusrakentamisen,

korjausrakentamisen, kiinteistökehityksen ja elinkaaripalvelut. Yhtiöllä on sekä omaperusteisia että urakoituja rakennuskohteita.

VENÄJÄN TOIMINNOT

Lemminkäinen toimii Venäjällä päällystäjänä sekä urakoitujen kohteiden talonrakentajana erityisesti Pietarin ja Moskovan seuduilla.

MUUT TOIMINNOT

Muissa toiminnoissa raportoidaan konsernin emoyhtiö sekä muita segmenteille kohdistamattomia toimintoja ja omaisuuseriä.

KOHDISTAMATTOMAT ERÄT

Kohdistamattomat erät sisältävät henkilöstökulujaksotuksia, korkojaksotuksia, johdannaisiin liittyviä jaksotuksia sekä välittömien ja välillisten verojen jaksotuksia, joita ei allokoita segmenttien sidottuun pääomaan.

SEGMENTTIRAPORTOINTI

Milj. euroa 1.1.–31.12.2017	Päällystys	Infraprojektit	Suomen talon- rakentaminen	Venäjän toiminnot	Muut toiminnot	Eliminoinnit	Konserni yhteensä, IFRS
Liikevaihto	656,4	475,4	655,1	93,0	29,4	-62,1	1 847,2
Poistot ja arvonalentumiset	20,6	6,3	0,1	1,5	3,4		31,8
Liikevoitto	3,3	7,5	36,7	-0,8	-5,0		41,8

Milj. euroa 1.1.–31.12.2016	Päällystys	Infraprojektit	Suomen talon- rakentaminen	Venäjän toiminnot	Muut toiminnot	Eliminoinnit	Konserni yhteensä, IFRS
Liikevaihto	648,5	426,2	581,2	54,5	30,3	-58,0	1 682,7
Poistot ja arvonalentumiset	20,5	7,0	0,1	1,0	5,9		34,5
Liikevoitto	20,8	12,5	17,2	-3,8	20,9		67,6

Milj. euroa	31.12.2017	31.12.2016
Sidottu pääoma liiketoimintasegmenteittäin		
Päällystys	181,3	189,0
Infraprojektit	71,1	30,3
Suomen talonrakentaminen	217,8	215,8
Venäjän toiminnot	44,9	23,7
Segmentit yhteensä	515,1	458,8
Muut toiminnot	8,6	15,3
Segmenteille kohdistamattomat erät	-81,0	-85,9
Konserni yhteensä, IFRS	442,7	388,2

TOIMINNAN KAUSILUONTEISUUS

Yhtiön tiettyjen liiketoimintojen kausiluonteisuus vaikuttaa yhtiön tulokseen ja sen ajoittumiseen. Päällystys-segmenttiin kuuluvien

päällystys- ja kiviainesliiketoimintojen työkausien pituuteen vaikuttavat merkittävästi sääolosuhteet, mikä vaikuttaa yhtiön tulokseen sekä sen ajoittumiseen. Kyseisten liiketoimintojen työkaudet sekä sen myötä suurin osa tuloksesta ajoittuvat pääosin toiselle ja kolmannelle vuosineljännekselle. Lisäksi infraprojektit-segmenttiin kuuluvassa pohjarakentamisessa saattaa esiintyä pientä kausivaihtelua johtuen talonrakentamisen ajoituksesta.

Omaperusteiset talonrakennusprojektit aiheuttavat yhtiön tulokseen kausittaista vaihtelua, sillä tuotto niistä kirjataan myyntiasteen mukaisesti vasta projektin valmistuttua. Yhtiö pyrkii tasoittamaan kausivaihtelua käynnistämällä omaperusteisia kohteita tasaisesti vuoden aikana, jolloin kohteet valmistuvat ja tuotot niistä kirjataan mahdollisimman tasaisesti ympäri vuoden.

TIETOJA MARKKINA-ALUEITTAIN

Milj. euroa 1.1.–31.12.2017	Suomi	Skandinavia	Venäjä	Baltian maat	Muut maat	Yhteensä
Liikevaihto	1 215,7	388,9	93,0	149,6		1 847,2
Varat	649,7	143,9	77,5	54,7	1,0	926,8
Investoinnit	9,3	10,0	3,0	2,4		24,8

Milj. euroa 1.1.–31.12.2016	Suomi	Skandinavia	Venäjä	Baltian maat	Muut maat	Yhteensä
Liikevaihto	1 133,0	376,5	54,5	117,5	1,2	1 682,7
Varat	688,6	195,0	42,5	40,9	0,9	968,0
Investoinnit	7,6	10,7	1,1	1,4		20,8

Liikevaihto on esitetty asiakkaiden sijaintipaikan mukaan ja varat niiden maantieteellisen sijaintipaikan mukaan.

2 LIIKETOIMINNAN MUUT TUOTOT JA KULUT

LIIKETOIMINNAN MUUT TUOTOT

Milj. euroa	1.1.–31.12. 2017	1.1.–31.12. 2016
Aineellisten hyödykkeiden myyntivoitot	2,9	5,3
Myyntivoitot myytävissä olevista rahoitusvaroista	0,0	1,1
Vuokratuotot	2,2	1,6
Myyntien ja ostojen suojaustuotot*	1,8	5,1
Saadut avustukset ja vahingonkorvaukset	0,6	0,5
Asfalttikartelliin liittyvät vahingonkorvausoikeudenkäynnit		27,4
Muut	0,9	2,6
	8,3	43,6

* Myyntien ja ostojen suojaustuotot koostuvat bitumiostoja suojaavien hyödykejohtannaisten sekä myyntejä ja ostoja suojaavien valuuttajohtannaisten realisoituneista voitoista sekä käyvän arvon muutoksista.

LIIKETOIMINNAN MUUT KULUT

Milj. euroa	1.1.–31.12. 2017	1.1.–31.12. 2016
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden myyntitappiot	0,4	0,6
Vapaaehtoiset henkilösivukulut	9,5	9,1
Vuokratulot	26,9	24,9
Myyntien ja ostojen suojaustappiot*	1,8	2,4
Luottotappiot	0,5	1,1
Muut kulut	94,2	94,4
	133,4	132,6

* Myyntien ja ostojen suojaustappiot koostuvat bitumiostoja suojaavien hyödykejohtannaisten sekä myyntejä ja ostoja suojaavien valuuttajohtannaisten realisoituneista tappioista sekä käyvän arvon muutoksista.

Alla olevassa taulukossa esitetään emoyhtiön yhtiökokouksen valitseman tilintarkastusyhteisön palkkiot, jotka sisältyvät liiketoiminnan muihin kuluihin.

Milj. euroa	1.1.–31.12. 2017	1.1.–31.12. 2016
Lakisääteinen tilintarkastus	0,4	0,4
Verokonsultointi*	0,0	0,0
Muu konsultointi*	0,6	0,1
	1,1	0,6

* PricewaterhouseCoopers Oy:n osuus muista kuin tilintarkastuspalveluista on 0,6 miljoonaa euroa. Vuoden 2017 muu konsultointi muodostui pääosin Lemminkäinen Oyj:n ja YIT Oyj:n fuusion aiheuttamista konsultointikulusta.

3 POISTOT JA ARVONALENTUMISET

Milj. euroa	1.1.–31.12. 2017	1.1.–31.12. 2016
Poistot aineellisista hyödykkeistä		
Rakennukset ja rakennelmat	0,9	0,9
Koneet ja kalusto	16,4	16,2
Leasingkoneet ja -kalusto	8,6	9,9
Muut aineelliset hyödykkeet	1,4	1,4
	27,3	28,5
Poistot aineettomista hyödykkeistä		
Aineettomat oikeudet	3,7	4,8
Muut aineettomat hyödykkeet	0,4	1,0
	4,1	5,8
Poistot yhteensä	31,5	34,3
Arvonalentumiset		
Aineettomista oikeuksista	0,1	0,2
Muista aineellisista hyödykkeistä	0,2	
	0,3	0,2

4 RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT

Milj. euroa	1.1.–31.12. 2017	1.1.–31.12. 2016
Rahoitustuotot		
Korkotuotot lainoista ja saamisista	0,4	0,5
Muut rahoitustuotot	0,0	0,3
	0,4	0,8
Rahoituskulut		
Korkokulut jaksotettuun hankintamenuon kirjatuihin rahoitusveloista	10,8	12,8
Valuuttakurssitappiot	1,9	1,1
Luottotappiot lainasaamisista		0,6
Muut korko- ja rahoituskulut	3,8	4,7
	16,5	19,2
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	-16,0	-18,4

TULOSLASKELMAAN KIRJATUT VALUUTTAKURSSIEROT

Milj. euroa	1.1.–31.12. 2017	1.1.–31.12. 2016
Myyntien kurssierot	0,0	0,0
Ostojen kurssierot	0,0	0,0
Kurssierot myyntien ja ostojen suojauksista	0,4	-0,4
Kurssierot rahoitustuotoissa ja -kuluissa	-1,9	-1,1
Valuuttakurssierot yhteensä	-1,5	-1,5

5 VEROT

TULOVEROT

Milj. euroa	1.1.–31.12. 2017	1.1.–31.12. 2016
Tuloverot varsinaisesta toiminnasta	-0,3	-3,6
Tuloverot aikaisemmilta vuosilta	1,5	-0,6
Laskennalliset verot	-20,5	-7,0
	-19,3	-11,2

Tuloslaskelman verojen ja Suomen verokannalla laskettujen verojen välinen täsmäytyslaskelma

	1.1.–31.12. 2017	1.1.–31.12. 2016
Tulos ennen veroja	25,7	49,2
Verot laskettuna Suomen verokannalla (20 %) edellisestä	-5,1	-9,8
Ulkomaisten tytäryritysten poikkeavat verokannat	0,7	0,5
Verovapaat tulot tuloslaskelmassa	0,2	0,4
Vähennyskelvottomat kulut tuloslaskelmassa	-1,8	-2,0
Vähennyskelpoiset erät tuloslaskelman ulkopuolelta	0,7	0,2
Tilikauden tappollisten tulosten verovaikutus*	-5,7	
Yhteisöverokannan muutoksen vaikutus		-0,4
Muut erät*	-9,7	0,5
Edellisen tilikauden verot	1,5	-0,6
Verot tuloslaskelmassa yhteensä	-19,3	-11,2

* Vuonna 2017 erä muodostui pääosin Norjan ja Ruotsin laskennallisten verosaamisten alaskirjauksesta.

LASKENNALLISET VEROT

Milj. euroa	1.1.2017	Valuutta- kurssiero	Kirjattu tulos- laskelmaan	Kirjattu laajan tulos- laskelman eriin	Toimet emoyh- tiön omistajien kanssa ja muut oman pääoman muutokset	Yrityssostot, -myynnit ja fuusiot	31.12.2017
Laskennallinen verosaaminen							
Laskennalliset verot tappiollisista tuloksista	29,0	-0,4	-24,4				4,2
Varaukset	4,8	-0,1	-0,6				4,1
Rahoitusinstrumentit	0,0	0,0	-0,6		0,6		
Aineelliset ja aineettomat hyödykkeet	1,0	0,0	-0,1				0,9
Hankkeiden tuloutuksista aiheutunut väliaikainen ero	5,5	-0,3	-3,2				2,0
Muut väliaikaiset erot	0,1	0,0	0,8	0,1			0,9
Verosaamiset yhteensä, brutto	40,3	-0,8	-28,1	0,1	0,6		12,1
Netottaminen	-9,7	0,3	4,4				-5,0
Laskennallinen verosaaminen	30,7	-0,5	-23,7	0,1	0,6		7,1

Milj. euroa	1.1.2017	Valuutta- kurssiero	Kirjattu tulos- laskelmaan	Kirjattu laajan tulos- laskelman eriin	Toimet emoyh- tiön omistajien kanssa ja muut oman pääoman muutokset	Yrityssostot, -myynnit ja fuusiot	31.12.2017
Laskennallinen verovelka							
Aineelliset ja aineettomat hyödykkeet	2,7	-0,1	0,2				2,8
Rahoitusinstrumentit	0,5	0,0	0,2				0,6
Poistoerot ja vapaaehtoiset varaukset	11,5	0,0	-2,3				9,1
Hankkeiden tuloutuksista aiheutunut väliaikainen ero	4,9	-0,1	-4,8				
Muut väliaikaiset erot	2,4	-0,1	-0,8	-0,1			1,5
Verovelat yhteensä, brutto	22,0	-0,3	-7,6	-0,1			14,0
Netottaminen	-9,7	0,3	4,4				-5,0
Laskennallinen verovelka	12,3	-0,1	-3,1	-0,1			9,0

Milj. euroa	1.1.2016	Valuutta- kurssiero	Kirjattu tulos- laskelmaan	Kirjattu laajan tulos- laskelman eriin	Toimet emoyh- tiön omistajien kanssa ja muut oman pääoman muutokset	Yrityssostot, -myynnit ja fuusiot	31.12.2016
Laskennallinen verosaaminen							
Laskennalliset verot tappiollisista tuloksista	32,9	1,0	-4,6			-0,2	29,0
Varaukset	6,3	0,0	-1,6				4,8
Rahoitusinstrumentit	0,2	0,0	-2,7		2,5		0,0
Aineelliset ja aineettomat hyödykkeet	0,8	0,0	0,2				1,0
Hankkeiden tuloutuksista aiheutunut väliaikainen ero	4,5	1,2	-0,4			0,2	5,5
Muut väliaikaiset erot	0,6	0,0	-0,6			0,1	0,1
Verosaamiset yhteensä, brutto	45,4	2,2	-9,8		2,5	0,0	40,3
Netottaminen	-8,4	-1,2	-0,1			0,0	-9,7
Laskennallinen verosaaminen	36,9	1,0	-9,9		2,5	0,1	30,7

Milj. euroa	1.1.2016	Valuutta- kurssiero	Kirjattu tulos- laskelmaan	Kirjattu laajan tulos- laskelman eriin	Toimet emoyh- tiön omistajien kanssa ja muut oman pääoman muutokset	Yrityssostot, -myynnit ja fuusiot	31.12.2016
Laskennallinen verovelka							
Aineelliset ja aineettomat hyödykkeet	3,5	0,1	-1,1			0,2	2,7
Rahoitusinstrumentit	0,6	0,0	-0,2				0,5
Poistoerot ja vapaaehtoiset varaukset	11,6	0,0	-0,1				11,5
Hankkeiden tuloutuksista aiheutunut väliaikainen ero	6,1	1,2	-2,4			0,0	4,9
Muut väliaikaiset erot	1,3	0,0	1,0	0,1			2,4
Verovelat yhteensä, brutto	23,1	1,3	-2,8	0,1		0,2	22,0
Netottaminen	-8,4	-1,2	-0,1			0,0	-9,7
Laskennallinen verovelka	14,7	0,2	-2,9	0,1		0,2	12,3

Laskennalliset verot on kirjattu pääsääntöisesti täysimääräisinä, pois lukien Norja ja Ruotsi, joiden laskennalliset verosaamiset alaskirjattiin vuonna 2017 määrään, joka vastaa yhtiöllä käytettävissään olevia veronalaisia väliaikaisia eroja. Norjaan ja Ruotsiin liittyvät alaskirjaukset kasvattivat tuloslaskelman verokulua vuonna 2017 yhteensä 10,2 miljoonaa euroa. Suomessa kertyneet verotukselliset tappiot yhtiö hyödynsi pääosin vuoden 2017 aikana. Verotuksellisten tappioiden, joista ei ole kirjattu laskennallista verosaamista, määrä oli 16,5 miljoonaa euroa (0,0). Lisäksi Viron osalta yhtiö pystyy määräämään väliaikaisen eron purkautumisajankohdan, joten laskennallista veroa ei ole kyseisestä maasta toistaiseksi kirjattu.

6 OSAKEKOHTAINEN TULOS

	1.1.–31.12. 2017	1.1.–31.12. 2016
Emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva tilikauden tulos, milj. euroa	6,4	38,0
Oman pääoman ehtoisten lainojen korot vähennettynä verovaikutuksella, milj. euroa	-2,5	-5,6
Oman pääoman ehtoisten lainojen takaisinlunastuksista aiheutuneet kulut vähennettynä verovaikutuksella, milj. euroa		-3,0
Laskennassa käytetty tilikauden tulos, milj. euroa	3,9	29,4
Keskimääräinen ulkona olevien osakkeiden painotettu laimentamaton osakemäärä, kpl	23 204 535	23 203 213
Osakekohtainen tulos, laimentamaton	0,17	1,27
Potentiaaliset laimentavat osakepalkitsemisjärjestelmän osakkeet, kpl	57 432	102 522
Laimennusvaikutuksella oikaistu keskimääräinen painotettu osakemäärä, kpl	23 261 966	23 305 735
Osakekohtainen tulos, laimennettu	0,17	1,26

Sidottu pääoma

7 VAIHTO-OMAISUUS

Milj. euroa	31.12.2017	31.12.2016
Aineet ja tarvikkeet	37,3	33,8
Tontit ja kiinteistöt	111,5	95,0
Keskeneräiset huoneistot	126,4	120,8
Keskeneräiset liikekiinteistöt	9,0	10,6
Ennakkomaksut	3,1	1,1
Valmiit huoneistot	38,7	58,3
Valmiit liikekiinteistöt	16,1	15,4
Valmisteet ja tavarat	24,2	24,2
	366,4	359,3

Yhtiö kirjasi vuonna 2017 muusta kuin myynnistä johtuvia, vaihto-omaisuuden kirjanpitoarvoa pienentäviä, kuluja tuloslaskelmaan yhteensä 5,6 miljoonaa euroa (10,8). Päällystys-segmentin osuus alaskirjauksista oli yhteensä 0,5 miljoonaa euroa (0,8) ja ne aiheutuivat pääosin kiviainesvaraston alaskirjauksista. Infraprojektit-segmentin osuus alaskirjauksista oli 0,1 miljoonaa euroa. Suomen talonrakentaminen -segmentin alaskirjaukset aiheutuivat hankekehityskustannuksista sekä tonttien arvonalentumisista ja niiden määrä oli yhteensä 5,0 miljoonaa euroa (6,6). Venäjän toiminnot -segmentissä ei ollut vaihto-omaisuuden alaskirjauksia vuonna 2017 (3,5).

8 MYYNTISAAMISET JA MUUT SAAMISET

Milj. euroa	31.12.2017	31.12.2016
Korolliset saamiset		
Pitkäaikaiset muut saamiset	0,0	0,0
Lyhytaikaiset lainasaamiset		0,2
	0,0	0,2
Korottomat saamiset		
Pitkäaikaiset myyntisaamiset	0,4	0,4
Lyhytaikaiset myyntisaamiset	121,7	119,9
Projektitulosaamiset	116,7	58,5
Henkilöstökulujen jaksotukset	1,1	1,8
Muut siirtosaamiset	15,5	13,5
Johdannaissaamiset	1,3	0,8
Saamiset rakenteilla olevilta kiinteistöyhtiöiltä	6,0	8,0
Pitkäaikaiset muut saamiset	0,0	0,4
Lyhytaikaiset muut saamiset	39,8	33,1
	302,6	236,4
Pitkäaikaiset saamiset yhteensä	0,4	0,9
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	302,2	235,7

Myyntisaamisten nettomääräiset luottotappiot vuonna 2017 olivat 0,5 miljoonaa euroa (1,1).

9 TIETOJA RAKENNUSHANKKEISTA

Milj. euroa	31.12.2017	31.12.2016
Osatuloutus		
Valmistusasteen mukaan tilikaudella tuotoiksi kirjatut tulot	1 327,2	1 339,2
Keskeneräisten hankkeiden toteutuneet menot ja kirjatut voitot (vähennettynä kirjatuilla tappioilla)	1 269,7	1 214,9
Hankkeita koskevat bruttosaamiset asiakkailta	68,0	33,3
Hankkeita koskevat bruttovelat asiakkaille	28,7	49,8

PALVELUTOIMILUPAJÄRJESTELYT

Lemminkäisellä on käynnissä kymmenen elinkaarihanketta, joissa tilaajina ovat Kuopion, Oulun, Pudasjärven, Porvoon ja Parkanon kaupungit sekä Sodankylän ja Hollolan kunnat. Kussakin kohteessa Lemminkäinen joko saneeraa vanhan tai rakentaa uuden rakennuksen kunnalle sekä ylläpitää kyseistä rakennusta sopimuksessa määritetyn palvelujakson ajan. Kaikissa kohteissa kunta/kaupunki tai Kuntarahoitus leasing-rahoittajana omistaa sekä sopimuksen kohteena olevat rakennukset että maa-alueet, joilla rakennukset ovat. Kaikissa sopimuksissa kunnalla/kaupungilla on oikeus irtisanoa sopimus palvelujakson aikana tietyin palveluntarjoajan edut huomioon ottavin ehdoin. Rakennusaika on sidottu rakennuskustannusindeksiin ja palvelujaksot kiinteistönhoidon ja ylläpidon indeksiin. Indeksit tarkistetaan vuosittain. Lemminkäisellä ei ole kohteisiin liittyvää merkittävää oheiskäyttöoikeutta. Seuraavassa taulukossa esitetään kunkin hankkeen keskeiset tiedot.

Hanke	Sopimuspäivämäärä	Rakennusvaihe	Palvelujakso	Kokonaisarvo*
Kuopio, kouluja ja päiväkotia	14.12.2009	päättynyt	päättyy 2036	94 milj. euroa
Oulu, Kastellin monitoimitalo	1.6.2012	päättynyt	päättyy 2039	86 milj. euroa
Pudasjärvi, koulukampus	13.3.2014	päättynyt	päättyy 2041	41 milj. euroa
Pudasjärvi, palvelutalo	6.11.2015	päättynyt	päättyy 2036	12 milj. euroa
Hollola, Heinsuon ja Kalliolan koulut	5.6.2015	päättynyt	päättyy 2037	49 milj. euroa
Porvoo, kouluja ja päiväkoteja	16.12.2015	päättyy 2018	päättyy 2038	61 milj. euroa
Kuopio, Jynkän ja Karttulan koulut	22.1.2016	päättyy 2018	päättyy 2038	37 milj. euroa
Parkanon koulu	31.3.2017	päättyy 2019	päättyy 2039	25 milj. euroa
Sodankylän hyvinvointikeskus	20.6.2017	päättyy 2019	päättyy 2039	31 milj. euroa
Kuopion Hiitulanlahden koulu	22.12.2017	päättyy 2019	päättyy 2039	26 milj. euroa

* Perustuu arvioon sopimuksen kokonaisarvosta.

10 OSTOVELAT JA MUUT VELAT

Milj. euroa	31.12.2017	31.12.2016
Pitkäaikaiset velat		
Ostovelat		0,2
Muut pitkäaikaiset velat	0,0	0,1
	0,0	0,3
Lyhytaikaiset velat		
Saadut ennakkomaksut	123,7	119,0
Velat rakenteilla oleville yhtiöille	3,2	3,5
Ostovelat	94,2	82,3
Projektikuluvelat	43,1	48,4
Arvonlisäverovelat	19,7	17,3
Korkovelat	3,7	3,8
Henkilöstökulujen jaksotukset	58,5	61,4
Muut siirtovelat	16,9	13,2
Johdannaisvelat	0,8	1,4
Muut lyhytaikaiset velat	19,8	25,4
	383,6	375,9
Korottomat velat yhteensä	383,6	376,2

11 VARAUKSET

Milj. euroa	Takuu- varaukset	10-vuotis- vastuu- varaukset	Ympäristö- varaukset	Vuokra- velvoite- varaukset	Oikeuden- käynti- varaukset	Muut varaukset	Yhteensä 31.12.2017	Yhteensä 31.12.2016
Varaukset 1.1.	10,5	8,8	2,8	5,2	5,1	0,0	32,5	39,6
Valuuttakurssierot	0,0		-0,2				-0,2	0,2
Varausten lisäykset	13,2	1,4	0,5	3,3	0,2		18,7	18,1
Käytetyt varaukset	-12,3	-0,9	-0,5	-6,8			-20,5	-16,8
Käyttämättömien varausten peruutukset					-2,2		-2,2	-8,6
Varaukset 31.12.2017	11,4	9,3	2,7	1,7	3,1	0,0	28,2	
Varaukset 31.12.2016	10,5	8,8	2,8	5,2	5,1	0,0		32,5
Varaukset jakautuvat								
Pitkäaikaisiin	1,7	6,3	2,7	1,7	3,1	0,0	15,4	20,4
Lyhytaikaisiin	9,7	3,0					12,8	12,1
	11,4	9,3	2,7	1,7	3,1	0,0	28,2	32,5

12 AINEELLISET HYÖDYKKEET

Milj. euroa	Maa- alueet	Rakennukset ja rakennelmat	Koneet ja kalusto	Koneet ja kalusto, leasing	Muut aineelliset hyödykkeet	Ennako- maksut ja keskeneneräiset hankinnat	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2017	13,3	39,5	230,2	85,1	39,5	1,3	409,0
Valuuttakurssierot	-0,1	-0,3	-3,7	-2,1	-0,6	0,0	-6,8
Lisäykset		0,3	8,3	6,0	0,6	8,7	24,0
Vähennykset	-0,4	-2,2	-10,0	-13,3	-3,4	-0,2	-29,5
Siirrot erien välillä		0,4	7,6	-0,1		-7,9	
Hankintameno 31.12.2017	12,8	37,8	232,4	75,5	36,1	1,9	396,7
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2017		-29,4	-168,5	-53,1	-21,4		-272,4
Valuuttakurssierot		0,1	2,5	1,4	0,3		4,4
Vähennysten kertyneet poistot		2,2	8,7	10,9	3,2		25,1
Siirrot erien välillä			-0,1	0,1			
Tilikauden poistot		-0,9	-16,4	-8,6	-1,4		-27,3
Arvonalentumiset					-0,2		-0,2
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2017		-28,1	-173,8	-49,2	-19,5		-270,5
Kirjanpitoarvo 31.12.2017	12,8	9,7	58,7	26,4	16,7	1,9	126,2
Kirjanpitoarvo 1.1.2017	13,3	10,1	61,7	32,0	18,1	1,3	136,6

Milj. euroa	Maa- alueet	Rakennukset ja rakennelmat	Koneet ja kalusto	Koneet ja kalusto, leasing	Muut aineelliset hyödykkeet	Ennako- maksut ja keskeneneräiset hankinnat	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2016	15,2	39,0	223,1	90,4	40,0	0,9	408,6
Valuuttakurssierot	0,1	0,2	3,6	1,3	0,4	0,0	5,6
Lisäykset		0,3	7,3	10,5	0,4	3,1	21,6
Vähennykset	-1,0	-0,9	-9,0	-14,4	-1,2	-0,1	-26,7
Siirrot erien välillä	-0,9	0,9	5,3	-2,7	-0,1	-2,6	-0,1
Hankintameno 31.12.2016	13,3	39,5	230,2	85,1	39,5	1,3	409,0
Kertyneet poistot 1.1.2016		-28,9	-154,4	-55,5	-20,8		-259,5
Valuuttakurssierot		-0,1	-2,3	-1,0	-0,2		-3,6
Vähennysten kertyneet poistot		0,5	7,1	10,6	1,0		19,2
Siirrot erien välillä			-2,6	2,6			
Tilikauden poistot		-0,9	-16,2	-9,9	-1,4		-28,5
Kertyneet poistot 31.12.2016		-29,4	-168,5	-53,1	-21,4		-272,4
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	13,3	10,1	61,7	32,0	18,1	1,3	136,6
Kirjanpitoarvo 1.1.2016	15,2	10,1	68,7	34,9	19,2	0,9	149,1

Konsernilla ei ole käyttöomaisuuteen aktivoituja korkomenoja.

13 AINEETTOMAT HYÖDYKKEET

Milj. euroa	Liikearvot	Aineettomat oikeudet	Muut aineettomat hyödykkeet	Ennakkomaksut	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2017	53,9	34,1	7,9	0,2	96,0
Valuuttakurssierot	-1,0	-0,2	-0,4		-1,5
Lisäykset		0,3		0,5	0,8
Vähennykset		-1,7	-0,5		-2,2
Siirrot erien välillä		0,6		-0,6	
Hankintameno 31.12.2017	52,9	33,2	7,0		93,1
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2017		-25,0	-7,2		-32,1
Valuuttakurssierot		0,1	0,4		0,4
Vähennysten kertyneet poistot		1,6	0,5		2,1
Tilikauden poistot		-3,7	-0,4		-4,1
Arvonalentumiset		-0,1			-0,1
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2017		-27,1	-6,7		-33,8
Kirjanpitoarvo 31.12.2017	52,9	6,0	0,3		59,2
Kirjanpitoarvo 1.1.2017	53,9	9,1	0,8	0,2	63,9

Milj. euroa	Liikearvot	Aineettomat oikeudet	Muut aineettomat hyödykkeet	Ennakkomaksut	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2016	53,1	32,3	7,7	0,1	93,2
Valuuttakurssierot	0,8	-0,1	0,3		1,0
Lisäykset		1,0		0,9	1,9
Vähennykset		-0,2	0,0		-0,2
Siirrot erien välillä		0,9		-0,8	0,1
Hankintameno 31.12.2016	53,9	34,1	7,9	0,2	96,0
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2016		-20,1	-6,0		-26,1
Valuuttakurssierot		0,0	-0,2		-0,2
Vähennysten kertyneet poistot		0,2	0,0		0,2
Tilikauden poistot		-4,8	-1,0		-5,8
Arvonalentumiset		-0,2			-0,2
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2016		-25,0	-7,2		-32,1
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	53,9	9,1	0,8	0,2	63,9
Kirjanpitoarvo 1.1.2016	53,1	12,2	1,7	0,1	67,1

LIIKEARVOT

Liikearvot kohdistetaan hankinta-ajankohdasta lähtien niille rahavirtaa tuottaville yksiköille, tai yksiköiden ryhmille, joiden odotetaan hyötyvän liiketoimintojen yhdistämisestä johtuvasta synergiaedusta. Raportoitavat toimintasegmentit vastaavat yhtiön liiketoimintalähtöistä johtamismallia. Toimintasegmentit ovat myös alin taso, jolla yhtiön johto seuraa liikearvoja ja jolla liikearvojen testaus suoritetaan. Päällystys-liiketoimintasegmentin Baltian toiminnot siirrettiin 1.1.2017 infraprojektit-liiketoimintasegmenttiin, joka vaikutti liikearvojen allokointiin päällystys- ja infraprojektit-segmenttien välillä.

Liikearvot toimintasegmentteittäin

Milj. euroa 31.12.2017	Liikearvot	Diskonttauskorko, % (WACC ennen veroja)
Päällystys	38,4	7,7*
Infraprojektit	7,7	8,2*
Suomen talonrakentaminen	6,2	5,6
Venäjän toiminnot	0,6	20,2
	52,9	

Milj. euroa 31.12.2016	Liikearvot	Diskonttauskorko, % (WACC ennen veroja)
Päällystys	43,9	7,7*
Infraprojektit	3,2	8,0*
Suomen talonrakentaminen	6,2	5,6
Venäjän toiminnot	0,6	20,2
	53,9	

* Maakohtaisilla sidotuilla pääomilla painotettu keskiarvo

Liikearvojen arvonalentumistestaus

Liikearvon arvonalentumistestit laaditaan vuosittain ja aina, kun ilmaantuu viitteitä liikearvon mahdollisesta arvonalentumistarpeesta. Testit laaditaan käyttöarvolaskelmina noudattaen pienimmän rahavirtaa tuottavan yksikön periaatetta. Arvonalentumistestauksissa verrataan kunkin rahavirtaa tuottavan yksikön kerrytettävissä olevien rahavirtojen diskontattua nykyarvoa kyseisen yksikön kirjanpitoarvoon. Mikäli nykyarvo on alhaisempi kuin kirjanpitoarvo, kirjataan erotus tulosvaikuttaisesti meneillään olevan vuoden kuluksi.

Vuoden 2017 neljännen vuosineljänneksen aikana tehdyt liikearvojen arvonalentumistestaukset osoittivat, että rahavirtojen nykyarvot ylittävät kaikissa segmenteissä kirjanpitoarvon.

Liikearvojen arvonalentumistestauksessa käytetyt ennusteet ja keskeiset oletukset

Rahavirtaa tuottavien yksiköiden rahavirtaennusteet laadittiin kolmelle suunnitelmavuodelle johdon laatimien, toteutuneeseen kehitykseen perustuvien arvioiden perusteella. Rahavirtaennusteen laadinnassa käytetyt keskeiset oletukset ovat kyseisten markkinoiden kasvu, yhtiön kannattavuuskehitys sekä toimenpiteet, joihin yhtiö on sitoutunut.

Liikearvon arvonalentumistestauksen laskennassa keskeiset oletamat ovat pitkän aikavälin kasvu sekä diskonttauskorko. Yhtiö käytti kolmen suunnitelmavuoden jälkeisten rahavirtojen kasvutekijänä yhden prosentin kasvuolettamaa, joka alitti testaushetkellä voimassaolleen EKP:n keskipitkän aikavälin inflaatiotavoitteen. Diskonttauskorkona käytetään oman ja vieraan pääoman painotettua keskimääräistä kustannusta (WACC, Weighted Average Cost of Capital), jossa huomioidaan riskitön korkotaso, epälikvidisyyspremio, markkinoiden tuotto-odotus, toimialakohtainen beta-arvo, maariski sekä toimialakohtaisesti laskettu vieraan pääoman korkotaso korkomarginaali huomioiden. Vieraan pääoman korkotasoa määritettäessä yhtiö huomioi toimialakohtaisesti Suomen talonrakentamisen projektilainojen korkotasot sekä päällystys- ja infraprojektiliiketoimintoihin liittyvien rahoitusleasingvelkojen korkotasot. Diskonttauskoron tekijöitä painotetaan toimialan keskimääräisen tavoitepääomarakenteen mukaan. Oman ja vieraan pääoman kustannus ennen veroja (Pre-tax WACC) määritellään testauksissa yksikkökohtaisesti. Segmenttikohtaisen diskonttauskoron laskennassa on käytetty maakohtaisia diskonttauskorkoja, joita painotetaan maakohtaisilla sidotuilla pääomilla.

Herkkyysanalyysi

Arvonalentumistestauksien yhteydessä laaditaan herkkyysanalyysit, joissa selvitetään yksiköittäin arvonalentumistestauksien tärkeimpien oletusten mahdollisten muutosten vaikutusta testien tuloksiin. Keskeisimmät rahavirtojen nykyarvoon vaikuttavat oletukset ovat markkina- ja kilpailutilanteen kehitys sekä diskonttauskorko. Herkkyysanalyysissä näihin oletuksiin vaikuttavia laskennan muuttujia vaihdellaan ja tutkitaan muutosten vaikutuksia rahavirtojen nykyarvon ja kirjanpitoarvon väliseen marginaaliin. Vuoden 2017 herkkyysanalyysi osoittaa, etteivät tavanomaiset ja kohtuulliset muutokset testauksessa käytetyissä oletuksista aiheuta liikearvon arvonalentumistarvetta. Alla on testattavien yksiköiden liikearvon alaskirjausriskiä kuvaavat luvut toimintasegmenteittäin.

Milj. euroa 2017	Päällystys	Infraprojektit	Suomen talon- rakentaminen	Venäjän toiminnot
Toimialalle kohdistetut liikearvot yhteensä	38,4	7,7	6,2	0,6
Liikearvon arvonalennus, jos pitkän aikavälin vuotuinen kasvu olisi yhden prosenttiyksikön matalampi	0,0	0,0	0,0	0,0
kasvu olisi kaksi prosenttiyksikköä matalampi	0,0	0,0	0,0	0,0
Liikearvon arvonalennus, jos diskonttauskorko olisi puoli prosenttiyksikköä korkeampi	0,0	0,0	0,0	0,0
oli yhden prosenttiyksikön korkeampi	0,0	0,0	0,0	0,0

Milj. euroa 2016	Päällystys	Infraprojektit	Suomen talon- rakentaminen	Venäjän toiminnot
Toimialalle kohdistetut liikearvot yhteensä	43,9	3,2	6,2	0,6
Liikearvon arvonalennus, jos pitkän aikavälin vuotuinen kasvu olisi yhden prosenttiyksikön matalampi	0,0	0,0	0,0	0,0
kasvu olisi kaksi prosenttiyksikköä matalampi	0,0	0,0	0,0	0,0
Liikearvon arvonalennus, jos diskonttauskorko olisi puoli prosenttiyksikköä korkeampi	0,0	0,0	0,0	0,0
oli yhden prosenttiyksikön korkeampi	0,0	0,0	0,0	0,0

Rahoitus ja rahoitusriskit

14 RAHOITUSRISKIEN HALLINTA

Lemminkäinen-konserni altistuu liiketoiminnassaan rahoitusriskeille, joista merkittävimpiä ovat rahoituksen hankinta-, likviditeetti-, valuuttakurssi-, korko- ja luottoriski. Konsernin rahoitusriskien hallinnan tavoitteena on pienentää epävarmuutta, jota rahoitusmarkkinoilla tapahtuvat muutokset mahdollisesti aiheuttavat konsernin tulokseen, kassavirtoihin ja arvoon. Rahoitusriskien hallinta perustuu hallituksen hyväksymän rahoituspolitiikan periaatteisiin. Rahoituspolitiikka määrittää rahoitusriskien hallinnan ja rahoitustoimien toimintaperiaatteet ja vastuunjaot. Poliittikkaa arvioidaan ja tarvittaessa päivitetään vähintään vuosittain.

Rahoituspolitiikan toteutuksesta vastaa Konsernirahoitus-yksikkö, joka pääasiallisesti vastaa rahoitusriskien hallinnasta, ja johon konsernin rahoitustoimet on keskitetty. Konsernin rahoituspolitiikka määrittää Konsernirahoituksen ja liiketoimintayksiköiden välisen vastuunjaon osa-alueittain. Konserniyhtiöiden vastuulla on toimittaa ajantasaista ja täsmällistä tietoa Konsernirahoitukselle liiketoimintansa rahoitukseen liittyvistä asioista. Konsernirahoitus toimii konsernin sisäisenä pankkina sekä hallinnoi, ohjeistaa ja tukee konserniyhtiöitä rahoitusasioissa siten, että konsernin rahoitustarpeet tulevat tyydytettyä ja rahoitusriskejä hallinnoidaan rahoituspolitiikan mukaisesti tehokkaalla tavalla.

RAHOITUKSEN HANKINTA- JA LIKVIDITEETTIRISKI

Konsernin pyrkimyksenä on turvata rahoituksen saatavuus, optimoida likvidien varojen käyttö liiketoimintojen rahoittamisessa sekä minimoida korko- ja muut rahoituskustannukset. Konsernirahoitus vastaa konsernin kokonaislikviditeetin hallinnasta sekä huolehtii, että käytettävissä on riittävät rahoituslimitit ja riittävä määrä eri rahoituslähteitä. Lisäksi se varmistaa, että konsernin velkojen ja luottolimiittien

erääntymisprofiili jakautuu riittävän tasaisesti eri vuosille rahoituspolitiikan mukaisesti. Konsernin kirjanpidon mukaisten korollisten velkojen erääntymisjakauma on etupainotteinen. Syynä ovat lyhytaikaisiin korollisiin velkoihin kirjatut 61,7 miljoonan euron (80,7) vaihto-omaisuusyhtiöiden velat. Kyseiset velat ovat pääasiassa rakenteilla olevien ja valmistuneiden asunto-osakeyhtiöiden pitkäaikaisia velkoja, jotka siirtyvät asunto-osakkeen ostajien vastattavaksi kohteiden luovutuksen yhteydessä. Myymättömien asuntojen osalta konserni vastaa velasta maksamalla asunnoista rahoitusvastiketta pitkän laina-ajan kuluessa.

Rahoituspolitiikan mukaisesti konsernin likviditeettireservin tulee kaikkina aikoina vastata konsernin kokonaislikviditeettitarvetta. Liiketoiminnan kausiluontoisuuden vuoksi kausiluototuksen merkitys on suuri. Konsernin likviditeetin hallinta perustuu kassavirtaennusteisiin.

Konsernin likviditeettireservi muodostuu yritystodistusohjelmasta, sitovista rahoituslimiiteistä, luottolisista tileistä ja likvideistä varoista. Konsernin yritystodistusohjelman koko on 300 miljoonaa euroa (300,0), joka oli käyttämättä 31.12.2017 ja 31.12.2016. Lemminkäinen sopi uudesta 200 miljoonan euron sitovasta syndikoidusta valmiusluottolimiitistä vuoden 2017 ensimmäisellä neljänneksellä. Sopimus on vakuudeton ja se erääntyy vuoden 2020 ensimmäisellä neljänneksellä. Lisäksi sopimuksessa on kaksi yhden vuoden jatko-optiota. Samalla Lemminkäinen irtisanoi aikaisemman 185 miljoonan euron valmiusluottolimiitin. Konsernilla oli nostettavissa vuoden lopussa yhteismäärältään 200 miljoonaa euroa (185,0) sitovia luottolimiittejä sekä 12,4 miljoonaa euroa (12,4) tililimiittejä. Likvidien varojen määrä 31.12.2017 oli 57,9 miljoonaa euroa (131,4).

Konsernin käytettävissä olevat rahoituslähteet ja likvidit varat riittävät kattamaan lyhytaikaisten korollisten velkojen veloitteet.

RAHOITUSVELKOJEN JA JOHDANNAISTEN SOPIMUKSIIN PERUSTUVAT KASSAVIRRAT

Milj. euroa 31.12.2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023–	Yhteensä
Korolliset velat	80,5	116,6	4,2	2,1	1,4	0,5	205,3
Korkojohdannaiset	0,2						0,2
Valuuttajohdannaiset							
Maksettavat rahavirrat	86,6						86,6
Saatavat rahavirrat	-86,8						-86,8
Hyödykejohdannaiset							
Maksettavat rahavirrat	0,0	0,0	0,0				0,0
Saatavat rahavirrat	-0,4	0,0					-0,4
Muut rahoitusvelat	142,0	0,0	0,0	0,0			142,0
Ostovelat	94,2						94,2
Annetut takaukset	2,7	0,7	0,1				3,5
	319,1	117,3	4,3	2,1	1,4	0,5	444,7

Milj. euroa 31.12.2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022–	Yhteensä
Korolliset velat	103,2	16,1	114,5	3,0	1,3	0,8	238,9
Korkojohdannaiset	0,5	0,2					0,7
Valuuttajohdannaiset							
Maksettavat rahavirrat	58,7						58,7
Saatavat rahavirrat	-58,1						-58,1
Hyödykejohdannaiset							
Maksettavat rahavirrat	0,1						0,1
Saatavat rahavirrat	-0,6						-0,6
Muut rahoitusvelat	155,8	0,0		0,0			155,9
Ostovelat	82,3	0,2					82,5
Annetut takaukset	0,8	2,6	0,3	0,1		1,5	5,2
	342,7	19,2	114,8	3,1	1,3	2,3	483,3

VALUUTTAKURSSIRISKI

Valuuttakurssiriskien hallinnan tavoitteena on vähentää epävarmuutta, jota valuuttakurssimuutokset aiheuttavat kassavirtojen, liiketoiminnallisten saamisten ja velkojen sekä muiden tase-erien tuleviin arvoihin. Valuuttakurssiriski koostuu pääasiassa translaatoriskistä ja transaktioriskistä.

Translaatoriski käsittää ulkomaisten konserniyhtiöiden tuloslaskelmien ja taseiden muunnosta konsernin kotivaluuttaan aiheutuvat valuuttakurssierot. Kirjanpitoon kirjattavaa translaatoriskiä aiheuttavat ulkomaisiin tytäryhtiöihin tehdyt oman pääoman sijoitukset ja kertyneet voittovarot, joiden laskennalliset vaikutukset näkyvät oman pääoman muuntoeroissa. Lemminkäinen-konsernilla on ulkomaisia nettosijoituksia useissa eri valuutoissa. Olennaisimmat valuutat, joista konsernin translaatoriskit muodostuivat vuonna 2017, olivat Venäjän rupla ja Norjan kruunu. Muuntoerojen muutos vuonna 2017 oli -2,8 miljoonaa euroa (7,3), josta Venäjän rupla aiheutti -1,9 miljoonaa euroa (5,9) ja Norjan kruunu -1,0 miljoonaa euroa (1,7). Raportoitavaa translaatoriskiä aiheuttaa myös raportoitavan kauden tuloslaskelma, jonka vaikutus näkyy suoraan muun muassa konsernin raportoitavassa euromääräisessä liikevaihdossa ja liiketuloksessa. Vuonna 2017 valuuttakurssimuutosten vaikutus (2017 toteuma verrattuna 2017 toteumaan uudelleen laskettuna vuoden 2016 valuuttakurssilla) konsernin euromääräiseen liikevaihtoon oli 7,4 miljoonaa euroa (-13,3), josta Venäjän ruplasta aiheutui 10,3 miljoonaa euroa (-4,9) ja Norjan kruunusta -0,8 miljoonaa euroa (-7,3). Vastaava vaikutus liiketulokseen

oli 0,1 miljoonaa euroa (0,3), josta Venäjän ruplan osuus oli -0,1 miljoonaa euroa (0,3) ja Norjan kruunun osuus 0,1 miljoonaa euroa (-0,1). Rahoituspolitiikan mukaisesti Lemminkäinen-konserni suojautuu translaatoriskeiltä ensisijaisesti pitämällä oman pääoman sijoitukset ulkomaisissa yhtiöissään optimaalisen pieninä eikä siten käytä rahoitusinstrumentteja translaatoriskeiltä suojautumiseen.

Transaktioriski muodostuu liike- ja rahoitustoiminnan valuuttamääräisistä transaktioista, kun ne tehdään muussa kuin yhtiön toiminnallisessa valuutassa. Liiketoiminnan valuuttakurssiriskejä pyritään suojaamaan ensisijaisesti operatiivisin keinoin. Jäljelle jäävä osa transaktioriskistä suojataan käyttämällä muun muassa valuuttalainoja tai valuuttajohdannaisia. Konserniyhtiöt vastaavat transaktioriskiasemansa tunnistamisesta, raportoinnista, ennustamisesta sekä nettoposition suojaamisesta sisäisillä transaktioilla konsernirahoituksen kanssa. Konsernirahoitus on vastuussa konsernin riskipositioiden suojaamisesta ulkoisina transaktioina rahoituspolitiikan mukaisesti. Konsernin transaktioriskit aiheutuivat pääasiassa seuraavan 12 kuukauden sisällä tapahtuvista myynti- ja ostopoimista sekä taseen saamisista ja veloista.

Olennaisimmat valuuttaparit, joista konsernin transaktioriskit muodostuivat vuonna 2017 ja 2016, olivat EUR/SEK ja EUR/RUB. Konserni ei ole vuonna 2017 soveltanut suojauslaskentaa transaktioriskien suojaukseen.

TRANSAKTORISKIN HERKKYYSANALYYSI

Valuuttakurssien muutoksista aiheutuvaa herkkyyttä laskettaessa on käytetty seuraavia oletuksia:

- valuuttakurssimuutoksen oletetaan olevan +/- 10 %
- positio sisältää sekä ulkoiset että konsernin sisäiset kruunu- ja ruplamääräiset rahoitusvarat ja -velat sekä niitä suojaavat johdannaiset
- positio ei sisällä ennustettuja tulevia kassavirtoja
- herkkyyden laskemisessa ei ole otettu huomioon veroja

Milj. euroa 31.12.2017	Avoin		Euron 10 % vahvistuminen	Euron 10 % heikkeneminen
	transaktio- riskipositio			
EUR/SEK	-1,4		0,1	-0,2
EUR/RUB	-1,6		0,1	-0,2

Milj. euroa 31.12.2016	Avoin		Euron 10 % vahvistuminen	Euron 10 % heikkeneminen
	transaktio- riskipositio			
EUR/SEK	1,6		-0,1	0,2
EUR/RUB	-0,1		0,0	0,0

KORKORISKI

Lemminkäinen-konsernin korkoriskin hallinnan tavoitteena on minimoida korkojen vaihtelun aiheuttamat muutokset konsernin tulokseen, kassavirtoihin ja arvoon. Konsernirahoitus hallinnoi ja valvoo korkoriskipositiota. Konsernin korkoriski muodostuu pääasiassa liiketoiminnan rahoittamiseen liittyvistä kiinteä- ja vaihtuvakorkoisista velkasopimuksista, korollisista rahoitusvaroista sekä korkojohdannaisista. Korkotason muutokset vaikuttavat tuloslaskelma- ja tase-eriin.

Konsernin korkoriskiä hallinnoidaan pyrkimällä asettamaan konsernin velkojen keskimääräinen korkosidonnaisuus aika lähelle liiketoiminnan korkoherkkyyttä. Konsernin liiketoiminnan korkoherkkyyden on arvioitu olevan noin 15 kuukautta. Rahoituspolitiikan mukaisesti seurataan konsernin velkojen keskimääräistä korkosidonnaisuusajaa ja kiinteäkorkoisten ja vaihtuvakorkoisten velkojen suhdetta. Lisäksi tehdään konsernin korkoriskin herkkyyksianalyysijä.

Konserni voi ottaa pitkäaikaista velkaa sekä vaihtuva- että kiinteäkorkoisena. Vaihtuva- ja kiinteäkorkoisten velkojen suhdetta voidaan muuttaa korkojohdannaisilla. Konserni on käyttänyt koronvaihtosopimuksia korkoriskinsä hallinnassa, mutta ei ole soveltanut suojauslaskentaa näihin suojauksiin raportointikaudella.

Korkotason muutoksilla ei ole vuonna 2017 ollut tavallisuudesta poikkeavaa vaikutusta konsernin liiketoimintaan. Korkotason merkittävällä nousulla saattaa kuitenkin olla haitallista vaikutusta asuntojen kysyntään.

KORKORISKIN HERKKYYSANALYYSI

Korkotason muutoksesta aiheutuvaa herkkyyttä laskettaessa on käytetty seuraavia oletuksia:

- korkotason muutokseksi oletetaan yksi prosenttiyksikkö
- korkotason muutoksen vaikutukset on laskettu 12 kuukauden ajalle

- positio sisältää vaihtuvakorkoiset rahoitusvelat, vaihtuvakorkoiset rahoitusvarat (sisältäen rahavarat) sekä korkojohdannaiset
- markkinakoron on oletettu olevan lähtötilanteessa positiivinen lukuunottamatta korkojohdannaisia
- kaikki muut tekijät korkotason muutosta lukuun ottamatta pysyvät vakioina
- herkkyyden laskemisessa ei ole otettu huomioon veroja

Milj. euroa 31.12.2017	Korko- positio	Vaikutus tulos-	Vaikutus tulos-
		laskelmaan (+1 %)	laskelmaan (-1 %)
Vaihtuvakorkoiset rahoitusvelat	-86,5	-0,9	0,9
Vaihtuvakorkoiset rahoitusvarat	47,9	0,5	-0,5
Korkojohdannaiset	20,0	0,2	-0,2
	-18,5	-0,2	0,2

Milj. euroa 31.12.2016	Korko- positio	Vaikutus tulos-	Vaikutus tulos-
		laskelmaan (+1 %)	laskelmaan (-1 %)
Vaihtuvakorkoiset rahoitusvelat	-112,8	-1,1	1,1
Vaihtuvakorkoiset rahoitusvarat	131,4	1,3	-1,3
Korkojohdannaiset	40,0	0,5	-0,5
	58,6	0,7	-0,7

HYÖDYKEHINTARISKI

Konsernin päällystystoimintaan liittyy bitumin hintariski. Bitumin hinta määräytyy pitkälti öljyn maailmanmarkkinahinnan mukaisesti. Bitumin hintariskiltä on suojauduttu myyntisopimusten hintaklausuulein, kiintein ostohinnoin ja johdannaisin, joihin ei ole sovellettu suojauslaskentaa. Konsernin bitumipositiota seurataan säännöllisesti konsernirahoituksen toimesta.

LUOTTORISKI

Luottoriski syntyy tilanteessa, jossa vastapuoli ei täytä sopimuksen mukaisia velvoitteitaan aiheuttaen toiselle osapuolelle taloudellisen tappion. Lemminkäinen on määritellyt asiakassaamisten luottopolitiikan, jonka päämääränä on lisätä kannattavaa myyntiä luottoriskit ennakoita tunnistuen ja halliten. Luottopolitiikka määrittelee Lemminkäinen-konsernille luottokauppaa ja perintää koskevat vähimmäisvaatimukset. Luottoriskien määrittelijänä toimii konsernin luotonvalvonta ja luottoriskien hallinnasta vastaavat liiketoimintayksiköt.

Pääosa liiketoiminnasta perustuu vakiintuneisiin, luotettaviin asiakassuhteisiin sekä alalla yleisesti noudatettaviin sopimusehtoihin. Konserni altistuu luottoriskille pääasiassa konsernin myyntisaatavien, talletusten ja johdannaisiin liittyvien saamisten kautta. Luottoriskin enimmäismäärä on edellä mainittujen erien yhteenlaskettu tasearvo. Myyntisaamisten määrä ja erääntyminen on esitetty seuraavassa taulukossa. Konsernilla ei ole merkittäviä luottoriskikeskittymiä, myyntisaatavat jakautuvat usean eri asiakkaan kesken usealle markkina-alueelle. Sopimuksen tehnyt liiketoimintayksikkö seuraa saatavatilannetta aktiivisesti. Mikäli liiketoimintayksiköt neuvottelevat saatavien ehdoista uudelleen, se tapahtuu konsernin luottopolitiikan vaatimusten mukaisesti.

Luottotappioriskiä voidaan pienentää vakuuksilla, pääsääntöisesti pankkitakauksilla ja pankkitalletuksilla. Lemminkäinen käyttää myös myyntisaatavien myyntiä (factoring), mikä myös osaltaan pienentää luottoriskiä. Lemminkäisen luottotappiot ovat olleet toiminnan laajuuteen nähden vähäiset. Merkittävimmät riskit liittyvät toimintaan Venäjällä, ja pääsääntönä Venäjän projekteissa on rakentaminen ainoastaan ennakkomaksuja vastaan. Mikäli luottotappioriskiä poikkeuksellisesti otetaan, se on aina ennakolta suhteutettu kyseisen hankkeen kateodotuksiin. Luottotappioiksi kirjataan oikeudelliseen perintään siirretyt saamiset.

Konserni altistuu vastapuoliriskille sijoittaessaan likvidejä varojaan ja käyttäessään johdannaisinstrumentteja. Likvidit varat sijoitetaan lyhytaikaisiin pankkitalletuksiin ja vakavaraisten yhteistyöpankkien liikkeeseenlaskemiin sijoitustodistuksiin sekä hyvän luottoluokituksen omaavien yritysten yritystodistuksiin. Konsernirahoitus vastaa konsernin kassavaroihin, rahoitussijoituksiin ja muihin rahoitustransaktioihin liittyvästä vastapuoli- ja luottoriskien hallinnasta. Rahoituspolitiikka määrittää hyväksytyt vastapuolet ja niiden kriteerit. Vuoden 2017 lopussa vastapuoliriskiä pidettiin pienenä.

MYYNTISAAMISTEN IKÄJAKAUMA

Milj. euroa	31.12.2017	31.12.2016
Erääntymättömät	87,7	97,0
1–30 päivää erääntyneet	23,0	13,7
31–60 päivää erääntyneet	2,2	2,7
61–90 päivää erääntyneet	1,2	2,5
yli 90 päivää erääntyneet	8,0	4,4
	122,2	120,3

PÄÄOMAN JA PÄÄOMARAKENTEEN HALLINTA

Pääomalla tarkoitetaan Lemminkäinen-konsernin taseen osoittamaa omaa pääomaa ja korollista vierasta pääomaa. Lemminkäinen-konsernin pääoman hallinnalla pyritään varmistamaan kustannustehokkaasti konsernin liiketoiminta-alueiden toimintaedellytykset kilpailukykyisellä tasolla kaikissa suhdannetilanteissa, riittävä riskinkantokyky muun muassa rakennusurakoinnissa sekä hyvä velkojenhoito- ja osingonmaksukyky.

Konsernin korollisen vieraan pääoman määrään vaikuttavat muun muassa liiketoiminnan laajuus ja kassavirta, tuotannon kausivaihtelut, yritysostot, investoinnit tuotantokalustoon, -rakennuksiin ja rakennusmaahan tai näiden myynnit sekä mahdolliset oman pääoman ehtoiset järjestelyt. Yhtiö seuraa jatkuvasti erityisesti velan määrää, korollisen nettovelan suhdetta käyttökatteeseen sekä omavaraisuusastetta. Yhtiö seuraa pääoman kehitystä myös sijoitetun pääoman tuottoasteella. Lemminkäinen on määrittänyt taloudelliseksi tavoitteiksi muun muassa ROCE yli 15 % vuonna 2019, omavaraisuusaste yli 35 % vuosina 2016–2019 ja lisäksi Lemminkäisen tavoitteena on vakaa osingonjakopolitiikka, jossa vähintään 40 % tilikauden tuloksesta jaetaan osakkeenomistajille osinkoina.

Yhtiö saattaa ajoittain pyrkiä ostamaan jäljellä olevaa velkaansa takaisin käteisostoilla ja/tai oman pääoman ehtoisia arvopapereita vaihtamalla, avoimilla markkinoilla tehdyillä ostoilla, yksityisesti neuvotelluilla transaktioilla tai muulla tavalla. Summat saattavat olla merkittäviä. Yhtiö saattaa päättää säilyttää, kuolettaa

tai myydä takaisinostetun velan. Mahdollinen myöhempi takaisinostetun velan myyminen voidaan tehdä käteistä tai muuta korvausta tai oman pääoman ehtoisia arvopapereita vastaan, ja kyseinen myynti voidaan toteuttaa avoimilla markkinoilla tehtävinä tarjouksina, yksityisesti neuvoteltuina transaktioina tai muulla tavalla. Mahdolliset jäljellä olevan velan takaisinostot tai vaihdot tai mahdolliset myöhemmät takaisinostetun velan myynnit tai vaihdot riippuvat vallitsevista markkinaolosuhteista, likviditeettitarpeesta, sopimusrajoitteista ja muista tekijöistä.

Raportointikauden ensimmäisellä neljänneksellä yhtiö sopi uudesta 200 miljoonan euron sitovasta valmiusluottolimiitistä ja perui aikaisemman 185 miljoonan euron luottolimitin. Luottolimitin ehtoihin sisältyy kaksi neljännesvuositarkasteltavaa ja neljän edeltävän vuosineljänneksen keskiarvona laskettavaa taloudellista tunnuslukukovenanttia: nettovelan ja käyttökateen suhdeluku sekä omavaraisuusaste. Vuosina 2017 ja 2016 yhtiö on täyttänyt tunnuslukukovenanttinsa.

Konsernin omaan pääomaan sisältyy oman pääoman ehtoista eräpäivätöntä joukkovelkakirjalainaa nimellisarvoltaan 35,2 miljoonaa euroa (35,2). Oman pääoman ehtoinen joukkovelkakirjalaina luokitellaan yhtiön omaan pääomaan kuuluvaksi, mutta velkakirjan haltijalla ei ole osakkeenomistajalle kuuluvia oikeuksia, eivätkä ne laimenna yhtiön osakkeenomistajien omistusta. Laina on vakuudeton ja muita velkasitoumuksia heikommassa etuoikeusasemassa. Lainalla ei ole eräpäivää, mutta yhtiöllä on oikeus lunastaa se takaisin oman harkinnan mukaan aikaisintaan neljän vuoden kuluttua liikkeeseenlaskusta. Kuponkikorko 31.12.2017 avoimna olevalle lainalle on sen ensimmäiseen lunastuspäivään asti 8,75 %.

Yhtiön 100 miljoonan euron suuruisen vakuudettoman joukkovelkakirjalainan puolivuositain maksettava kiinteä vuotuinen kuponkikorko on 7,375 prosenttia. Joukkovelkakirjalainan ehtoihin sisältyy kaksi tapahtumaperusteista (incurrence-based) tunnuslukukovenanttia: omavaraisuusaste sekä nettovelan ja käyttökateen suhdeluku. Jos omavaraisuusasteeseen liittyvän kovenantin ehdot eivät täyty, yhtiön mahdollisuutta suorittaa eräitä maksuja, kuten omien osakkeiden ostoja ja oman pääoman ehtoisten lainojen lunastamisia, rajoitetaan. Jos nettovelan ja käyttökateen suhdelukuun liittyvän kovenantin ehdot eivät täyty, yhtiön mahdollisuuksia nostaa lisävelkaa rajoitetaan.

Raportointikauden kolmannella neljänneksellä pidetty joukkovelkakirjanhaltijoiden kokous hyväksyi yhtiön esittämät ehdotukset koskien suostumusten antamista ja vaateista luopumista liittyen Lemminkäinen Oyj:n ja YIT Oyj:n sulautumiseen ja päättivät muuttaa joukkovelkakirjan ehtoja jotka liittyvät sulautumiseen. Suostumukset ja luopumiset astuivat voimaan välittömästi ja ehtojen muutokset astuivat voimaan kun Lemminkäinen Oyj:n ja YIT Oyj:n sulautuminen toteutui.

Milj. euroa	31.12.2017	31.12.2016
Korolliset velat	185,8	212,5
Likvidit varat	57,9	131,4
Korollinen nettovelka	127,9	81,1
Oma pääoma yhteensä	319,3	333,7
Omavaraisuusaste, %	39,9	39,5
Nettovelkaantumisaste, %	40,0	24,3
Sijoitetun pääoman tuotto (ROCE), %	8,1	11,3

15 KOROLLISET VELAT

Milj. euroa	31.12.2017	31.12.2016
Pitkäaikaiset		
Lainat rahoituslaitoksilta	0,2	0,4
Rahoitusleasingvelat	15,1	19,5
Joukkovelkakirjalainat	99,4	99,7
	114,6	119,6
Lyhytaikaiset		
Lainat rahoituslaitoksilta	0,2	0,6
Rahoitusleasingvelat	9,3	11,5
Vaihto-omaisuusyhtiöiden velat	61,7	80,7
	71,2	92,9

Velat on pääsääntöisesti nostettu velallisen toimintavaluutassa.

RAHOITUSLEASINGVELAT

Milj. euroa	31.12.2017	31.12.2016
Rahoitusleasingvelat ja niiden korkojen erääntyminen		
Vuoden tai sitä lyhyemmän ajan kuluessa	9,8	12,3
Yli vuoden, mutta enintään viiden vuoden kuluttua	15,1	19,4
Yli viiden vuoden kuluttua	0,5	0,8
	25,4	32,5
Vähimmäisvuokrien nykyarvon erääntyminen		
Vuoden tai sitä lyhyemmän ajan kuluessa	9,3	11,5
Yli vuoden, mutta enintään viiden vuoden kuluttua	14,6	18,6
Yli viiden vuoden kuluttua	0,5	0,8
	24,4	31,0
Rahoitusleasingveloista tulevaisuudessa kertyvät rahoituskulut	1,0	1,5

KOROLLISTEN VELKOJEN TÄSMÄYTYS

	Lyhyt- aikaiset velat	Pitkä- aikaiset velat	Rahoitus- leasing- velat	Yhteensä
31.12.2016	81,4	100,2	31,0	212,5
Korollisten velkojen nostot	170,1	0,0		170,1
Korollisten velkojen takaisinmaksut	-0,6	-0,2	-11,8	-12,6
Rahoitusleasing-investoinnit			6,0	6,0
Myytyjen asuntojen velkaosuudet	-189,1			-189,1
Muut muutokset, joihin ei liity maksua*	0,2	-0,5	-0,8	-1,1
31.12.2017	61,9	99,5	24,4	185,8

* Valuuttakurssierot on sisällytetty kohtaan "muut muutokset, joihin ei liity maksua".

16 RAHAVARAT

Milj. euroa	31.12.2017	31.12.2016
Käteinen raha ja pankkitalletukset	57,9	131,4

Rahavarat koostuvat käteisestä rahasta ja vakavaraisiin yhteistyöpankkeihin tehdyistä pankkitalletuksista, joiden maturiteetti on enintään kolme kuukautta.

17 JOHDANNAISINSTRUMENTIT

Milj. euroa 31.12.2017	Nimellis- arvo	Käypä arvo, posi- tiivinen	Käypä arvo, nega- tiivinen	Käypä arvo, netto
Valuuttajohdannaiset	86,6	1,0	-0,5	0,4
Korkojohdannaiset	20,0		-0,2	-0,2
Hyödykejohdannaiset	3,7	0,4	0,0	0,3
	110,3	1,3	-0,8	0,5

Milj. euroa 31.12.2016	Nimellis- arvo	Käypä arvo, posi- tiivinen	Käypä arvo, nega- tiivinen	Käypä arvo, netto
Valuuttajohdannaiset	58,5	0,2	-0,7	-0,5
Korkojohdannaiset	40,0		-0,7	-0,7
Hyödykejohdannaiset	5,5	0,6	-0,1	0,5
	104,0	0,8	-1,5	-0,7

Johdannaisinstrumentin käypä arvo on tilinpäätöspäivän markkinahinnan perusteella laskettu voitto tai tappio sopimuksen sulkemisesta.

Johdannaisiin ei ole sovellettu suojauslaskentaa. Siitä huolimatta nämä johdannaisopimukset on solmittu suojaamistarkoituksessa. Johdannaiset on solmittu vähentämään liiketoiminnan riskejä, korkoriskejä sekä suojaamaan valuuttamääräisiä tase-eriä. Johdannaisten käyvän arvon muutokset on kirjattu tulosvaikutteisesti niiden luonteen mukaisesti joko rahoituseriin tai liiketoiminnan muihin tuottoihin ja -kuluihin.

Yllä esitettyihin johdannaisinstrumentteihin liittyy joissakin tilanteissa toimeenpantavissa oleva nettoutus- tai muu vastaava järjestely, jonka mukaan kyseiset johdannaisvarat ja -velat voidaan selvittää nettomääräisenä. Nettoutusjärjestelyt ovat toimeenpantavissa tavallisiin johdannaisyleissopimuksiin sisältyvien tyypillisten veloitteiden laiminlyönti- ja muiden erityisten eräännyttämisperusteiden mukaan. Erät, joihin tietyissä tilanteissa voitaisiin soveltaa nettoutusta, on esitetty taseessa bruttona, ja netottaminen olisi pienentänyt yllä esitettyjä bruttolukuja yhteensä 0,5 miljoonaa euroa (0,2).

18 MYYTÄVISSÄ OLEVAT RAHOITUSVARAT

Milj. euroa	2017	2016
Pitkäaikaiset myytävissä olevat rahoitusvarat 1.1.	2,3	2,7
Vähennykset	-0,4	-0,4
Pitkäaikaiset myytävissä olevat rahoitusvarat 31.12.	1,8	2,3

Pitkäaikaiset myytävissä olevat rahoitusvarat sisältävät useita erilaisia noteeraamattomia osakkeita, joista pääosa on kiinteistöosakkeita. Yhden yksittäisen sijoituksen arvo ei ole kokonaisuuteen nähden merkittävä. Noteeraamattomien osakkeiden käypää arvoa ei ole voitu luotettavasti määrittää, minkä vuoksi ne esitetään hankintahintaisina mahdollisilla arvonalentumisilla vähennettyinä. Raportointikaudella arvonalentumisia on kirjattu 0,3 miljoonaa euroa (0,4).

19 RAHOITUSINSTRUMENTIT ARVOSTUSRYHMITTÄIN

Milj. euroa 31.12.2017	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitus- varat/-velat	Lainat ja saamiset	Myytäväissä olevat rahoitusvarat	Jaksotettuun hankintamenoon kirjattavat rahoitusvelat	Tasearvo	Käypä arvo
Pitkäaikaiset rahoitusvarat						
Myytäväissä olevat rahoitusvarat			1,8		1,8	1,8
Muut pitkäaikaiset saamiset		0,4			0,4	0,3
Lyhytaikaiset rahoitusvarat						
Myyntisaamiset ja muut saamiset		297,9			297,9	297,9
Johdannaissopimukset	1,3				1,3	1,3
Rahavarat		57,9			57,9	57,9
Rahoitusvarat yhteensä	1,3	356,3	1,8		359,4	359,3
Pitkäaikaiset rahoitusvelat						
Korolliset velat				114,6	114,6	124,3
Muut pitkäaikaiset velat				0,0	0,0	0,0
Lyhytaikaiset rahoitusvelat						
Korolliset velat				71,2	71,2	71,2
Ostovelat ja muut rahoitusvelat**				239,4	239,4	239,4
Johdannaissopimukset	0,8				0,8	0,8
Rahoitusvelat yhteensä	0,8			425,3	426,0	435,7

Milj. euroa 31.12.2016	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitus- varat/-velat	Lainat ja saamiset	Myytäväissä olevat rahoitusvarat	Jaksotettuun hankintamenoon kirjattavat rahoitusvelat	Tasearvo	Käypä arvo
Pitkäaikaiset rahoitusvarat						
Myytäväissä olevat rahoitusvarat			2,3		2,3	2,3
Muut pitkäaikaiset saamiset*		0,5			0,5	0,3
Lyhytaikaiset rahoitusvarat						
Myyntisaamiset ja muut saamiset		233,1			233,1	233,1
Johdannaissopimukset	0,8				0,8	0,8
Rahavarat		131,4			131,4	131,4
Rahoitusvarat yhteensä	0,8	365,0	2,3		368,0	367,9
Pitkäaikaiset rahoitusvelat						
Korolliset velat				119,6	119,6	126,5
Muut pitkäaikaiset velat				0,3	0,3	0,3
Lyhytaikaiset rahoitusvelat						
Korolliset velat				92,9	92,9	92,9
Ostovelat ja muut rahoitusvelat**				238,2	238,2	238,2
Johdannaissopimukset	1,4				1,4	1,4
Rahoitusvelat yhteensä	1,4			451,0	452,4	459,3

* Muut pitkäaikaiset saamiset eivät sisällä eläkevastuisiin liittyviä saamisia.

** Ostovelat ja muut rahoitusvelat eivät sisällä lakisäteisiä velvoitteita eivätkä saatuja ennakkomaksuja, koska näitä ei luokitella IFRS:n mukaisiksi rahoitusveloiksi.

KÄYPIEN ARVOJEN MÄÄRITTÄMINEN

Muut pitkäaikaiset saamiset sisältää korottomia saamisia, joiden käyvät arvot on laskettu diskonttaamalla niistä tulevaisuudessa aiheutuvat kassavirrat nykyarvoon. Diskonttauksessa on käytetty riskittömiä markkinakorkoja ja niihin lisättyä riskipreemiota. Käytetyt diskonttokorot vaihtelevat välillä 2,5–19,9 prosenttia (3,1–19,8). Lyhytaikaisten myyntisaamisten ja muiden saamisten kirjanpitoarvo vastaa niiden käypää arvoa saamisten lyhyen maturiteetin vuoksi.

Pitkäaikaisista rahoitusveloista olennaisin erä on 100 miljoonan euron nimellisarvoinen joukkovelkakirjalaina, jonka käypä arvo on sen markkinahinta tilinpäätöspäivänä. Lyhytaikaisten rahoitusvelkojen kirjanpitoarvon oletetaan olevan lähellä niiden käypää arvoa velkojen lyhyen maturiteetin vuoksi.

KÄYVÄN ARVON HIERARKIA KÄYPÄÄN ARVOON ARVOSTETTAVISTA RAHOITUSVAROISTA JA -VELOISTA

Konserni on luokitellut käypään arvoon arvostettavat rahoitusvarat ja -velat käyttäen käypien arvojen kolmitasoista hierarkiaa. Tason 1 rahoitusinstrumentit ovat markkinoilla aktiivisen kaupankäynnin kohteena, joten niiden käyvät arvot ovat saatavilla tehokkailta markkinoilta. Tason 2 instrumenttien käyvät arvot perustuvat markkinoilta saataviin tietoihin ja yleisesti hyväksytyihin arvostusmenetelmiin. Tason 3 käyvät arvot eivät perustu todennettavissa olevaan markkinatietoon, vaan välittäjien antamiin noteerauksiin ja markkina-arvostusraportteihin.

Milj. euroa 31.12.2017	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Myytävässä olevat rahoitusvarat			
Oman pääoman ehtoiset sijoitukset		1,8	1,8
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat johdannaiset			
Johdannaissaamiset	1,3		1,3
Johdannaivelat	0,8		0,8

Milj. euroa 31.12.2016	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Myytävässä olevat rahoitusvarat			
Oman pääoman ehtoiset sijoitukset		2,3	2,3
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat johdannaiset			
Johdannaissaamiset	0,8		0,8
Johdannaivelat	1,4		1,4

TASON 3 TÄSMÄYTYSLASKELMA

Seuraavassa taulukossa esitetään tason 3 rahoitusinstrumenttien muutokset tilikaudella.

Milj. euroa	Muiden laajan tuloksen erien kautta käypään arvoon kirjattavat rahoitusvarat ja -velat
Alkusaldo 1.1.2017	2,3
Vähennykset	-0,1
Voitot tai tappiot tuloslaskelmassa yhteensä	-0,3
Käyvät arvot 31.12.2017	1,8
Voitot ja tappiot kauden lopussa hallussa olevista tason 3 rahoitusinstrumenteista	
Liiketoiminnan muissa tuotoissa ja kuluissa	-0,3

Milj. euroa	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat ja -velat	Muiden laajan tuloksen erien kautta käypään arvoon kirjattavat rahoitusvarat ja -velat
Alkusaldo 1.1.2016	-3,7	2,7
Vähennykset		0,0
Siirrot tasolle 2	0,1	
Voitot tai tappiot tuloslaskelmassa yhteensä	3,6	-0,4
Käyvät arvot 31.12.2016		2,3
Voitot ja tappiot kauden lopussa hallussa olevista tason 3 rahoitusinstrumenteista		
Liiketoiminnan muissa tuotoissa ja kuluissa		-0,4

20 OMA PÄÄOMA JA OSINGOT

OSAKKEET JA OSAKEPÄÄOMA

Lemminkäinen Oyj:llä oli yksi osakelaji. Yhtiön osakkeiden lukumäärä 31.12.2017 oli 23 219 900 kappaletta (23 219 900), josta omien osakkeiden lukumäärä yhteensä 15 000 kappaletta (16 687).

OMAN PÄÄOMAN EHTOISET LAINAT

Yhtiön oma pääoma sisältää nimellisarvoltaan 35,2 miljoonaa euroa (35,2) oman pääoman ehtoista lainaa. Oman pääoman ehtoisella lainalla ei ole eräpäivää, mutta yhtiöllä on oikeus lunastaa se takaisin neljän vuoden kuluttua liikkeeseenlaskusta. Laina on vakuudeton ja muita velkasitoumuksia heikommassa etuoikeusasemassa. Velkakirjan haltijalla ei ole osakkeenomistajalle kuuluvia oikeuksia, eikä se laimenna yhtiön osakkeenomistajien omistusta. Vuotuinen kuponkikorko avoinna olevalle lainalle sen ensimmäiseen lunastuspäivään asti on 8,75 %.

MUUNTOEROT

Vuoden 2017 lopussa muuntoeron määrä oli -21,4 miljoonaa euroa (-18,6), josta Venäjän toimintojen osuus oli -20,0 miljoonaa euroa (-18,1). Muuntoeron muutos vuoden 2017 aikana oli yhteensä -2,8 miljoonaa euroa (7,3). Muuntoeron määrään vuoden 2017 aikana vaikutti Venäjän ruplasta aiheutunut valuuttakurssimuutos yhteensä -1,9 miljoonaa euroa (5,9) ja Norjan kruunusta aiheutunut valuuttakurssimuutos yhteensä -1,0 miljoonaa euroa (1,7).

MAKSETUT JA EHDOTETUT OSINGOT

	1.1.–31.12. 2017	1.1.–31.12. 2016
Maksettu osinko tilikauden aikana		
Edelliseltä vuodelta /osake, euroa	0,66	0,12
Edelliseltä vuodelta yhteensä, milj. euroa	15,3	2,8
Esitetty varsinaisen yhtiökokouksen hyväksyttäväksi		
Tilikaudelta/osake, euroa	0,00	0,66
Tilikaudelta yhteensä, milj. euroa	0,00	15,3

Työsuhde-etuudet

21 TYÖSUHDE-ETUUKSET JA HENKILÖSTÖMÄÄRÄ

Milj. euroa	1.1.–31.12. 2017	1.1.–31.12. 2016
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	258,2	249,5
Osakeperusteiset kulut	0,0	0,9
Maksupohjaiset eläkekulut	35,7	33,4
Muut henkilösivukulut	16,4	19,2
	310,3	303,1
Konserniyhtiöiden toimitusjohtajien ja hallitusten jäsenten palkat ja palkkiot	3,8	3,0

Johtoon kuuluvien avainhenkilöiden palkitsemista kuvataan tarkemmin liitetiedossa 22 ja etuus pohjaisia eläkekuluja liitetiedossa 23.

OSAKEPERUSTEISET MAKSUT VUODET 2016–2018

Vuoden 2015 lopussa Lemminkäinen Oyj:n hallitus päätti uudesta konsernin avainhenkilöiden osakepohjaisesta

kannustinjärjestelmästä. Järjestelmässä on kolme ansaintajaksoa, jotka ovat kalenterivuodet 2016, 2017 ja 2018. Yhtiön hallitus päättää kunkin ansaintajakson alussa järjestelmän ansaintakriteerit, niille asetettavat tavoitteet sekä jaettavien osakkeiden määrän ja osallistujat. Jokaisen ansaintajakson mahdollinen palkkio maksetaan neljässä osassa, joista jokainen vastaa 25 prosenttia kokonaispalkkiosta. Palkkioiden maksu tapahtuu ansaintajaksoa seuraavan neljän vuoden aikana. Mikäli ohjelmaan osallistuvan henkilön työ- tai toimeisuuhde päättyy ansainta- tai maksukauden aikana, hän ei pääsääntöisesti ole oikeutettu maksamattomiin palkkioihin. Palkkio maksetaan osakkeiden ja rahan yhdistelmänä. Rahana maksettavan osuuden tavoitteena on kattaa palkkiosta aiheutuvat verot ja veroluonteiset maksut. Palkkioiden maksua varten Lemminkäinen Oyj voi oman harkintansa mukaan käyttää yhtä tai useampaa seuraavista: uusia liikkeeseen laskettuja osakkeita, yhtiön nykyisiä omia osakkeita, markkinoilta hankittuja osakkeita tai käteistä. Vuoden 2016 palkkion ensimmäinen osa maksettiin hallituksen päätöksellä kokonaan käteisenä.

Osakepalkkiojärjestelmien kirjauksissa käytetyt tiedot esitetään seuraavassa taulukossa:

	Suoriteperusteinen palkkio			Ehdollinen palkkio
	2017	2016	2015	2014
Myöntämispäivä	9.2.2017	2.3.2016	4.2.2015	13.2.2014
Ansaintajakson alkamispäivä	1.1.2017	1.1.2016	1.1.2015	1.1.2014
Ansaintajakson päättymispäivä	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2016
Sitouttamisjakson päättymispäivä	30.9.2018/30.9.2019/ 30.9.2020 /30.9.2021	30.9.2017/30.9.2018/ 30.9.2019/30.9.2020	31.12.2016	30.4.2017
Oikeuden syntymishdot	Sijoitetun pääoman tuotto (ROCE), liikevoitto	Sijoitetun pääoman tuotto (ROCE), liikevoitto	Omavaraisuusaste, sijoitetun pääoman tuotto (ROCE)	Osakeomistusvelvollisuus
Toteutustapa	Käteinen ja osake	Käteinen ja osake	Käteinen ja osake	Käteinen ja osake
Osakekurssi myöntämishetkellä, euroa	18,46	13,80	13,96	13,41
Osakkeen käypä arvo myöntämishetkellä, euroa**	16,21	12,57*	13,86	12,81
Järjestelmästä annettavien osakkeiden enimmäislukumäärä myöntämishetkellä	221 680	291 600	266 074	
Muutokset enimmäislukumäärään ansaintakaudella	-33 040	-19 200	-12 686	
Järjestelmästä annettavien osakkeiden enimmäislukumäärä ansaintakauden lopussa	188 640	272 400	253 388	
Järjestelmästä ansaittuvien osakkeiden lukumäärä				
Myöntämisvuonna merkityt lisäosakkeet				860
Järjestelmän piiriin kuuluvien henkilöiden lukumäärä ansaintakauden lopussa	112	113	32	1
Ansaintakriteerien toteumaolettama ansaintakauden lopussa, %	0,0	75,0	30,0	
Ansaintakriteerien toteuma, %	0,0	75,0	0,0	
Arvio palautuvien osakepalkkioiden määrästä ennen sitouttamisjakson päättymistä, %	10,0	10,0	10,0	10,0

* Vertailukauden luku on oikaistu.

** Osakkeen käypä arvo järjestelmän myöntämishetkellä on osakkeen sen hetkinen arvo vähennettynä arvioiduilla ansaintajakson aikana maksettavilla osingoilla.

Vuonna 2017 kirjattiin osakepalkkiojärjestelmistä jaksotettua kuluja tuloslaskelmaan yhteensä 1,3 miljoonaa euroa (0,9). Osakepalkkiojärjestelmistä taseeseen kirjattu velka oli vuoden 2017 lopussa 0,7 miljoonaa euroa (1,0). Yhtiö arvioi ennen vuotta 2018 toteutuneista osakepalkkiojärjestelmistä vuonna 2018 realisoituvan kulun määrän olevan noin 0,4 miljoonaa euroa. Todellisten kustannusten määrä voi poiketa arvioidusta.

HENKILÖSTÖMÄÄRÄT

	31.12.2017	31.12.2016
Henkilöstö tilikauden lopussa		
Toimihenkilöt	2 005	1 947
Työntekijät	2 627	2 297
	4 632	4 244
Henkilöstö tilikauden lopussa liiketoimintasegmenteittäin		
Päällystys	1 400	1 412
Infraprojektit	1 298	1 212
Suomen talonrakentaminen	1 041	1 048
Venäjän toiminnot	769	425
Emoyhtiö ja muut	124	147
	4 632	4 244

22 JOHTOON KUULUVIEN AVAINHENKILÖIDEN PALKITSEMINEN

Lemminkäinen-konsernin lähimpiin kuuluvat osakkuus- ja yhteisyritykset sekä johtoon kuuluvat avainhenkilöt mukaan lukien heidän lähipiirinsä. Johdon avainhenkilöihin kuuluvat yhtiön hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja ja konsernin johtoryhmän jäsenet.

JOHTOON KUULUVIEN AVAINHENKILÖIDEN PALKITSEMINEN

Yhtiön hallitus päättää toimitusjohtajan ja konsernin johtoryhmän peruspalkasta ja luontoiseduista sekä lyhyen ja pitkän aikavälin palkitsemisesta HR-valiokunnan esityksen pohjalta. Lisäksi hallitus päättää vuosittain toimitusjohtajan ja johtoryhmän lyhyen ja pitkän aikavälin palkitsemisen mittarit ja niiden tavoitearvot, joilla pyritään tukemaan strategisten tavoitteiden saavuttamista. Hallitus päättää toimitusjohtajan esityksen pohjalta mittareiden mukaisten tavoitteiden saavuttamisesta sekä palkkioiden määrän.

Hallituksen hyväksymän palkitsemispolitiikan mukaisesti toimitusjohtajan ja konsernin johtoryhmän palkat koostuvat kiinteästä peruspalkasta, luontoiseduista, muista eduista, vuosittaisista lyhyen aikavälin kannustimista (tulospalkkio) sekä pitkän aikavälin osakepalkkiojärjestelmistä ja eläkejärjestelyistä. Lisäksi yhtiö on sopinut tiettyjen johtoon kuuluvien avainhenkilöiden kanssa transaktiobonusista, jotka ovat ehdollisia Lemminkäinen Oyj:n ja YIT Oyj:n fuusion toteutumiseksi.

Alla olevassa taulukossa esitetään toimitusjohtajan ja konsernin johtoryhmään kuuluvien henkilöiden palkitsemiseen liittyvät kulut. Palkkioista, palkoista ja muista työsuhte-etuuksista yhtiö kirjasi vuonna 2017 sosiaaliturvakulua 0,5 miljoonaa euroa (0,5). Sosiaaliturvakulut eivät sisälly alla olevassa taulukossa esitettyihin kuluihin. Taulukossa esitetyt summat ovat suoriteperusteisia, ja siihen sisältyvät tulos- ja osakepalkkiot perustuvat vuoden lopussa tehtyyn arvioon niiden toteutumisesta.

Milj. euroa	1.1.–31.12. 2017	1.1.–31.12. 2016
Lyhytaikaiset työsuhte-etuudet	2,1	2,2
Toimitusjohtaja	0,6	0,6
Muut johtoon kuuluvat avainhenkilöt kuin toimitusjohtaja	1,4	1,6
Työsuhteen päättymisen jälkeiset etuudet	0,4	0,4
Toimitusjohtaja	0,1	0,1
Muut johtoon kuuluvat avainhenkilöt kuin toimitusjohtaja	0,3	0,3
Osakeperusteiset maksut	0,4	0,3
Toimitusjohtaja	0,2	0,2
Muut johtoon kuuluvat avainhenkilöt kuin toimitusjohtaja	0,2	0,1
Irtisanomisen yhteydessä suoritettavat etuudet*	0,1	0,2
Muut johtoon kuuluvat avainhenkilöt kuin toimitusjohtaja	0,1	0,2
Muut pitkäaikaiset etuudet	0,1	0,4
Toimitusjohtaja	0,0	0,1
Muut johtoon kuuluvat avainhenkilöt kuin toimitusjohtaja	0,0	0,2
Johtoon kuuluvien avainhenkilöiden palkitseminen yhteensä	3,1	3,4

* Ei sisällä osakeperusteisia maksuja eikä irtisanomisajan lisäeläkekuluja

Lyhytaikaiset työsuhte-etuudet

Lyhytaikaiset työsuhte-etuudet sisältävät kiinteän rahapalkan, joka määräytyy tehtävän vaativuuden sekä tehtävää hoitavan henkilön kokemuksen ja suoriutumisen mukaan. Lisäksi erään sisältyy autoetu, matkapuhelinetu, ravintoetu sekä laajennetut vakuutukset vapaa-ajan tapaturmille ja matkustamiseen.

Johdon ansaitseman tulospalkkion suuruus riippuu vuoden alussa määriteltyjen taloudellisten ja toiminnallisten tulospalkkiotavoitteiden toteutumisesta. Lemminkäisen ylin johto on jaettu kahteen tulospalkkioryhmään, jotka määrittelevät kunkin henkilön maksimitulospalkkioprosentin. Henkilön tulospalkkioryhmän määräytyminen perustuu organisaatiotasoon sekä tehtävän vaativuuteen ja liiketoiminnalliseen vaikuttavuuteen. Vuonna 2017 toimitusjohtajan ja konsernin johtoryhmän jäsenten tulospalkkion suuruus perustui konsernin liiketulokseen, konsernin sijoitetun pääoman tuotto prosenttiin sekä tehostamiseen tai muihin kehittämiseen liittyvien tavoitteiden toteutumiseen. Johtoryhmän liiketoimintasegmenttien johtajien tulospalkkiot perustuivat lisäksi kunkin toimialan liikevoittoon ja toimialaan sijoitetun pääoman tuotto prosenttiin. Tulospalkkiotavoitteiden toteutumista seurattiin neljännesvuosittain konsernin johtoryhmässä. Toimitusjohtajan maksimitulospalkkio oli 80 prosenttia ja johtoryhmän muiden jäsenten 60 prosenttia vuotuisesta rahapalkasta.

Lemminkäinen Oyj:n yhtiökokous valitsee vuosittain hallituksen jäsenet ja päättää heidän palkkionsa hallituksen nimitysvaliokunnan ehdotuksen pohjalta. Palkkiot maksetaan kokonaan rahana. Jäsenten toimikausi kestää seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättymiseen asti. Lemminkäisen hallituksen jäsenet eivät kuulu osakepohjaiseen palkkiojärjestelmään, eivätkä hallituksen jäsenet ole työsuhteessa Lemminkäiseen. Vuoden 2017 varsinainen yhtiökokous päätti hallituksen jäsenille kiinteän vuosipalkkion toimikaudelta, joka päättyy seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä. Hallituksen puheenjohtajan palkkio on 120 000 euroa (2016: 10 000 euroa kuukaudessa), hallituksen varapuheenjohtajan ja tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan palkkio on 54 000 euroa (2016: 3000 euroa kuukaudessa) ja hallituksen jäsenten palkkio on 42 000 euroa (2016: 3000 euroa kuukaudessa). Lisäksi hallituksen ja tarkastusvaliokunnan jäsenille maksetaan 500 euron kokouspalkkio (500). Suomen ulkopuolella asuville jäsenille kokouskohtaiset palkkiot maksetaan 1 000 eurolla (1 000) korotettuna.

Työsuhteen päättymisen jälkeiset etuudet

Toimitusjohtajan ja muiden Lemminkäisen johtoryhmän jäsenten lisäeläkejärjestelyt pohjautuvat maksuperusteiseen käytäntöön sekä vapaakirjan ansaitsemiseen. Maksun suuruus määräytyy prosentteina vuosipalkasta. Toimitusjohtajalla ja konsernin muilla johtoryhmän jäsenillä on oikeus siirtyä eläkkeelle 63 vuotta täytettyään. Maksuperusteisen lisäeläkejärjestelyn suuruus

toimitusjohtajalla ja muilla johtoryhmän jäsenillä on 20 prosenttia kiinteästä vuosipalkasta.

Osakeperusteiset maksut

Osakepohjainen kannustinjärjestelmä vuosina 2016–2018

Vuoden 2015 lopussa Lemminkäinen Oyj:n hallitus päätti uudesta konsernin avainhenkilöiden osakepohjaisesta kannustinjärjestelmästä.

Järjestelmässä on kolme ansaintajaksoa, jotka ovat kalenterivuodet 2016, 2017 ja 2018. Yhtiön hallitus päättää kunkin ansaintajakson alussa järjestelmän ansaintakriteerit, niille asetettavat tavoitteet sekä jaettavien osakkeiden määrän ja osallistujat. Vuonna 2017 palkkio perustuu Lemminkäinen-konsernin sijoitetun pääoman tuottoon (ROCE).

Vuonna 2017 toimitusjohtajan maksimiosakepalkkio oli 27 800 brutto-osaketta ja konsernin johtoryhmän muiden jäsenten 9 150 brutto-osaketta. Järjestelmän perusteella maksettavat palkkiot vastaavat arvoltaan yhteensä enintään 1 200 000 Lemminkäinen Oyj:n osaketta (sisältäen myös rahana maksettavan osuuden). Hallitus suosittaa, että yhtiön toimitusjohtaja ja konsernin johtoryhmän jäsenet omistavat 50 prosenttia järjestelmän perusteella saamistaan osakkeista niin kauan, kunnes heidän osakeomistustensa arvo vastaa heidän kuuden kuukauden palkkaansa. Tämä omistus tulisi säilyttää työ- tai toimitusuhteen voimassaoloajan. Osakeperusteisista maksuista kerrotaan tarkemmin liitetiedossa 21.

Irtisanomisen yhteydessä suoritettavat etuudet

Lemminkäisen toimitusjohtajasopimuksen ja muiden johtoryhmän jäsenten irtisanomisaika on kuusi kuukautta. Mikäli yhtiö irtisanoo toimitusjohtajasopimuksen, on toimitusjohtajalla sopimuksen päättyessä oikeus kertakaikkiseen erokorvaukseen, joka vastaa 12 kuukauden rahapalkkaa sopimuksen päättymishetkellä. Muilla johtoryhmän jäsenillä vastaava korvaus vastaa kuuden kuukauden rahapalkkaa sopimuksen päättymishetkellä.

Muut pitkäaikaiset etuudet

Vuonna 2015 toimitusjohtajalle ja konsernin johtoryhmälle on sovittu vuosille 2016–2018 tulospalkkio, jonka tavoitteena oli varmistaa liiketoiminnan jatkuvuus ja tuloksellisuus pitkällä tähtäimellä. Uudelleenjärjestelyiden takia palkkiojärjestelyä muokattiin vuonna 2016 siten, että mahdollinen palkkio tulee maksuun vuonna 2018, mikäli henkilö on edelleen työsuhteessa ja se vastaa yhteensä enintään 12 kuukauden rahapalkkaa. Palkkion maksamisen kriteerinä on muun muassa konsernin rahoitusjärjestelyiden onnistuminen suunnitellulla tavalla. Palkkio koskee toimitusjohtajaa, sekä niitä henkilöitä, jotka ovat olleet konsernin johtoryhmän jäsenenä kesäkuussa 2016.

Kulut muista pitkäaikaisista eduista syntyivät lähimpiin konsernin henkilöstökäytäntöjen mukaisista palvelusvuosipalkkioista.

23 ELÄKEVELVOITTEET

Yhtiöllä on sen toimintamaissa useita maksupohjaisia eläkejärjestelyjä, joiden osalta noudatetaan kyseisten maiden paikallisia säännöstöjä ja käytäntöjä. Yhtiön merkittävin eläkejärjestelmä on Suomen TyEL, jossa etuudet määräytyvät suoraan etuudensaajan ansioiden mukaan. TyEL-eläkevakuutus on pääosin järjestetty eläkevakuutusyhtiöiden kautta ja niitä käsitellään maksupohjaisina eläkejärjestelyinä.

Vuoden 2017 lopussa sekä vertailukaudella yhtiöllä oli etuus pohjaisia eläkejärjestelyjä vain Suomessa ja ne ovat loppupalkkaan perustuvia, lakisääteistä eläkettä täydentäviä tai ennen lakisääteistä eläkeikää eläkkeelle siirtymisen mahdollistavia

järjestelyitä. Lemminkäisen etuus pohjaisten eläkejärjestelyiden varat koostuvat kokonaisuudessaan hyväksytyistä vakuutus sopimuksista. Etuus pohjaisiin eläkevelvoitteisiin ei liity vähimmäisrahastointivelvoitteita eivätkä ne sisällä sijoituksia Lemminkäiseen tai yhtiön käyttämiin kiinteistöihin tai muihin varoihin. Varojen odotettu tuotto on arvio henkivakuutusyhtiön pitkän aikavälin kokonaishyvityksestä. Eläkejärjestelyiden piiriin kuuluvia henkilöitä oli kauden lopussa yhteensä 79 (88), joista eläkeläisiä oli 77 (87) henkilöä.

Yhtiö arvioi, ettei se joudu vuoden 2017 tapaan vuoden 2018 aikana suorittamaan olennaisia etuus pohjaisiin eläkejärjestelyihin liittyviä maksuja. Arvio voi poiketa toteutuvista luvuista.

Milj. euroa	31.12.2018 (ennuste)	31.12.2017	31.12.2016
Taseeseen kirjattu			
Rahastoitujen velvoitteiden nykyarvo	12,3	12,9	12,5
Järjestelyyn kuuluvien varojen käypä arvo	-12,0	-12,6	-12,9
Eläkejärjestelyvelvoitteet taseessa (-vara / +velka)	0,3	0,3	-0,4
Vakuutusmatemaattiset oletukset			
Diskonntauskorko, %		1,5	1,0
Inflaatioaste, %		1,1	1,1
Vakuutusyhtiön asiakashyvitysolettama, %		1,7	1,7
Eläkkeiden korotusolettamus, %		1,9	1,3
Herkkyysanalyysi, vaikutus rahastoitujen velvoitteiden nykyarvoon			
Inflaatioaste, % +0,5 prosenttiyksikköä		5,90	5,79
Inflaatioaste, % -0,5 prosenttiyksikköä		-5,40	-5,30
Diskonntauskorko, % +0,5 prosenttiyksikköä		-5,20	-5,10
Diskonntauskorko, % -0,5 prosenttiyksikköä		5,70	5,60

Yllä oleva herkkyysanalyysi on laadittu muuttamalla vakuutusmatemaattista olettaa 0,5 prosenttiyksikköä muiden olettamien pysyessä muuttamattomina. Herkkyysanalyysin laskennassa on noudatettu samaa menetelmää kuin taseen eläkevelvoitetta laskettaessa.

Etuus pohjaisen velvoitteen painotettuun keskiarvoon perustuva duraatio on noin 10,7 vuotta.

Muut liitetiedot

24 SIJOITUKSET

TYTÄRYRITYKSET

31.12.2017	Konsernin omistus-osuus, %	Emoyhtiön omistus-osuus, %	Emoyhtiön omistus-osuus, kpl
Lemminkäinen Talo Oy, Helsinki	100,0	100,0	2 183 663
Lemminkäinen Infra Oy, Helsinki	100,0	100,0	1 338
Lemcon Networks Oy, Helsinki	100,0	100,0	392 000
UAB Lemcon Vilnius, Liettua	100,0	100,0	
UAB Lemminkäinen Lietuva, Liettua	99,9	99,9	3 747 989
Lemminkäinen International Oy, Helsinki	100,0		
Lemminkäinen Russia Oy, Helsinki	100,0		
Lemminkäinen Co., Ltd, Kiina	100,0		
Lemminkäinen Construction (India) Private Limited, Intia	100,0		
Lemcon HR Oy, Helsinki	100,0		
Lemminkäinen Polska Sp.Z O.O, Puola	100,0		
OOO Lemminkäinen Service, Venäjä	100,0		
OOO Lemminkäinen Stroy, Venäjä	100,0		
Lemcon Argentina S.R.L, Argentiina	100,0		
Lemcon Venezuela C.A., Venezuela	100,0		
Pasila Telecom Oy, Helsinki	100,0		
Asfalt Remix AS, Norja	75,0		
Lemminkäinen A/S, Tanska	100,0		
Lemminkäinen Industri AS, Norja	100,0		
Lemminkäinen Eesti AS, Viro	100,0		
Lemminkäinen Norge AS, Norja	100,0		
Lemminkäinen Sverige AB, Ruotsi	100,0		
SIA Lemminkäinen Latvija, Latvia	100,0		

Yhtiön kaikki tytäryhtiöt on yhdistelty konsernitilinpäätökseen. Määräysvallattomien osakkeenomistajien osuus konsernin tytäryhtiöistä on kirjattu äänivallan ja omistusosuuden suhteessa lukuun ottamatta norjalaista Asfalt Remix AS:ää. Yhtiöllä on velvoite hankkia Asfalt Remix AS:n määräysvallattomien omistajien osuus sovitun ajanjakson kuluessa, jonka vuoksi siitä ei ole kirjattu yhtiön taseeseen määräysvallattomien omistajien osuutta. Kyseinen velvoite on arvostettu käypään arvoon ja kirjattu konsernin taseeseen velaksi. Kirjattu velka ei ole määrältään olennainen.

Määräysvallattomien omistajien osuus konsernitaseessa oli vuoden 2017 lopussa yhteensä 0,0 miljoonaa euroa (0,0), eikä se ole yhtiön kannalta olennainen.

Yhtiön tiedossa ei ole sen kirjaamiin varoihin liittyviä rajoitteita vuoden 2017 lopussa.

YHTEISYRITYKSET

Konsernin yhteisyritykset eivät ole yksittäin tarkasteltuna olennaisia.

31.12.2017	Konsernin omistusosuus %
Genvej A/S, Tanska	50,0
Nordasfalt AS, Norja	50,0

Milj. euroa	2017	2016
Osuudet yhteisyrityksissä 1.1.	5,4	4,7
Valuuttakurssiero	-0,4	0,3
Saadut osingot	-0,7	-0,6
Kirjattu tulososuus	0,1	1,0
Osuudet yhteisyrityksissä 31.12.	4,5	5,4

OSAKKUUSYHTIÖT

Vuoden 2016 lopussa ja vuonna 2017 konsernilla ei ollut osakkuusyhtiötä.

MUUT OSAKKEET JA OSUUDET

Yhtiöllä on muita osakkeita ja osuuksia, joista pääosa on kiinteistöosakkeita. Yhtiön muut osakkeet ja osuudet esitetään taseessa pitkäaikaisina myytävissä olevina rahoitusvaroina. Liitetiedossa 18 esitetään muissa osakkeissa ja osuuksissa tapahtuneet muutokset.

25 MUUT VUOKRASITOUMUKSET

Milj. euroa	31.12.2017	31.12.2016
Peruuttamattomien vuokrasopimusten vähimmäisvuokrat		
Vuoden tai sitä lyhyemmän ajan kuluessa	15,1	12,6
Yli yhden, mutta enintään viiden vuoden kuluessa	31,6	25,4
Yli viiden vuoden kuluttua	4,7	6,5
	51,4	44,5

Milj. euroa	31.12.2017	31.12.2016
Peruuttamattomat vuokrasopimusten vähimmäisvuokrat sisältävät leasingvastuita seuraavasti		
Vuoden tai sitä lyhyemmän ajan kuluessa	7,9	6,0
Yli yhden, mutta enintään viiden vuoden kuluessa	15,0	10,4
Yli viiden vuoden kuluttua	0,2	0,1
	23,1	16,5

Peruuttamattomat vuokrasitoumukset ovat pääosin kiinteistöjen ja leasingkoneiden vuokrasopimuksia.

26 EHDOLLISET VARAT JA VELAT

VAKUUKSET JA VASTUUSITOUMUKSET

Milj. euroa	31.12.2017	31.12.2016
Vaihto-omaisuusyhtiöiden antamat vakuudet*	132,0	144,4
Pantattu omaisuus		
Omasta puolesta	3,7	3,6
Takaukset		
Työyhteensiihtymien ja kiinteistö-yhtiöiden puolesta	0,4	0,6
Muiden puolesta**	3,5	4,6
	3,8	5,2
Investointien ostositoumukset***		
Aineelliset hyödykkeet	0,8	2,7
Tontit ja kiinteistöt	41,3	37,4
	42,1	40,1

* Vaihto-omaisuusyhtiöiden antamat vakuudet on annettu niiden velkojen vakuudeksi.

** Takaukset on annettu 1.9.2015 myydyin Ruotsin talonrakentamislakitoiminnan puolesta (Rekab Entreprenad AB). Liiketoiminnan ostaneet tahot ovat antaneet vastasitoumuksen osalle näistä takauksista.

*** Esitetyt vastuiden määrät ovat sopimuksen mukaisia minimivastuita. Aineellisten hyödykkeiden ostositoumukset ovat päälylystys- ja infraprojektit -segmenttien kalustoinvestointeja. Tonttien ja kiinteistöjen ostositoumukset liittyvät Suomen talonrakentamisen liiketoimintaan. Tonttien ja kiinteistöjen ostositoumuksissa saattaa olla sopimuksia, joissa on ehtoja muun muassa kaavoituksen vahvistumisesta. Vertailukauden luvut ovat oikaistut.

Yhtiöllä on lisäksi hybridilainoihin liittyviä kertyneitä korkoja raportointipäivänä 0,8 miljoonaa euroa (0,8), joita ei ole kirjattu taseeseen.

ASFALTTIKARTELLIIN LIITTYVÄT VAHINGONKORVAUKSET

Korkein oikeus ilmoitti 6.9.2017 myöntäneensä rajoitetun valituslupan Lemminkäiselle ja Vantaan kaupungille asfalttikartelliin liittyvissä vahingonkorvausoikeudenkäynneissä. Korkeimmassa oikeudessa oli käsiteltävänä Lemminkäisen osalta Lemminkäisen jättämät 13 valituslupahakemusta sekä 19 kunnan jättämät valituslupahakemukset koskien Helsingin hovioikeuden 20.10.2016 antamia päätöksiä.

Lemminkäiselle myönnettiin valituslupa Mikkelin ja Rovaniemen kaupunkia koskevissa asioissa. Valituslupa koskee kysymystä siitä, onko Lemminkäisen korvausvastuu vähentynyt sen vuoksi, että muiden kartelliin osallistuneiden tahojen vastuu oli vanhentunut. Lemminkäisen muut valituslupahakemukset jäävät odottamaan nyt valituslupan saaneiden asioiden ratkaisua.

Vantaan kaupungille myönnetty valituslupa koskee kysymystä siitä, vastaavtko Skanska Asfaltti Oy, NCC Industry Oy ja Asfaltmix Oy kaupungille kartellin aiheuttamasta vahingosta sillä perusteella, että yhtiöille oli siirtynyt niiden ostamien kartelliyritysten liiketoiminta. Kysymys valituslupan myöntämisestä Lemminkäiselle sekä muilta kuin edellä mainituilta osilta Vantaan kaupungille siirrettiin ratkaistavaksi valituksen käsittelyn yhteydessä.

6.9.2017 annetuilla päätöksillä 16 kaupungin tai kunnan valituslupahakemukset Lemminkäistä koskien hylättiin

kokonaan. Espoon kaupungin valituslupahakemus jäi odottamaan valituslupan saaneiden asioiden ratkaisua.

Helsingin hovioikeus antoi 20.10.2016 päätökset asfalttikartelliin liittyvistä vahingonkorvauksista. Niiden 37 kanteen osalta, joissa Lemminkäinen oli vastaajana, Lemminkäinen ja muut asfalttialan yritykset ovat oikeutettuja saamaan palautuksia yhteensä noin 20 miljoonaa euroa (sisältäen noin 14 miljoonaa euroa vähemmän pääomakorvauksia sekä noin 6 miljoonaa euroa vähemmän korkoja ja oikeudenkäyntikulua kuin mitä käräjäoikeus oli määrännyt).

Näistä palautuksista Lemminkäinen on oikeutettu saamaan (perustuen Lemminkäisen omaan osuuteen ja niiden muiden vastaajien osuuksiin, jotka Lemminkäinen on maksanut) yhteensä noin 19 miljoonaa euroa sisältäen pääomakorvauksia, korkoja ja oikeudenkäyntikulua. Nämä tulot Lemminkäinen kirjasi vuoden 2016 neljännen vuosineljänneksen tulokseensa.

Lemminkäinen on pitänyt vahingonkorvauksia perusteettomina. Hovioikeuden päätösten jälkeen Lemminkäinen sopi yhteensä 17 kunnan ja Suomen valtion kanssa, etteivät ne hae korkeimmalta oikeudelta valituslupaa hovioikeuden päätöksistä taikka peruuttavat valituslupahakemuksensa.

Hovioikeudessa käsiteltävien kanteiden lisäksi käräjäoikeuden käsittelyn alkamista odottaa 21 vahingonkorvauskannetta Lemminkäistä ja muita asfalttialan yrityksiä vastaan. Käsittelyn alkamista odottavien kanteiden pääomamäärä on yhteensä noin 26 miljoonaa euroa, joista Lemminkäinen on tehnyt Helsingin hovioikeuden päätösten ja korkeimman oikeuden valituslupahakemuksiin tekemien päätösten perusteella yhteensä noin 3,1 miljoonan euron kuluvarauksen.

VALMISBETONIN LAATUONGELMAT

Rakennustoiminnassaan Lemminkäinen käyttää raaka-aineena mm. valmisbetonia. Vuoden 2016 aikana joissakin, etenkin infrahankkeissa, on syntynyt epäily siitä, että Suomessa käytetty valmisbetoni ei kaikilta osin täyttäisi sille asetettuja laatuvaatimuksia. Kuten julkisuudessa on Suomessa kirjoitettu, esimerkiksi Turun T3-sairaalan kansirakennushankkeessa, jossa Lemminkäinen on toiminut projektinjohtourakoitsijana, on ollut laatuongelmia. On väitetty, että rakenteissa käytetty valmisbetoni ei täyttäisi sille asetettuja laatuvaatimuksia, jonka johdosta tiettyjä rakenteita on jouduttu jopa purkamaan.

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri on Turun yliopistollisen keskussairaalan T3-rakennuksen kansirakennushankkeen tilaajana esittänyt korvausvaatimuksia Lemminkäiselle liittyen valmisbetonin laatuun. Näiden vaatimusten pääomamäärä on tällä hetkellä noin 17 miljoonaa euroa.

Lemminkäisen käsityksen mukaan betonin laadusta on vastuussa betonin toimittanut taho. Lemminkäinen on tästä syystä jättänyt Helsingin käräjäoikeuteen vahingonkorvausvaatimuksen betonin toimittajaa, Rudus Oy:tä, vastaan liittyen mahdollisista laatuvoikkeamista johtuviin kuluihin. Vaatimuksen pääomamäärä on tällä hetkellä noin 20 miljoonaa euroa.

Lemminkäinen ei ole tehnyt varauksia näihin vaatimuksiin liittyen.

Yhtiöllä on edellä mainittujen lisäksi muita yksittäisiä liiketoimintaan liittyviä oikeudenkäyntejä, joiden lopputulos on epävarma. Yhtiö arvioi, ettei näillä oikeudenkäynneillä ole olennaista vaikutusta yhtiön taloudelliseen asemaan.

27 LIIKETOIMET LÄHIPIIRIN KANSSA

Lemminkäinen-konsernin lähipiiriin kuuluvat osakkuus- ja yhteisyritykset sekä johtoon kuuluvat avainhenkilöt mukaan lukien heidän lähipiirinsä. Johdon avainhenkilöihin kuuluvat yhtiön hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja ja johtoryhmän jäsenet.

LIIKETOIMET LÄHIPIIRIN KANSSA

Milj. euroa	1.1.–31.12. 2017	1.1.–31.12. 2016
Tavaroiden ja palveluiden myynti osakkuus- ja yhteisyrityksille	0,6	1,7
Tavaroiden ja palveluiden ostot osakkuus- ja yhteisyrityksiltä	1,8	3,7

Milj. euroa	1.1.–31.12. 2017	1.1.–31.12. 2016
Myyntisaamiset osakkuus- ja yhteisyrityksiltä	0,0	0,0
Ostovelat osakkuus- ja yhteisyrityksille	0,0	0,2
Lainasaamiset osakkuus- ja yhteisyrityksiltä	0,3	0,3

Lähipiiritoimet osakkuus- ja yhteisyritysten kanssa ovat pääosin asfalttiurakoita ja kiviainestoitimuksia. Transaktiot olivat markkinahintaisia. Yhtiön lähipiiritoimet johtoon kuuluvien avainhenkilöiden ja hallituksen jäsenten kanssa koostuvat vuosina 2016 ja 2017 normaaleista palkoista ja palkkioista.

28 LIIKETOIMINNAN RAHAVIRTOJEN OIKAISUT

Milj. euroa	1.1.–31.12. 2017	1.1.–31.12. 2016
Poistot ja arvonalentumiset	31,8	34,5
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista	-0,1	-1,5
Tuloslaskelmaan kirjatut rahoitustuotot ja -kulut	16,0	18,4
Varausten muutos	-4,0	-7,6
Luottotappiot	0,5	1,1
Käyttöomaisuuden myyntivoitot ja -tappiot sekä muut tuotot ja kulut joihin ei liity maksua	-2,5	-6,4
Muut	8,9	3,8
	50,7	42,4

Muut-erä sisältää kurssierojen, vaihto-omaisuuden alaskirjausten sekä muiden ei-maksuperusteisten erien oikaisuja.

29 MUUT LAAJAN TULOKSEN ERÄT

Milj. euroa 2017	Ennen veroja	Verot	Verojen jälkeen
Muuntoerot	-2,8		-2,8
Etuuspohjaiset eläkevelvoitteet	-0,7	0,1	-0,6
	-3,5	0,1	-3,4

Milj. euroa 2016	Ennen veroja	Verot	Verojen jälkeen
Muuntoerot	7,3		7,3
Etuuspohjaiset eläkevelvoitteet	0,6	-0,1	0,4
	7,8	-0,1	7,7

30 UUDET IFRS-STANDARDIT

VUONNA 2017 VOIMAAN TULLEET UUDET STANDARDIT, TULKINNAT JA IFRS-STANDARDEIHIN TEHDYT VUOSITTAISET PARANNUKSET JA MUUTOKSET

Millään 1.1.2017 alkaneella tilikaudella yhtiön käyttööntamalla IFRS-standardilla, IFRIC-tulkinnalla tai IFRS-standardeihin tehdyllä vuosittaisella parannuksella tai muutoksella ei ole olennaista vaikutusta yhtiön konsernitilinpäätökseen.

MYÖHEMMIN VOIMAAN TULEVAT YHTIÖN SOVELTAMAT UUDET STANDARDIT, TULKINNAT JA IFRS-STANDARDEIHIN TEHDYT VUOSITTAISET PARANNUKSET TAI MUUTOKSET

IFRS 15 Myyntituotot asiakassopimuksista

Muutoksen luonne

IFRS 15 Myyntituotot asiakassopimuksista -standardi tulee voimaan 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavalla tilikaudella. IFRS 15 määrittää miten ja milloin myyntituotot asiakassopimuksista tulee kirjata. Standardin lähtökohta on asiakassopimus, johon tulee soveltaa viisivaiheista mallia. Keskeistä tuottojen kirjaamisessa on määräysvallan siirtyminen. Myyntituotot kirjataan joko ajan kuluessa tai yhtenä ajankohtana. Uusi standardi korvaa voimaan tullessaan nykyiset IAS 18 ja IAS 11 standardit tulkintoihin.

Arvioidut vaikutukset

Yhtiön tekemän vaikutusanalyysin sekä siirtymäkaudella tehdyn avaan taseen analyysin ja merkittävien uusien sopimusten sopimusanalyysin perusteella uusi standardi ei tule olennaisesti vaikuttamaan myyntituottojen tulouttamisen määrään tai ajankohtaan. Vertailukauteen ei tule standardin käyttöönoton johdosta euromääräisiä oikaisuja. Konsernitilinpäätöksen liitetietojen määrä tulee kasvamaan.

Yhtiö on tunnistanut sopimuselementtejä, joiden käsittely tulee eroamaan nykyisestä käytännöstä. Erillisinä tuloutettavien suoritevelvoitteiden määrä kasvaa lähinnä Suomen talonrakentamisen -segmentissä, missä asiakassopimus voi kattaa usean erillisen rakennuksen rakentamisen sekä elinkaarihankkeissa ylläpitopalvelun. Näiden asiakassopimusten jakautuminen useampaan erilliseen tuloutettavaan suoritevelvoitteeseen ei kuitenkaan vaikuta merkittävästi liikevaihdon tulouttamisen määrään tai ajoitukseen, koska suurin osa tuloutetaan jo nykykäytännön mukaan erillisinä.

Suoriteveloitteiden määrä kasvaa myös, mikäli Lemminkäinen sitoutuu lakia tai yleisiä ehtoja pidempiin takuuajoihin. Tällöin ylittävää osuus voidaan katsoa erilliseksi suoriteveloitteeksi ja sille allokoitava transaktiohinta tuloutetaan vasta kun palveluita suoritetaan. Lemminkäisellä on yksittäisiä yleiset ehdot ylittäviä arvoltaan vähäisiä takuuajkoja, joita yhtiö ei olennaisuusarvioon perustuen ole käsitellyt erillisinä suoriteveloitteina. Lemminkäisen nykyisten tuloutusperiaatteiden mukaisesti ylimenevää takuuajkaa ei eroteta tuloutuksessa.

Transaktiohinnat ovat pääosin muuttuvia Lemminkäisen sopimuksissa. Uuden standardin mukaan asiakkaalta saatavaksi odotettu transaktiohintaa sisältäen muuttuvat elementit kuten sakot ja työsuoritteisiin perustuvat lisäpalkkiot, arvioidaan projektin alkaessa ja raportointihetkellä. Muuttuvan transaktiohinnan määrä tai osa siitä huomioidaan myyntituottojen tuloutuksessa kuitenkin vain siihen asti, kun on todennäköistä, ettei kirjattujen myyntituottojen määrään jouduta tekemään merkittävää peruutusta. Uuden standardin myötä transaktiohintaan sisältyvien lisäpalkkioiden osuus tuloutuksessa saattaa hieman aikaistua nykykäytäntöön verrattuna. Nykyisen käytännön mukaisesti Lemminkäisellä muuttuvat elementit huomioidaan, kun ne ovat luotettavasti määriteltävissä.

Uuden standardin kriteeri ajan kuluessa tuloutukselle täyttyvä suurimmassa osassa Lemminkäisen asiakassopimuksia eikä tuloutusajankohta muutu merkittävästi uuden standardin myötä, koska suurin osa Lemminkäisen asiakassopimuksista on nykyisten standardien mukaan osatuloutettavia. Suomen talonrakentaminen –segmentin omaperusteiset kohteet tuloutetaan yhtenä ajankohtana määräysvallan siirtyessä, mikä vastaa nykyistä luovutuksen mukaan tulouttamista.

Käyttöönottopäivä ja -metodi

Yhtiö ottaa standardin käyttöön takautuvasti soveltaen 1.1.2018 hyödyntäen kaikkia käytössä olevia apukeinoja. Takautuvan soveltamisen johdosta yhtiö oikaisee tilinpäätöksessä 2018 vertailukauden liitetiedot IFRS 15:n mukaisiksi.

Kuvaus apukeinoista:

- Yhtiön ei tarvitse oikaista tilikauden 2017 aikana kokonaan toteutettuja sopimuksia.
- Tilikauden 2017 loppuun mennessä päättyvien sopimusten muuttuvaa vastiketta ei tarvitse oikaista vertailukausilta.
- Yhtiön ei tarvitse esittää täyttämättömille suoriteveloitteille allokoitun transaktiohinnan määrää vertailukaudelta eli 31.12.2017 eikä tarkempaa kuvausta niiden täyttämisestä.
- Yhtiön ei tarvitse oikaista sopimuksia, jotka ovat kokonaan toteutettuja ensimmäisen esitettävän kauden alussa.
- Yhtiön ei tarvitse uudelleen arvioida ennen siirtymäkauden alkua tehtyjä sopimusmuutoksia vaan se voi huomioida niiden yhteenlasketun vaikutuksen määriteltäessä transaktiohintaa, täyttämättömiä ja täytettyjä suoriteveloitteita sekä transaktiohinnan allokoimista suoriteveloitteille.

IFRS 9 Rahoitusinstrumentit

Muutoksen luonne

IFRS 9 Rahoitusinstrumentit –standardi julkaistiin vuoden 2014 heinäkuussa ja se tulee voimaan 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavalla tilikaudella. IFRS 9 Rahoitusinstrumentit –standardi käsittelee rahoitusvarojen ja –velkojen luokittelua, arvostamista ja kirjaamista pois taseesta sekä uudistaa suojauslaskentaa koskevia sääntöjä ja tuo uuden arvonalentumismallin rahoitusvaroilta.

Arvioidut vaikutukset

Uusi rahoitusvarojen arvonalentumismalli perustuu odotettavissa oleviin luottotappioihin, joissa asiakkaan luottoriski on huomioitu. Malli aikaistaa luottotappion kirjaamishetkeä. Yhtiön rahoitusvarat koostuvat pääosin jaksotettuun hankintamenuun arvostettavista myyntisaamisista ja IFRS 15:n mukaisista asiakassopimuksiin perustuvista omaisuuseristä. Yhtiö soveltaa standardin sallimaa yksinkertaistettua menettelyä arvonalentumisien kirjaamiseen, jolloin odotetut luottotappiot myyntisaamisista ja IFRS 15:n mukaisista asiakassopimuksiin perustuvista omaisuuseristä kirjataan historiatietoon perustuen oikaisten tulevaisuuden näkymillä. Yhtiön arvion mukaan odotettujen luottotappioiden kirjaamisella on siirtymähetkellä 1 miljoonan euron pienentävä vaikutus avaavan taseen omaan pääomaan. Standardilla ei ole muuta merkittävää vaikutusta rahoitusvarojen arvostamiseen.

Lisäksi uusi standardi sisältää joitakin liitetietovaatimuksia sekä muutoksia esittämistapaan.

Käyttöönottopäivä ja -metodi

Yhtiö soveltaa standardia 1.1.2018 alkaen hyödyntäen standardin sallimat apukeinot. Yhtiö ei oikaise vertailukauden tietoja. Standardin käyttöönotto ei vaikuta esitettäviin segmenttilukuihin.

IFRS 16 Vuokrasopimukset

Muutoksen luonne

IFRS 16 Vuokrasopimukset –standardi julkaistiin vuoden 2016 tammikuussa. Standardi muuttaa vuokralle ottajan kirjauskäytäntöä merkittävästi, sillä operatiivisia vuokrasopimuksia ja rahoitusleasing-sopimuksia ei enää erotella. Sen seurauksena lähes kaikki vuokrasopimukset kirjataan taseeseen arvoltaan pieniä vuokrakohteita ja lyhytaikaisia vuokrasopimuksia lukuun ottamatta. Uuden standardin mukaan vuokrasopimuksesta kirjataan käyttöoikeusomaisuuserä (oikeus käyttää vuokrattua hyödykettä) ja vuokrien maksamista koskeva rahoitusvelka.

Arvioidut vaikutukset

Tämän hetkisen arvion mukaan standardin käyttöönotto lisää aineellisten hyödykkeiden sekä rahoitusvelkojen määrää. Konsernilla on myös rakentamistoimintaan liittyviä maanvuokrasopimuksia, joita alustavien selvitysten mukaan tullaan kirjaamaan vaihto-omaisuuteen ja rahoitusvelkoihin. Maanvuokrasopimuksiin liittyvät omaisuuserät ja rahoitusvelat kirjataan pois taseesta, kun rakennettava kohde myydään. Alustavan selvityksen mukaan standardin käyttöönotolla ei odoteta olevan merkittävää vaikutusta tilikauden tulokseen eikä omaan pääomaan.

Käyttöönottopäivä ja -metodi

Standardin voimaantuloajankohta on 1.1.2019 tai sen jälkeen alkava tilikausi. Konsernilla ei ole aikomusta ottaa standardia käyttöön ennaikaisesti.

MUUT MYÖHEMMIN VOIMAAN TULEVAT STANDARDIT, TULKINNAT JA IFRS-STANDARDEIHIN TEHDYT VUOSITTAISET PARANNUKSET

Millään muulla julkaistulla, muttei vielä voimassa olevalla IFRS-standardilla, IFRIC-tulkinnalla tai IFRS-standardeihin tehtävällä vuosittaisella parannuksella tai muutoksella ei odoteta olevan olennaista vaikutusta konsernitilinpäätökseen.

31 TILIKAUDEN JÄLKEISET TAPAHTUMAT**LEMMINKÄISEN JA YIT:N YHDISTYMINEN**

Suomen Kilpailu- ja kuluttajavirasto hyväksyi Lemminkäisen ja YIT:n yhdistymisen 26.1.2018. Jo aikaisemmin Venäjän, Slovakian, Viron ja Liettuan kilpailuviranomaiset olivat hyväksyneet yrityskaupan, eikä sulautuminen edellyttänyt viranomaislupia muissa maissa. Kummankin yhtiön hallitukset hyväksyivät 31.1.2018 sulautumisen täytäntöönpanon, ja sulautuminen tuli voimaan 1.2.2018.

LEMMINKÄISEN 35,2 MILJOONAN EURON HYBRIDILAINAN TAKAISINLUNASTUS

Lemminkäinen ilmoitti 31.1.2018 lunastavansa takaisin alun perin 70 miljoonan euron hybridilainan (ISIN: FI4000086665) jäljellä olevan nimellispääoman 35,2 miljoonaa euroa. Laina laskettiin liikkeeseen 11.3.2014. Laina lunastetaan takaisin lainaehtojen mukaisesti 30.3.2018, ja sen seurauksena maksu tapahtuu 3.4.2018.

Emoyhtiön tuloslaskelma (FAS)

Milj. euroa	Liite	1.1.–31.12.2017	1.1.–31.12.2016
Liikevaihto	1	35,2	34,1
Liiketoiminnan muut tuotot	2	1,4	30,7
Materiaalit ja palvelut	3	0,2	0,2
Henkilöstökulut	4	11,2	14,5
Poistot ja arvonalentumiset	5	4,3	6,2
Liiketoiminnan muut kulut	6	21,5	21,9
Liikevoitto/-tappio		-0,5	22,0
Rahoitustuotot ja -kulut	7	-10,1	-21,5
Tulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja		-10,6	0,5
Tilinpäätössiirrot	8	64,2	37,8
Tuloverot	9	-10,7	-8,5
Tilikauden tulos		42,8	29,8

Emoyhtiön tase (FAS)

Milj. euroa	Liite	31.12.2017	31.12.2016
VASTAAVAA			
Pysyvät vastaavat			
	10		
Aineettomat hyödykkeet		5,5	5,5
Aineelliset hyödykkeet		9,9	10,8
Osuudet saman konsernin yrityksissä	11	154,2	154,2
Muut sijoitukset		0,5	0,9
		170,1	171,3
Vaihtuvat vastaavat			
	12		
Pitkäaikaiset saamiset		126,1	81,7
Laskennalliset verosaamiset		1,7	12,4
Lyhytaikaiset saamiset		79,0	59,4
Rahat ja pankkisaamiset		44,3	115,5
		251,0	269,0
		421,1	440,3
VASTATTAVAA			
Oma pääoma			
	13		
Osakepääoma		34,0	34,0
Ylikurssirahasto		5,7	5,7
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto		90,6	90,6
Edellisten tilikausien voitto		59,4	44,9
Tilikauden tulos		42,8	29,8
		232,6	205,0
Pakolliset varaukset			
	14		
Muut pakolliset varaukset		3,1	5,1
Vieras pääoma			
	15		
Pitkäaikainen vieras pääoma		135,2	135,2
Lyhytaikainen vieras pääoma		50,3	95,0
		185,5	230,2
		421,1	440,3

Emoyhtiön rahavirtalaskelma (FAS)

Milj. euroa	1.1.–31.12.2017	1.1.–31.12.2016
Liiketoiminnan rahavirta		
Tulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja	-10,6	0,5
Oikaisut		
Poistot ja arvonalentumiset	4,3	6,2
Rahoitustuotot ja -kulut	10,1	21,5
Muut oikaisut	-1,6	-9,1
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta	2,2	19,0
Käyttöpääoman muutos		
Lyhytaikaisten korottomien liikesaamisten lisäys(-)/vähennys(+)	7,6	-7,0
Lyhytaikaisten korottomien velkojen lisäys(+)/vähennys(-)	-5,0	5,0
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja	4,8	17,1
Maksetut korot ja muut rahoituskulut	-24,2	-40,6
Saadut korot ja muut rahoitustuotot	15,8	15,3
Maksetut välittömät verot	0,0	0,0
Liiketoiminnan rahavirta	-3,5	-8,3
Investointien rahavirta		
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-3,6	-0,9
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutustulot		0,2
Luovutustulot muista sijoituksista	0,1	1,0
Ostetut tytäryhtiöosakkeet		-40,0
Investointien rahavirta	-3,5	-39,6
Rahoituksen rahavirta		
Pitkäaikaisten saamisten lisäys(-)/vähennys(+)	-46,8	37,6
Saadut konserniavustukset	37,8	26,5
Konsernisaamisten/-velkojen muutos	-39,9	74,6
Lyhytaikaisten lainojen nostot		49,6
Lyhytaikaisten lainojen takaisinmaksut		-62,7
Pitkäaikaisten lainojen takaisinmaksut		-77,7
Maksetut osingot	-15,3	-2,8
Rahoituksen rahavirta	-64,1	45,1
Rahavarojen lisäys(+)/vähennys(-)	-71,2	-2,8
Rahavarat tilikauden alussa	115,5	118,3
Rahavarat tilikauden lopussa	44,3	115,5

Emoyhtiön tilinpäätöksen laatimisperiaatteet 31.12.2017

Lemminkäinen Oyj:n tilinpäätös on laadittu Suomen kirjanpitolain mukaisesti (FAS).

ULKOMAANRAHAN MÄÄRÄISET ERÄT

Ulkomaanrahan määräiset tapahtumat on muutettu toimintavaluutaksi tapahtumapäivän kurssiin. Tilinpäätöshetkellä taseessa olevat saamiset ja velat on muunnettu tilinpäätöspäivän kurssiin.

JOHDANNAISINSTRUMENTIT JA RISKIEN HALLINTA

Johdannaissopimukset on solmittu vähentämään liiketoiminnan riskejä, korkoriskejä sekä suojaamaan valuuttamääräisiä tase-eriä. Johdannaisinstrumentit arvostetaan käypään arvoon ja luokitellaan käyttäen käypien arvojen kolmitasoista hierarkiaa. Tason 1 instrumentit ovat markkinoilla aktiivisen kaupankäynnin kohteena, joten niiden käyvät arvot ovat saatavilla tehokkailta markkinoilta. Tason 2 instrumenttien käyvät arvot perustuvat markkinoilta saataviin tietoihin ja yleisesti hyväksytyihin arvostusmalleihin. Tason 3 käyvät arvot eivät perustu todennettavissa olevaan markkinatietoon, vaan välittäjien antamiin noteerauksiin ja markkina-arvostusraportteihin. Yhtiön kaikki johdannaiset on luokiteltu käyvän arvon hierarkian tasolle 2.

Valuuttajohdannaisilla suojaudutaan ennakoitujen valuuttamääräisten rahavirtojen muutokselta sekä valuuttamääräisten saamisten ja velkojen arvonmuutoksilta. Yhtiö on käyttänyt valuuttatermiinisopimuksia, jotka arvostetaan tilinpäätöspäivänä käyttäen tilinpäätöspäivän valuuttatermiinikursseja.

Korkojohdannaisilla suojaudutaan korkotason vaihtelun aiheuttamilta muutoksilta yhtiön tulokseen, taseeseen ja rahavirtaan. Yhtiö on käyttänyt koronvaihtosopimuksia, joiden käyvät arvot lasketaan diskonttaamalla sopimusten tulevat kassavirrat nykyarvoon.

Lemminkäinen Oyj:n päällystysliiketoimintaa harjoittavat tytäryhtiöt käyttävät hyödykejohdannaisia bitumin hintariskin hallintaan. Osa johdannaisista toteutetaan keskitetysti Lemminkäinen Oyj:n toimesta ulkoisten vastapuolten kanssa ja vastaavat sisäiset johdannaiskaupat toteutetaan konsernin sisäisillä transaktioilla kunkin tytäryhtiön kanssa. Lemminkäinen Oyj:lle ei näin ollen synny merkittävää tulosvaikutusta hyödykejohdannaisista.

Yhtiö ei ole soveltanut suojauslaskentaa johdannaisiin. Siitä huolimatta johdannaissopimukset on solmittu suojaamistarkoituksessa. Käyvän arvon muutokset johdannaisista kirjataan tuloslaskelman rahoituseriin tai liiketoiminnan muihin tuottoihin ja kuluihin niiden käyttötarkoituksen mukaisesti. Käyvän arvon muutokset on esitetty liitetietojen kohdassa 7.

PYSYVIEN VASTAAVIEN ARVOSTUS JA JAKSOTUS

Pysyvät vastaavat on esitetty taseessa alkuperäiseen hankintamenuon vähennettynä taloudellisen pitoajan mukaan lasketuilla suunnitelmapoistoilla. Lisäksi joidenkin maa-alueiden arvoon sisältyy arvonorotuksia. Poistoajat ovat seuraavat:

- Rakennukset ja rakennelmat 10–40 vuotta
- Koneet ja kalusto 3–15 vuotta
- Muu käyttöomaisuus 3–10 vuotta

ELÄKEJÄRJESTELYT

Henkilöstön eläketurva lisäetuineen on vakuutettu eläkevakuutusyhtiössä.

TUTKIMUS- JA KEHITYSMENOT

Tutkimusmenot on kirjattu kuluksi niiden syntymisvuonna. Kehittämismenoja on aktivoitu, mikäli aktivointiedellytykset ovat täyttyneet.

TULOVEROT

Tuloslaskelman veroihin on kirjattu tilikauden tuloksen perusteella lasketut verot, aikaisempien tilikausien verojen oikaisut sekä laskennallisen verovelan ja -saamisen muutos.

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot (FAS)

- 1 Liikevaihto markkina-alueittain
- 2 Liiketoiminnan muut tuotot
- 3 Materiaalit ja palvelut
- 4 Henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat tiedot
- 5 Poistot ja arvonalentumiset
- 6 Tilintarkastajan palkkiot
- 7 Rahoitustuotot ja -kulut
- 8 Tilinpäätössiirrot
- 9 Tuloverot
- 10 Pysyvät vastaavat
- 11 Omistukset muissa yrityksissä
- 12 Vaihtuvat vastaavat
- 13 Oma pääoma
- 14 Pakolliset varaukset
- 15 Vieras pääoma
- 16 Vakuudet ja vastuusitoumukset

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot (FAS)

1 LIIKEVAIHTO MARKKINA-ALUEITTAIN

Milj. euroa	1.1.–31.12.2017	1.1.–31.12.2016
Suomi	31,7	30,8
Skandinavia	2,2	2,1
Baltian maat	0,8	0,8
Venäjä	0,5	0,4
	35,2	34,1

2 LIIKETOIMINNAN MUUT TUOTOT

Milj. euroa	1.1.–31.12.2017	1.1.–31.12.2016
Käyttöomaisuuden myyntivoitot	0,0	1,2
Asfalttikartelliin liittyvät vahingonkorvausoikeudenkäynnit		27,4
Muut	1,4	2,1
	1,4	30,7

3 MATERIAALIT JA PALVELUT

Milj. euroa	1.1.–31.12.2017	1.1.–31.12.2016
Aineet ja tarvikkeet	0,1	0,2
Ulkopuolisilta ostetut palvelut	0,1	0,0
	0,2	0,2

4 HENKILÖSTÖÄ JA TOIMIELINTEN JÄSENIÄ KOSKEVAT TIEDOT

Milj. euroa	1.1.–31.12.2017	1.1.–31.12.2016
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	8,9	11,9
Eläkekulut	1,8	1,9
Muut henkilösivukulut	0,5	0,6
	11,2	14,5
Johdon palkat ja palkkiot		
Toimitusjohtaja	0,6	0,7
Hallituksen jäsenet	0,4	0,4
Henkilöstö keskimäärin		
Toimihenkilöitä	135	144

Hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan eläkesitoumukset

Lemminkäinen Oyj:n toimitusjohtajan eläkeikä on 63 vuotta.

5 POISTOT JA ARVONALENTUMISET

Milj. euroa	1.1.–31.12.2017	1.1.–31.12.2016
Poistot		
Aineettomat oikeudet	3,5	4,6
Muut aineettomat hyödykkeet	0,1	0,3
Rakennukset ja rakennelmat	0,7	0,7
Koneet ja kalusto	0,0	0,0
	4,3	5,6
Arvonalentumiset		
Rakennusten arvonorotukset		0,6
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä	4,3	6,2

6 TILINTARKASTAJAN PALKKIOT

Milj. euroa	1.1.–31.12.2017	1.1.–31.12.2016
Tilintarkastus	0,1	0,1
Muu konsultointi	0,0	0,0
	0,1	0,2

7 RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT

Milj. euroa	1.1.–31.12.2017	1.1.–31.12.2016
Korko- ja muut rahoitustuotot		
Saman konsernin yrityksiltä	5,3	7,1
Muilta	0,0	0,3
	5,3	7,4
Korko- ja muut rahoituskulut		
Saman konsernin yrityksille	0,4	0,0
Muille	15,0	28,9
	15,4	28,9
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	-10,1	-21,5
Rahoitustuottoihin ja -kuluihin sisältyy seuraavia eriä		
Valuuttakurssivoitot ja -tappiot (netto)	-1,8	-0,7
Valuuttajohdannaisten käyvän arvon muutos (netto)	0,8	-2,2
Korkojohdannaisten käyvän arvon muutos (netto)	0,4	0,3

8 TILINPÄÄTÖSSIIRROT

Milj. euroa	1.1.–31.12.2017	1.1.–31.12.2016
Saadut konserniavustukset	64,2	37,8

9 TULOVEROT

Milj. euroa	1.1.–31.12.2017	1.1.–31.12.2016
Tuloverot aikaisemmilta vuosilta	0,0	0,0
Laskennallisten verosaamisten muutos	-10,7	-8,5
	-10,7	-8,5

10 PYSYVÄT VASTAAVAT

AINEETTOMAT HYÖDYKKEET

Milj. euroa	Aineettomat oikeudet	Muut aineettomat hyödykkeet	Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2017	25,6	2,6	0,1	28,3
Lisäykset	0,1	3,2	0,5	3,7
Vähennykset	-1,2	-0,5		-1,7
Siirrot erien välillä	0,5		-0,5	
Hankintameno 31.12.2017	25,0	5,3		30,3
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2017	-20,4	-2,4		-22,8
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	1,2	0,5		1,7
Tilikauden poisto	-3,5	-0,1		-3,6
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2017	-22,7	-2,0		-24,8
Kirjanpitoarvo 31.12.2017	2,3	3,3		5,5

Milj. euroa	Aineettomat oikeudet	Muut aineettomat hyödykkeet	Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2016	25,0	2,7	0,1	27,7
Lisäykset	0,7		0,1	0,8
Vähennykset	-0,1	0,0		-0,2
Siirrot erien välillä	0,1		-0,1	
Hankintameno 31.12.2016	25,6	2,6	0,1	28,3
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2016	-15,9	-2,1		-18,1
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	0,1	0,0		0,1
Tilikauden poisto	-4,6	-0,3		-4,9
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2016	-20,4	-2,4		-22,8
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	5,2	0,2	0,1	5,5

AINEELLISET HYÖDYKKEET

Milj. euroa	Maa-alueet	Rakennukset	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2017	2,9	18,8	0,6	1,3	23,6
Vähennykset	-0,2	-1,5	0,0	-1,1	-2,9
Hankintameno 31.12.2017	2,8	17,3	0,5	0,2	20,8
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2017		-14,4	-0,4	-1,1	-16,0
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot		1,5	0,0	1,1	2,7
Tilikauden poisto		-0,7	0,0		-0,7
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2017		-13,5	-0,4		-14,0
Arvonkorotukset 1.1.2017	3,1				3,1
Arvonkorotukset 31.12.2017	3,1				3,1
Kirjanpitoarvo 31.12.2017	5,8	3,7	0,1	0,2	9,9

Milj. euroa	Maa-alueet	Rakennukset	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2016	2,9	19,0	0,5	1,3	23,7
Lisäykset			0,1		0,1
Vähennykset	0,0	-0,2	0,0		-0,2
Hankintameno 31.12.2016	2,9	18,8	0,6	1,3	23,6
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2016		-13,9	-0,4	-1,1	-15,4
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot		0,1	0,0		0,1
Tilikauden poisto		-0,7	0,0		-0,7
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2016		-14,4	-0,4	-1,1	-16,0
Arvonkorotukset 1.1.2016	3,1	0,6			3,7
Arvonkorotusten purku		-0,6			-0,6
Arvonkorotukset 31.12.2016	3,1				3,1
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	6,0	4,4	0,1	0,2	10,8

SIJOITUKSET

Milj. euroa	Osuudet konserni- yrityksissä	Kiinteistö- osakkeet	Muut osakkeet ja osuudet	Asunto-osakkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2017	159,4	0,7	0,2	0,1	160,4
Vähennykset			-0,1		-0,1
Hankintameno 31.12.2017	159,4	0,7	0,1	0,1	160,3
Kertyneet arvonalentumiset 1.1.2017	-5,3		-0,1		-5,4
Arvonalentumiset		-0,3			-0,3
Kertyneet arvonalentumiset 31.12.2017	-5,3	-0,3	-0,1		-5,7
Kirjanpitoarvo 31.12.2017	154,2	0,4	0,0	0,1	154,7

Milj. euroa	Osuudet konserni- yrityksissä	Kiinteistö- osakkeet	Muut osakkeet ja osuudet	Asunto-osakkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2016	116,5	0,8	0,2	0,1	117,6
Lisäykset	42,9				42,9
Vähennykset		0,0	0,0		0,0
Hankintameno 31.12.2016	159,4	0,7	0,2	0,1	160,4
Kertyneet arvonalentumiset 1.1.2016	-2,4				-2,4
Arvonalentumiset	-2,9		-0,1		-3,0
Kertyneet arvonalentumiset 31.12.2016	-5,3		-0,1		-5,4
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	154,2	0,7	0,1	0,1	155,1

11 OMISTUKSET MUISSA YRITYKSISSÄ

	Konsernin omistusosuus %	Emoyhtiön omistusosuus %
Lemminkäinen Talo Oy, Helsinki	100,0	100,0
Lemminkäinen Infra Oy, Helsinki	100,0	100,0
Lemcon Networks Oy, Helsinki	100,0	100,0
UAB Lemcon Vilnius, Liettua	100,0	100,0
UAB Lemminkäinen Lietuva, Liettua	99,9	99,9

12 VAIHTUVAT VASTAAVAT

Milj. euroa	31.12.2017	31.12.2016
PITKÄAIKAISET SAAMISET		
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	126,1	81,7
	126,1	81,7
Laskennalliset verosaamiset		
Jaksotuseroista ja väliaikaisista eroista	2,3	13,0
	2,3	13,0
Laskennalliset verovelat		
Arvonkorotuksista	0,6	0,6
	0,6	0,6
Laskennalliset verosaamiset (+) ja -velat (-) yhteensä	1,7	12,4
LYHYTAIKAISET SAAMISET		
Saamiset konsernin ulkopuolisilta		
Myyntisaamiset	0,1	0,2
Muut saamiset	1,3	8,9
Siirtosaamiset	2,5	1,8
	3,9	11,0
Saamiset saman konsernin yrityksiltä		
Myyntisaamiset	8,9	8,7
Muut saamiset	66,0	39,5
Siirtosaamiset	0,1	0,3
	75,1	48,4
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	79,0	59,4
Siirtosaamisten erittely		
Versaamiset		0,0
Henkilöstökulujen jaksotus	0,1	0,1
Muut siirtosaamiset*	2,4	2,0
	2,6	2,1

* Sisältää aktivoituja hankintamenoja joukkovelkakirjalainojen liikkeeseen laskusta yhteensä 1,0 miljoonaa euroa (0,6).

13 OMA PÄÄOMA

Milj. euroa	31.12.2017	31.12.2016
Osakepääoma 1.1.	34,0	34,0
Osakepääoma 31.12.	34,0	34,0
Ylikurssirahasto 1.1.	5,7	5,7
Ylikurssirahasto 31.12.	5,7	5,7
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto 1.1.	90,6	90,6
Luovutetut omat osakkeet	0,0	
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto 31.12.	90,6	90,6
Voitto edellisiltä tilikausilta 1.1.	74,7	47,6
Osingonjako	-15,3	-2,8
Vanhentuneet osingot		0,1
Voitto edellisiltä tilikausilta 31.12.	59,4	44,9
Tilikauden tulos	42,8	29,8
Oma pääoma yhteensä	232,6	205,0
Jakokelpoiset varat 31.12.	192,8	165,3

14 PAKOLLISET VARAUKSET

Milj. euroa	31.12.2017	31.12.2016
Oikeudenkäyntivaraus	3,1	5,1

15 VIERAS PÄÄOMA

Milj. euroa	31.12.2017	31.12.2016
PITKÄAIKAINEN VIERAS PÄÄOMA		
Joukkovelkakirjalainat	100,0	100,0
Oman pääoman ehtoiset lainat	35,2	35,2
	135,2	135,2
LYHYTAIKAINEN VIERAS PÄÄOMA		
Velat konsernin ulkopuolisille		
Ostovelat	1,6	1,0
Muut velat	10,8	15,2
Siirtovelat	8,2	9,6
	20,6	25,8
Velat saman konsernin yrityksille		
Ostovelat	0,0	0,1
Muut velat	29,2	68,8
Siirtovelat	0,4	0,4
	29,6	69,2
Siirtovelkojen erittely		
Korkosiirtovelat	4,4	4,4
Henkilöstökulujen jaksoitus	3,1	4,3
Muut siirtovelat	1,2	1,2
	8,7	9,9

16 VAKUUDET JA VASTUUSITOUMUKSET

Milj. euroa	31.12.2017	31.12.2016
Takaukset		
Omasta puolesta*	25,1	0,1
Konserniyritysten puolesta	404,9	380,6
Työyhteisliittymien ja kiinteistöyhtiöiden puolesta		0,3
Muiden puolesta**	3,5	4,6
	433,5	385,5

Lisäksi Lemminkäinen Oyj on antanut tytäryhtiönsä puolesta yhden takauksen ilman enimmäismäärää.

* Sulautumiseen liittyvän velkojen kuulemismenettelyn seurauksena tietyille alun perin sulautumista vastustaneille velkojille on annettu takauksia yhteensä 25,0 miljoonan euron arvosta.

** Takaukset on annettu 1.9.2015 myydyin Ruotsin talonrakentamislaitteiden puolesta (Rekab Entreprenad AB). Liiketoiminnan ostaneet tahot ovat antaneet vastasitoumuksen osalle näistä takauksista.

Milj. euroa	31.12.2017	31.12.2016
Vuokravastuut		
Seuraavana vuonna maksettavat	5,2	5,1
Myöhemmin maksettavat	14,9	18,2
	20,1	23,3
Johdannaisopimukset		
Valuuttatermiinit		
Nimellisarvo	94,9	63,7
Käypä arvo	0,5	-0,3
Koronvaihtosopimukset		
Nimellisarvo	20,0	40,0
Käypä arvo	-0,2	-0,7
Hyödykejohdannaiset		
Nimellisarvo	2,8	7,8
Käypä arvo	0,0	0,0

Taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut (IFRS)

Milj. euroa	2017	2016	2015	2014	2013
Liikevaihto	1 847,2	1 682,7	1 879,0	2 044,5	2 020,1
Kansainvälinen liiketoiminta	631,4	550,0	761,0	971,2	929,0
% liikevaihdosta	34,2	32,7	40,5	47,5	46,0
Liikevoitto	41,8	67,6	37,3	36,3	-89,3
% liikevaihdosta	2,3	4,0	2,0	1,8	-4,4
Tulos ennen veroja	25,7	49,2	16,7	-1,7	-116,1
% liikevaihdosta	1,39	2,92	0,89	-0,08	-5,75
Emoyhtiön omistajille kuuluva osuus tilikauden tuloksesta	6,4	38,0	7,2	18,2	-93,7
% liikevaihdosta	0,3	2,3	0,4	0,9	-4,6
Pitkäaikaiset varat	199,3	239,6	261,0	307,9	362,5
Vaihto-omaisuus	366,4	359,3	402,0	524,0	504,4
Rahoitusomaisuus	361,1	369,1	372,5	425,9	475,8
Oma pääoma	319,3	333,7	377,6	412,5	324,0
Määräysvallattomien omistajien osuus	0,0	0,0	0,1	0,1	0,6
Korollinen vieras pääoma	185,8	212,5	254,7	347,8	407,6
Koroton vieras pääoma	421,7	421,7	403,1	497,5	611,0
Taseen loppusumma	926,8	968,0	1 035,5	1 257,8	1 342,7
Oman pääoman tuotto, %	2,0	10,7	1,8	4,9	-24,4
Sijoitetun pääoman tuotto (ROCE), %	8,1	11,3	5,3	4,5	-10,8
Omavaraisuusaste, %	39,9	39,5	40,6	37,1	27,3
Gearing, %	40,0	24,3	33,6	51,8	100,8
Korollinen nettovelka	127,9	81,1	126,8	213,6	326,5
Bruttoinvestoinnit	24,8	20,8	10,3	30,0	71,2
% liikevaihdosta	1,3	1,2	0,5	1,5	3,5
Tilauskanta 31.12., jatkuvat toiminnot	1 305,6	1 265,2	1 180,3	1 456,1	1 733,2
Henkilöstö tilikauden lopussa, jatkuvat toiminnot	4 632	4 244	4 059	4 748	5 526

Laatimisperiaatteiden muutosten vaikutukset tunnuslukuihin on oikaistu uuden laatimisperiaatteen ensimmäiseltä soveltamiskaudelta sekä sitä edeltävältä tilikaudelta. Vastaavasti lopetetut toiminnot on oikaistu tuloslaskelman eristä siltä tilikaudelta, jona ne on luokiteltu lopetettuihin toimintoihin sekä sitä edeltävältä tilikaudelta.

Taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut eivät ole osa tilintarkastettavaa tilinpäätöstä.

Osakekohtaiset tunnusluvut (IFRS)

	2017	2016	2015	2014	2013
Osakekohtainen tulos, laimentamaton, euroa	0,17	1,27	-0,15	0,40	-4,81
Osakekohtainen tulos, laimennettu, euroa	0,17	1,26	-0,15	0,40	-4,81
Oma pääoma/osake, euroa	13,76	14,38	16,28	19,33	15,70
Osinko/osake, euroa	0,00*	0,66	0,12	0,00	0,00
Osinko/tulos, %	0,0	40,3	38,5	0,0	0,0
Efektiivinen osinkotuotto, %	0,0	3,2	0,9	0,0	0,0
Hinta/voitto-suhde (P/E)	134,9	16,1	-93,3	23,6	-3,2
Osakkeen kurssikehitys, euroa					
alin kurssi	17,75	12,32	9,55	9,50	13,74
yllin kurssi	29,00	20,79	13,91	15,89	16,97
kurssi kauden lopussa	22,87	20,40	13,79	9,52	15,20
Osakekannan markkina-arvo, milj. euroa	530,7	473,3	320,0	220,9	298,2
Osakkeiden vaihto (Nasdaq Helsinki), 1 000 kpl	5 352	2 674	2 612	1 096	1 758
% kokonaismäärästä	23,0	11,5	11,2	4,7	8,9
Osakkeiden lukumäärän painotettu keskiarvo, 1 000 kpl	23 205	23 203	23 193	21 329	20 600
Osakkeiden lukumäärä kauden lopussa, 1 000 kpl	23 220	23 220	23 220	23 220	19 650
Omat osakkeet, kpl	15 000	16 687	16 687	16 687	34 915

Laatimisperiaatteiden muutosten vaikutukset tunnuslukuihin on oikaistu uuden laatimisperiaatteen ensimmäiseltä soveltamiskaudelta sekä sitä edeltävältä tilikaudelta. Vastaavasti lopetetut toiminnot on oikaistu tuloslaskelman eristä siltä tilikaudelta, jona ne on luokiteltu lopetettuihin toimintoihin sekä sitä edeltävältä tilikaudelta.

Osakekohtaiset tunnusluvut eivät ole osa tilintarkastettavaa tilinpäätöstä.

* Sulautumisen vuoksi hallitus ehdottaa, ettei osinkoa jaeta 31.12.2017 päättyneeltä tilikaudelta.

Tunnuslukujen laskentakaavat

TUNNUSLUKU	MÄÄRITELMÄ	PERUSTELUT VAIHTOEHTOISTEN TUNNUSLUKIJEN ESITTÄMISELLE
LIIKEVOITTO	Liikevoitto on kauden tulos jatkuvista toiminnoista ennen tuloveroja ja nettorahoitustuottoja ja -kuluja.	Liikevoitto kertoo liiketoiminnan tuloksen.
LIIKEVOITTO, %	$\frac{\text{Liikevoitto}}{\text{Liikevaihto}}$	x 100 Liikevoittoprosentti mittaa yrityksen operatiivista kannattavuutta.
OIKAISTU LIIKEVOITTO	Liikevoitto + suunniteltuun sulautumiseen liittyvät transaktiomenot + oikeudenkäynteihin liittyvät kulut, korvaukset ja palautukset + ydinliiketoimintoihin liittyvät arvonalentumiset	Oikaistu liikevoitto kuvastaa varsinaista liiketoimintaa ja parantaa vertailtavuutta kausien välillä. Johto katsoo, että tämä vaihtoehtoinen tunnusluku antaa olennaista lisätietoa jättämällä pois normaalin liiketoiminnan ulkopuoliset erät, jotka vähentävät kausien välistä vertailtavuutta.
OIKAISTU LIIKEVOITTO, %	$\frac{\text{Oikaistu liikevoitto}}{\text{Liikevaihto}}$	x 100 Oikaistu liikevoittoprosentti on esitetty parantamaan tuloksen vertailtavuutta kausien välillä jättämällä normaalin liiketoiminnan ulkopuoliset erät laskennan ulkopuolelle.
SIOJITETUN PÄÄOMAN TUOTTO-% (ROCE)	$\frac{\text{Liikevoitto}}{\text{Oma pääoma yhteensä (kvartaalien keskiarvo) + korolliset velat (kvartaalien keskiarvo)}}$	x 100 Sijoitetun pääoman tuotto mittaa yrityksen suhteellista kannattavuutta.
OMAVARAISUUSASTE, %	$\frac{\text{Oma pääoma yhteensä}}{\text{Taseen loppusumma - saadut ennakot}}$	x 100 Omavaraisuusaste mittaa yrityksen vakavaraisuutta, tappion sietokykyä sekä kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäimellä.
LIKVIDIT VARAT	Rahavarat + myytävissä olevat lyhytaikaiset rahoitusvarat	Likvidit varat ovat osa yrityksen maksuvalmiutta.
GEARING, %	$\frac{\text{Korolliset velat - likvidit varat}}{\text{Oma pääoma yhteensä}}$	Gearing eli nettovelkaantumisaste mittaa yrityksen korollisen nettovelan ja oman pääoman suhdetta ja kuvaa yrityksen velkaantuneisuutta.
KOROLLINEN NETTOVELKA	Korolliset velat - likvidit varat	Korollinen nettovelka kuvaa yrityksen nettorahoituksen määrää.
LAIMENTAMATON OSAKEKOHTAINEN TULOS	$\frac{\text{Emoyhtiön omistajille kuuluva tilikauden tulos - suoriteperusteisesti lasketut oman pääoman ehtoisen lainan korot verovaikutuksella oikaistuna}}{\text{Ulkona olevien osakkeiden lukumäärän painotettu keskiarvo}}$	
LAIMENNETTU OSAKEKOHTAINEN TULOS	$\frac{\text{Emoyhtiön omistajille kuuluva tilikauden tulos - suoriteperusteisesti lasketut oman pääoman ehtoisen lainan korot verovaikutuksella oikaistuna}}{\text{Ulkona olevien osakkeiden lukumäärän painotettu keskiarvo + laimentavat potentiaaliset kantaosakkeet}}$	
OMAN PÄÄOMAN TUOTTO-PROSENTTI	$\frac{\text{Tilikauden tulos}}{\text{Oma pääoma yhteensä (keskimäärin)}}$	x 100 Oman pääoman tuottoprosentti kuvaa yrityksen kykyä tuottaa tuloa käytettävissä olevasta omasta pääomasta.
OMA PÄÄOMA/OSAKE	$\frac{\text{Emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva oma pääoma}}{\text{Ulkona olevien osakkeiden lukumäärän painotettu keskiarvo}}$	
OSINKO/OSAKE	$\frac{\text{Tilikauden osingonjako}}{\text{Kokonaisosakemäärä - omat osakkeet}}$	
OSINKO/TULOS, %	$\frac{\text{Tilikauden osingonjako}}{\text{Emoyhtiön omistajille kuuluva tilikauden tulos}}$	x 100 Osinkosuhde kuvaa yrityksen kykyä tuottaa tulosta sen omistajille.
EFEKTIIVINEN OSINKOTUOTTO, %	$\frac{\text{Osinko/osake}}{\text{Tilikauden päätöskurssi}}$	x 100
HINTA/VOITTOSUHDE (P/E)	$\frac{\text{Tilikauden päätöskurssi}}{\text{Laimentamaton osakekohtainen tulos}}$	
OSAKEKANNAN MARKKINA-ARVO	Ulkona olevien osakkeiden lukumäärä x tilikauden päätöskurssi	
TILAUSKANTA	Tilaukskantaan kirjataan asiakkaan tilaamat työt, siltä osin kun niitä ei ole tuloutettu. Omaperusteisen asuntotuotannon osalta koko hanke kirjataan tilaukskantaan, kun asuntokauppalaan mukainen, ns. RS-valmius on saatu ja asuntojen myynti voidaan aloittaa. Omaperusteiset kohteet poistuvat tilaukskannasta niiden valmistuttua.	

Hallituksen ehdotus emoyhtiön voittovarojen käytöstä

Emoyhtiö Lemminkäinen Oyj:n jakokelpoinen oma pääoma taseen 31.12.2017 mukaan on 192 838 685,35 euroa, josta sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto on 90 611 188,38 euroa, voittovarot edellisiltä tilikausilta ovat 59 400 586,49 euroa ja tilikauden tulos 42 826 910,48 euroa.

Sulautumisen vuoksi hallitus ehdottaa, ettei osinkoa jaeta 31.12.2017 päättyneeltä tilikaudelta, jolloin voittovarojen tilille jätetään 102 227 496,97 euroa.

Helsingissä 7. päivänä helmikuuta 2018

Berndt Brunow
hallituksen puheenjohtaja

Juhani Mäkinen

Noora Forstén

Finn Johnsson

Heppu Pentti

Kristina Pentti-von Walzel

Heikki Rätty

Harri-Pekka Kaukonen

Casimir Lindholm
toimitusjohtaja

Tilintarkastuskertomus

Lemminkäinen Oyj:n yhtiökokoukselle

TILINPÄÄTÖKSEN TILINTARKASTUS

LAUSUNTO

Lausuntonamme esitämme, että

- konsernitilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan konsernin taloudellisesta asemasta sekä sen toiminnan tuloksesta ja rahavirroista EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti
- tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan emoyhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset.

Lausuntomme on ristiriidaton tarkastusvaliokunnalle annetun lisäraportin kanssa.

Tilintarkastuksen kohde

Olemme tilintarkastaneet Lemminkäinen Oyj:n (y-tunnus 0110775-8) tilinpäätöksen tilikaudelta 1.1.–31.12.2017. Tilinpäätös sisältää:

- konsernin taseen, tuloslaskelman, laajan tuloslaskelman, laskelman oman pääoman muutoksista, rahavirtalaskelman ja liitetiedot, mukaan lukien yhteenveto merkittävistä tilinpäätöksen laatimisperiaatteista
- emoyhtiön taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

LAUSUNNON PERUSTELUT

Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvän tilintarkastustavan mukaisia velvollisuuksiamme kuvataan tarkemmin kohdassa Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa.

Käsityksemme mukaan olemme hankkineet lausuntomme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä.

Riippumattomuus

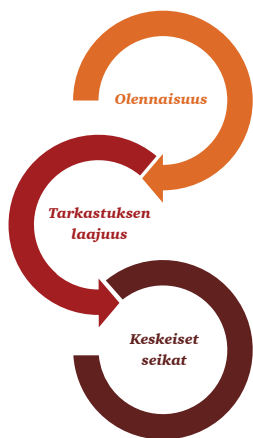
Olemme riippumattomia emoyhtiöstä ja konserniyrityksistä niiden Suomessa noudatettavien eettisten vaatimusten mukaisesti, jotka koskevat suorittamaamme tilintarkastusta ja olemme täyttäneet muut näiden vaatimusten mukaiset eettiset velvollisuutemme.

Emoyhtiölle ja konserniyrityksille suorittamamme muut kuin tilintarkastuspalvelut ovat parhaan tietomme ja käsityksemme mukaan olleet Suomessa noudatettavien, näitä palveluja koskevien säännösten mukaisia, emmekä ole suorittaneet EU-asetuksen 537/2014 5. artiklan 1-kohdassa tarkoitettuja kiellettyjä palveluja. Suorittamamme muut kuin tilintarkastuspalvelut on esitetty konsernitilinpäätöksen liitetiedossa 2.

TARKASTUKSEN YLEINEN LÄHESTYMISTAPA

Yhteenveto

- Konsernitilinpäätökselle määritetty olennaisuus: € 11 miljoonaa (2016: € 11 miljoonaa)
- Konsernitilinpäätöksen tarkastus kattoi seitsemän yhtiötä viidestä maasta. Suomalaisten yhtiöiden lisäksi myös Ruotsin ja Venäjän yhtiöiden tarkastustoimenpiteitä suoritettiin konsernitiimin toimesta. Valitulla tarkastuksen laajuudella saavutettiin yleisesti hyväksytyksi katsottujen rajojen mukainen kattavuus.
- Valmistusasteen mukaisen liikevaihdon tuloutuksen ajoitus
- Norjan vahvistettuihin verotappioihin perustuvien laskennallisten verosaamisten hyödynnettävyys
- Liikearvon arvostus
- Vaihto-omaisuuden arvostus

Osana tilintarkastuksen suunnittelua olemme määrittäneet olennaisuuden ja arvioineet riskiä siitä, että tilinpäätöksessä on olennainen virheellisyys. Erityisesti olemme arvioineet alueita, joiden osalta johto on tehnyt subjektiivisia arvioita. Tällaisia ovat esimerkiksi merkittävät kirjanpidolliset arviot, joihin liittyy oletuksia ja tulevien tapahtumien arviointia.

Olennaisuus

Tarkastuksemme suunnitteluun ja suorittamiseen on vaikuttanut soveltamamme olennaisuus. Tilintarkastuksen tavoitteena on hankkia kohtuullinen varmuus siitä, onko tilinpäätöksessä kokonaisuutena olennaista virheellisyttä. Virheellisyyksiä voi aiheutua väärinkäytöksestä tai virheestä. Niiden katsotaan olevan olennaisia, jos niiden yksin tai yhdessä voitaisiin kohtuudella odottaa vaikuttavan taloudellisiin päätöksiin, joita käyttäjät tekevät tilinpäätöksen perusteella.

Perustuen ammatilliseen harkintaamme määritimme olennaisuuteen liittyen tiettyjä kvantitatiivisia raja-arvoja, kuten alla olevassa taulukossa kuvatun konsernitilinpäätökselle määritetyn olennaisuuden. Nämä raja-arvot yhdessä kvalitatiivisten tekijöiden kanssa auttoivat meitä määrittämään tarkastuksen kokonaislaajuuden ja yksittäisten tilintarkastustoimenpiteiden luonteen, ajoituksen ja laajuuden sekä arvioimaan virheellisyyksien vaikutusta tilinpäätökseen kokonaisuutena.

Konsernitilinpäätökselle määritetty olennaisuus

€ 11 miljoonaa (2016: € 11 miljoonaa)

Olennaisuuden määrittämisessä käytetty vertailukohte

Olennaisuuden laskennan perusteena käytettiin kahta komponenttia: 0,75 % liikevaihdosta ja 1 % taseen loppusummasta.

Perustelut vertailukohteen valinnalle

Arvioimme yhtiön tuloslaskelman ja taseen kehitystä viimeisten vuosien aikana ja totesimme liikevaihdon ja taseenloppusumman näkemyksemme mukaan kuvastavan asianmukaisesti yhtiön operaatioiden volyyymiä. Arvioimme myös muita tilinpäätöksen käyttäjille merkityksellisiä vertailukohteita.

Käytimme ammatillista harkintaa olennaisuuden laskennassa käytettyjen prosenttimäärien valinnassa. Käytetyt prosenttimäärät ovat normaalien, tilintarkastusstandardeissa määritettyjen rajojen mukaisia.

Konsernitilinpäätöksen tarkastuksen laajuuden määrittäminen

Tilintarkastuksemme laajuutta määrittäessämme olemme ottaneet huomioon Lemminkäinen-konsernin rakenteen, toimialan sekä taloudelliseen raportointiin liittyvät prosessit ja kontrollit.

Tarkastuksemme laajuuteen ovat sisältyneet euromääräisesti merkittävimmät yhtiöt Suomessa, Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa ja Venäjällä. Tarkastuksemme laajuus on kattanut jokaisen raportoitavan segmentin merkittävimmät liiketoimintaa harjoittavat yhtiöt. Olemme edellä mainituissa yhtiöissä suorittamiemme tilintarkastustoimenpiteiden, sekä konsernin tasolla suorittamiemme lisätarkastustoimenpiteiden, kautta hankkineet riittävän määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä konsernin taloudellisista tiedoista kokonaisuutena konsernitilinpäätöstä koskevan lausuntomme perustaksi.

TILINTARKASTUKSEN KANNALTA KESKEISET SEIKAT

Tilintarkastuksen kannalta keskeiset seikat ovat seikkoja, jotka ammatillisen harkintamme mukaan ovat olleet merkittävimpiä tarkastuksen kohteena olevan tilikauden tilintarkastuksessa. Nämä seikat on otettu huomioon tilinpäätöksen kokonaisuutena kohdistuneessa tilintarkastuksessa sekä laatiessamme siitä annettavaa lausuntoa, emmekä anna näistä seikoista erillistä lausuntoa.

Otamme kaikissa tilintarkastuksissamme huomioon riskin siitä, että johto sivuuttaa kontrolleja. Tähän sisältyy arviointi siitä, onko viitteitä sellaisesta johdon tarkoitushakuisesta suhtautumisesta, josta aiheutuu väärinkäytöksestä johtuvan olennaisen virheellisuuden riski.

KONSERNITILINPÄÄTÖKSEN TILINTARKASTUKSEN KANNALTA KESKEINEN SEIKKA

MITEN SEIKKAA ON KÄSITELTY TILINTARKASTUKSESSA

VALMISTUSASTEEN MUKAISEN LIIKEVAIHDON TULOUTUKSEN AJOITUS

Viitaten tilinpäätöksen laatimisperiaatteisiin ja liitetietoihin 8–9

Kunkin talonrakentamis- ja infraprojektisopimuksen tuloutusmenetelmää valitessaan yhtiö noudattaa laadintaperiaatteiden tuloutus-osiossa kuvattuja kriteereitä. Kriteerien täyttyessä yhtiö soveltaa valmiusasteen mukaista tuloutusta, jolloin valmiusaste lasketaan toteutuneiden kustannusten suhteena arvioituihin kokonaiskustannuksiin.

Tuloutuslaskelmaan sisältyy johdon arvioita, jotka muodostavat erityisen, tilintarkastuksessa huomioitavan riskitekijän.

Keskeiset ennusteet liittyvät

- sopimuksen kokonaisarvoon, joka voi riippua sopimuksen laajuutta koskevista muutoksista, alennuksista, sakoista, bonuksista ja muista tekijöistä, jotka eivät ole varmoja tilinpäätöksen laadintahetkellä
- sopimuksen loppuunsaattamisen vaatimiin kustannuksiin

Edellä kuvatuista tekijöistä johtuen katsomme valmiusasteen mukaisen tuloutuksen ajoituksen muodostavan tilintarkastuksen kannalta keskeisen seikan.

Tämä seikka on EU-asetuksen 537/2014 10. artiklan 2 c -kohdassa tarkoitettu merkittävä olennaisen virheellisuuden riski.

Testasimme valmiusasteen mukaisen tuloutuksen kannalta keskeisiä prosesseja ja niiden tuloksia. Osana testausta

- hankimme ymmärryksen prosesseista ja kontroleista, joilla on merkittävä vaikutus valmiusasteen mukaiseen tuloutukseen
- testasimme valmiusasteen mukaisessa tuloutuksessa käytettyjen laskelmien matemaattista oikeellisuutta
- täsmäytimme tuloutuslaskelmissa käytettyjä sopimusten kokonaisarvoja asiakassopimuksiin
- hankimme ymmärryksen sopimuksista ja niihin sisältyvistä ehdoista, arvioidaksemme liittykö niihin tuloutuksessa huomioimattomia ehtoja tai muita tekijöitä
- testasimme yhtiön menetelmiä jäljellä olevien kustannusten arvioimiseen
- hankimme ymmärryksen ja testasimme yhtiön Investment Board -toimintoa, joka läpikäy ja hyväksyy sopimuksia, myös liikevaihtoon tuloutettavia myyntisopimuksia, joilla saattaa olla merkittävä taloudellinen vaikutus yhtiöön
- analysoimme yhtiön projektiportfolioa tunnistaksemme sopimuksia, joihin liittyy erityisiä riskitekijöitä
- haastoimme johdon arvioita liittyen projekteihin, joihin liittyy erityisiä riskitekijöitä
- analysoimme aikaisempien ennusteiden osuvuutta vertaamalla niitä päättyneiden projektien toteumiin

NORJAN VAHVISTETTUIHIN VEROTAPPIOIHIN PERUSTUVIEN LASKENNALLISTEN VEROSAAMISTEN HYÖDYNNETTÄVYYS

Viitaten tilinpäätöksen laatimisperiaatteisiin ja liitetietoon 5

Yhtiöllä oli tilikauden alussa € 11,8 miljoonaa Norjan verotappioihin liittyviä laskennallisia verosaamia. Verotuksessa vähennyskelpoiset tappiot otetaan huomioon verosaamisena siinä määrin kuin yhtiö pystyy niitä todennäköisesti hyödyntämään lähitulevaisuudessa.

Viime vuosina erityisesti yhtiön päälystysliiketoiminnan tuloksellisuus on Norjassa ollut matalalla tasolla, aiheuttaen korostunutta epävarmuutta verotappioiden hyödynnettävyyden suhteen.

Tilikaudella johto arvioi laskennallisten verosaamisten hyödynnettävyyttä sovellettavien IFRS-standardien puitteissa ja tämän seurauksena yhtiö kirjasi alas Norjan verotappioihin liittyvät laskennalliset verosaamiset.

Erään liittyvän harkinnan ja arvionvaraisuuden johdosta tämä muodostaa tilintarkastuksen kannalta keskeisen seikan.

Testasimme yhtiön verotappioihin liittyvien laskennallisten verojen arvonalentumislaskelman sekä siinä käytettyjä oletuksia. Osana tätä testausta

- arvioimme arvonalentumislaskelmissa käytettyjä ennusteita viime vuosien tulostasoon. Huomioimme historiassa ilmenneet merkittävät positiiviset ja negatiiviset tekijät, joiden ei odoteta toistuvan ennustevuosina
- arvioimme laskelmissa käytettyjen oletusten kohtuullisuutta
- testasimme laskelmien matemaattista oikeellisuutta

LIKEARVON ARVOSTUS

Viitaten tilinpäätöksen laatimisperiaatteisiin ja liitetietoon 13

Yhtiön tase sisältää € 52,9 miljoonaa liikearvoa. Sovellettavien kirjanpitostandardien mukaisesti yhtiö vastaa liikearvon mahdollisen arvonalentumisen arvioimisesta vähintään vuosittain. Arvonalentumislaskelmiin sisältyy riski, että niissä käytetyt oletukset, kuten ennustetut kassavirrat, diskonttokorot ja kasvuennusteet ovat epärealistisia ja liikearvo on yliarvostettu. Liikearvon määrän ja sen arvostukseen liittyvien merkittävien johdon arvioiden johdosta liikearvon arvostus muodostaa tilintarkastuksen kannalta keskeisen seikan.

Liikearvon tarkastustoimenpiteet sisälsivät yhtiön arvonalentumislaskelman testaamisen. Osana suorittamiemme toimenpiteitä

- hankimme ymmärryksen yhtiön arvonalentumistestausmenetelmistä sovellettaviin kirjanpitostandardeihin verraten sekä niiden johdonmukaisuudesta edellisvuosiin nähden
- arvioimme kunkin rahavirtaa tuottavan yksikön arvonalentumistestauksessa käytettyjä muuttujia, hyödyntäen ulkoisia ja yhtiön sisäisiä lähteitä sekä yhtiön hallituksen hyväksymiä strategia- ja budjettilukuja
- testasimme laskelmien matemaattista oikeellisuutta
- arvioimme laskelmissa käytettyjen oletusten kohtuullisuutta
- suoritimme herkkyyksianalyysin sen arvioimiseksi, kuinka paljon laskelmissa käytettyjen keskeisten oletusten tulisi muuttua aiheuttaakseen arvonalentumisen
- hyödynsimme omia arvostusasiiantuntijoihimme arvioimaan yhtiön käyttämiä diskonttokorkoja yhtiön ja vertailuryhmän pääomakustannuksia vastaan

VAIHTO-OMAIUUDEEN ARVOSTUS

Viitaten tilinpäätöksen laatimisperiaatteisiin ja liitetietoon 7

Yhtiön vaihto-omaisuus on tasearvoltaan € 366,4 miljoonaa, muodostaen merkittävän osan taseen kokonaissummasta.

Vaihto-omaisuus arvostetaan hankintamenoon tai sitä alempaan nettorealisointiarvoon. Vaihto-omaisuuserän arvioitu nettorealisointiarvo perustuu johdon näkemykseen tulevaisuuden markkinakehityksestä ja rakennusaktiiviteeteista omaisuuserän maantieteellisellä alueella. Korostettua epävarmuutta liittyy arvioihin sellaisilla maantieteellisillä alueilla, joilla markkina-aktiivisuus on alhaista. Tällaista korostunutta epävarmuutta liittyy erityisesti joihinkin talonrakentamisliiketoimintaan kuuluviin tontteihin ja kiinteistöihin sekä päällystysliiketoimintaan kuuluviin kiviainesvarastoihin. Näihin liittyvän epävarmuuden johdosta vaihto-omaisuuden arvostus muodostaa tilintarkastuksen kannalta keskeisen seikan.

Vaihto-omaisuuden arvostusta tarkastaessamme

- hankimme kokonaistason ymmärryksen vaihto-omaisuuden sisältämistä hyödykkeistä.
- tunnistimme erä, joihin liittyy erityisiä yliarvostukseen liittyviä riskejä.
- hankimme ymmärryksen yhtiön arviosta tunnistamiemme, riskillisten erien nettorealisointiarvosta ja arvioimme niiden kohtuullisuutta
- haastoimme yhtiön käyttämiä oletuksia nettorealisointiarvoja arvioidessaan
- analysoimme aikaisempien ennusteiden osuvuutta vertaamalla niitä päättyneiden projektien toteumiin

Emoyhtiön tilinpäätöksen osalta ei ole sellaisia tilintarkastuksen kannalta keskeisiä seikkoja, joista olisi viestittävä kertomuksessamme.

TILINPÄÄTÖSTÄ KOSKEVAT HALLITUKSEN JA TOIMITUSJOHTAJAN VELVOLLISUUDET

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen laatimisesta siten, että konsernitilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti ja siten, että tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset. Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat myös sellaisesta sisäisestä valvonnasta, jonka ne katsovat tarpeelliseksi voidakseen laatia tilinpäätöksen, jossa ei ole väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyyttä.

Hallitus ja toimitusjohtaja ovat tilinpäätöstä laatiessaan velvollisia arvioimaan emoyhtiön ja konsernin kykyä jatkaa toimintaansa ja soveltuvissa tapauksissa esittämään seikat, jotka liittyvät toiminnan jatkuvuuteen ja siihen, että tilinpäätös on laadittu toiminnan jatkuvuuteen perustuen. Tilinpäätös laaditaan toiminnan jatkuvuuteen perustuen, paitsi jos emoyhtiö tai konserni aiotaan purkaa tai toiminta lakkauttaa tai ei ole muuta realistista vaihtoehtoa kuin tehdä niin.

TILINTARKASTAJAN VELVOLLISUUDET TILINPÄÄTÖKSEN TILINTARKASTUKSESSA

Tavoitteenamme on hankkia kohtuullinen varmuus siitä, onko tilinpäätöksessä kokonaisuutena väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyttä, sekä antaa tilintarkastuskertomus, joka sisältää lausuntonne. Kohtuullinen varmuus on korkea varmuustaso, mutta se ei ole tae siitä, että olennainen virheellisyys aina havaitaan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti suoritettavassa tilintarkastuksessa. Virheellisyyksiä voi aiheutua väärinkäytöksestä tai virheestä, ja niiden katsotaan olevan olennaisia, jos niiden yksin tai yhdessä voitaisiin kohtuudella odottaa vaikuttavan taloudellisiin päätöksiin, joita käyttäjät tekevät tilinpäätöksen perusteella.

Hyvän tilintarkastustavan mukaiseen tilintarkastukseen kuuluu, että käytämme ammatillista harkintaa ja säilytämme ammatillisen skeptisyyden koko tilintarkastuksen ajan. Lisäksi:

- tunnistamme ja arvioimme väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvat tilinpäätöksen olennaisen virheellisyyden riskit, suunnittelemme ja suoritamme näihin riskeihin vastaavia tilintarkastustoimenpiteitä ja hankimme lausuntonne perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä. Riski siitä, että väärinkäytöksestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, on suurempi kuin riski siitä, että virheestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, sillä väärinkäytökseen voi liittyä yhteistoimintaa, väärentämistä, tietojen tahallista esittämättä jättämistä tai virheellisten tietojen esittämistä taikka sisäisen valvonnan sivuuttamista.
- muodostamme käsityksen tilintarkastuksen kannalta relevantista sisäisestä valvonnasta pystyäksemme suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet mutta emme siinä tarkoituksessa, että pystyisimme antamaan lausunnon emoyhtiön tai konsernin sisäisen valvonnan tehokkuudesta.
- arvioimme sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuutta sekä johdon tekemien kirjanpidollisten arvioiden ja niistä esitettävien tietojen kohtuullisuutta.
- teemme johtopäätöksen siitä, onko hallituksen ja toimitusjohtajan ollut asianmukaista laatia tilinpäätös perustuen oletukseen toiminnan jatkuvuudesta, ja teemme hankkimamme tilintarkastusevidenssin perusteella johtopäätöksen siitä, esiintyykö sellaista tapahtumiin tai olosuhteisiin liittyvää olennaista epävarmuutta, joka voi antaa merkittävää aihetta epäillä emoyhtiön tai konsernin kykyä jatkaa toimintaansa. Jos johtopäätöksemme on, että olennaista epävarmuutta esiintyy, meidän täytyy kiinnittää tilintarkastuskertomuksessamme lukijan huomiota epävarmuutta koskeviin tilinpäätöksessä esitettäviin tietoihin tai, jos epävarmuutta koskevat tiedot eivät ole riittäviä, mukauttaa lausuntonne. Johtopäätöksemme perustuvat tilintarkastuskertomuksen antamispäivään mennessä hankittuun tilintarkastusevidenssiin. Vastaiset tapahtumat tai olosuhteet voivat kuitenkin johtaa siihen, ettei emoyhtiö tai konserni pysty jatkamaan toimintaansa.
- arvioimme tilinpäätöksen, kaikki tilinpäätöksessä esitettävät tiedot mukaan lukien, yleistä esittämistapaa, rakennetta ja sisältöä ja sitä, kuvastaako tilinpäätös sen perustana olevia liiketoimia ja tapahtumia siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan.
- hankimme tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä konserniin kuuluvia yhteisöjä tai liiketoimintoja koskevasta taloudellisesta informaatiosta pystyäksemme antamaan lausunnon konsernitiilinpäätöksestä. Vastaamme konsernin tilintarkastuksen ohjauksesta, valvonnasta ja suorittamisesta. Vastaamme tilintarkastuslausunnosta yksin.

Kommunikoimme hallintoelinten kanssa muun muassa tilintarkastuksen suunnitellusta laajuudesta ja ajoituksesta sekä merkittävistä tilintarkastushavainnoista, mukaan lukien mahdolliset sisäisen valvonnan merkittävät puutteellisuudet, jotka tunnistamme tilintarkastuksen aikana.

Lisäksi annamme hallintoelimille vahvistuksen siitä, että olemme noudattaneet riippumattomuutta koskevia relevantteja eettisiä vaatimuksia, ja kommunikoimme niiden kanssa kaikista suhteista ja muista seikoista, joiden voi kohtuudella ajatella vaikuttavan riippumattomuuteemme, ja soveltuviissa tapauksissa niihin liittyvistä varotoimista.

Päätämme, mitkä hallintoelinten kanssa kommunikoiduista seikoista olivat merkittävimpiä tarkasteltavana olevan tilikauden tilintarkastuksessa ja näin ollen ovat tilintarkastuksen kannalta keskeisiä. Kuvaamme kyseiset seikat tilintarkastuskertomuksessa, paitsi jos säädös tai määräys estää kyseisen seikan julkistamisen tai kun äärimmäisen harvinaisissa tapauksissa toteamme, ettei kyseisestä seikasta viestitä tilintarkastuskertomuksessa, koska siitä aiheutuvien epäedullisten vaikutusten voitaisiin kohtuudella odottaa olevan suuremmat kuin tällaisesta viestinnästä koitua yleinen etu.

MUUT RAPORTOINTIVELVOITTEET

TILINTARKASTUSTOIMEKSIANTOA KOSKEVAT TIEDOT

Olemme toimineet yhtiökokouksen valitsemana tilintarkastajana yhtäjaksoisesti 31 vuotta alkaen 9.1.1987, jolloin tilintarkastajaksi valittiin yhtiössämme toimiva KHT-tilintarkastaja. Olemme toimineet Lemminkäinen Oyj:n tilintarkastajana koko sen ajan, kun se on ollut yleisen edun kannalta merkittävä yhteisö.

MUU INFORMAATIO

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat muusta informaatiosta. Muu informaatio käsittää toimintakertomuksen ja vuosikertomukseen sisältyvän informaation, mutta se ei sisällä tilinpäätöstä eikä sitä koskevaa tilintarkastuskertomustamme. Olemme saaneet toimintakertomuksen käyttöömmme ennen tämän tilintarkastuskertomuksen antamispäivää ja odotamme saavamme vuosikertomuksen käyttöömmme kyseisen päivän jälkeen.

Tilinpäätöstä koskeva lausuntonamme ei kata muuta informaatiota.

Velvollisuutenamme on lukea edellä yksilöity muu informaatio tilinpäätöksen tilintarkastuksen yhteydessä ja tätä tehdessämme arvioida, onko muu informaatio olennaisesti ristiriidassa tilinpäätöksen tai tilintarkastusta suoritettaessa hankkimamme tietämyksen kanssa tai vaikuttaako se muutoin olevan olennaisesti virheellistä. Toimintakertomuksen osalta velvollisuutenamme on lisäksi arvioida, onko toimintakertomus laadittu sen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Lausuntonamme esitämme, että

- toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat yhdenmukaisia
- toimintakertomus on laadittu toimintakertomuksen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Jos teemme ennen tilintarkastuskertomuksen antamispäivää käyttöömmme saamaamme muuhun informaatioon kohdistamamme työn perusteella johtopäätöksen, että kyseisessä muussa informaatiossa on olennainen virheellisyys, meidän on raportoitava tästä seikasta. Meillä ei ole tämän asian suhteen raportoitavaa.

Hallituksen toimintakertomuksessa kuvattujen seikkojen mukaisesti Lemminkäinen Oyj ei julkaise selvitystä hallinto- ja ohjausjärjestelmästä taikka selvitystä muista kuin taloudellisista tiedoista tilikaudelta 2017.

Helsingissä 8.2.2018

PricewaterhouseCoopers Oy

Tilintarkastusyhteisö

Markku Katajisto

KHT

Osakkeet ja osakkeenomistajat

Lemminkäisellä oli yksi osakesarja (LEM1S). Kukin osake oikeutti yhteen ääneen yhtiökokouksessa ja samansuuruiseen osinkoon.

OSAKEPÄÄOMA JA OSAKKEIDEN MÄÄRÄ

Lemminkäisen osakepääoma pysyi muuttumattomana ja oli vuoden 2017 lopussa 34 042 500 euroa. Osakkeiden lukumäärä vuoden 2017 lopussa oli 23 219 900 kappaletta.

OSAKKEEN KURSSIKEHITYS JA VAIHTO

Lemminkäinen Oyj:n osakkeen kurssi 1.1.2017 Nasdaq Helsinki Oy:ssä oli 20,40 euroa (13,79) ja 31.12.2017 se oli 22,87 euroa (20,40). Osakkeen ylin noteeraus oli kesäkuussa 29,00 euroa ja alin huhtikuussa 17,75 euroa. Lemminkäisen kaikkien osakkeiden markkina-arvo 31.12.2017 oli 530,7 milj. euroa (473,3).

Nasdaq Helsinki Oy:n lisäksi Lemminkäisen osakkeella käytiin kauppaa myös vaihtoehtoisilla markkinapaikoilla. Osakkeiden kokonaisvaihto tammi-joulukuussa oli yhteensä 6 371 409 kappaletta (2 770 162), josta 7 % (4) tuli vaihtoehtoisilta markkinapaikoilta. (lähde: Fidessa Fragmentation Index, <http://fragmentation.fidessa.com>).

OSAKKEENOMISTAJAT

Yhtiöllä oli vuoden 2017 lopussa 3 928 (4 191) osakkeenomistajaa. Hallintarekisteröityjen ja ulkomaalaisten omistajien osuus Lemminkäinen Oyj:n kaikista osakkeista ja äänimäärästä oli 8,2 % (13,6).

LIPUTUKSET

PEAB AB:n (publ) omistus Lemminkäisestä laski 9.10.2017 nollaan osakkeeseen, mikä vastasi 0,00 prosenttia Lemminkäisen osake- ja äänimäärästä, ja samana päivänä Onvest Sijoitus Oy:n omistus Lemminkäisestä nousi 2 458 447 osakkeeseen, mikä vastasi 10,59 prosenttia Lemminkäisen osake- ja äänimäärästä.

OMAT OSAKKEET

Lemminkäinen tiedotti 13.3.2017 vuosien 2013–2015 osakepalkkiojärjestelmään liittyvästä suunnatusta osakeannista omilla osakkeilla. Osakeannissa luovutettiin 1 687 yhtiön hallussa olevaa omaa osaketta.

Lemminkäisellä oli 31.12.2017 hallussaan 15 000 omaa osaketta, mikä oli 0,06 % kaikista osakkeista.

OSAKASSOPIMUKSET

Yhtiön tiedossa ei ollut sellaisia osakkaiden välisiä sopimuksia, joilla olisi ollut merkitystä omistuksen tai äänivallan käyttämiselle yhtiökokouksissa.

LEMMINKÄISEN OSAKE (LEM1S)

Listaus:	Nasdaq Helsinki Oy
Listautumispäivämäärä:	2.1.1997
Kaupankäyntivaluutta:	euro
Lista:	Nordic Mid Caps
Toimiala:	Teollisuustuotteet ja -palvelut, Rakennustoiminta ja -suunnittelu
Kaupankäyntitunnus:	LEM1S
ISIN:	FI0009900336
Reuters-tunnus:	LEM1S.HE
Bloomberg-tunnus:	LEM1S FH

HALLITUKSEN JA JOHTORYHMÄN OSAKKEENOMISTUS

	Osakkeet 31.12.2017	Osakkeet 31.12.2016
Hallitus ¹⁾	7 334 425	7 334 425
Toimitusjohtaja ¹⁾	6 979	6 979
Konsernin johtoryhmä, pois lukien toimitusjohtaja	15 075	15 575
Hallituksen ja johtoryhmän omistus, yhteensä	7 356 479	7 356 979
% kaikista osakkeista	32 %	32 %

¹⁾ Sisältää henkilökohtaiset omistukset sekä lähipiiriin ja määräysvalta-yhteisöjen omistukset.

SUURIMMAT OSAKKEENOMISTAJAT 31.12.2017

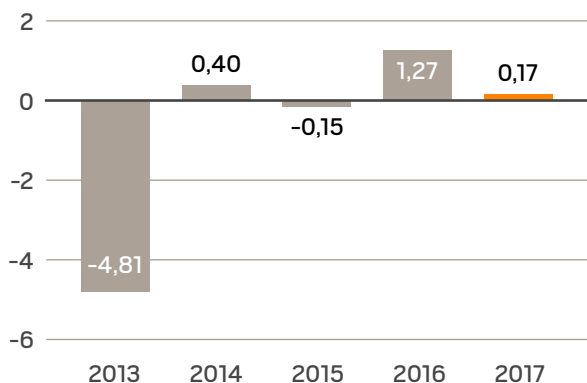
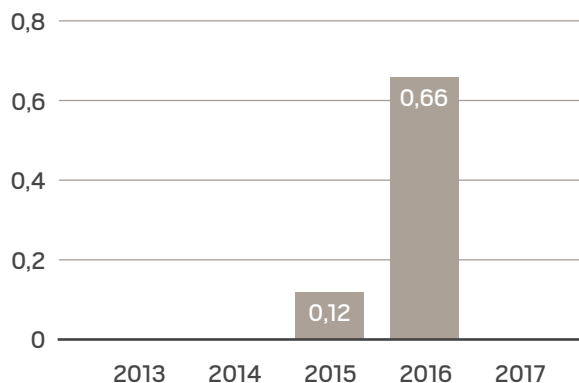
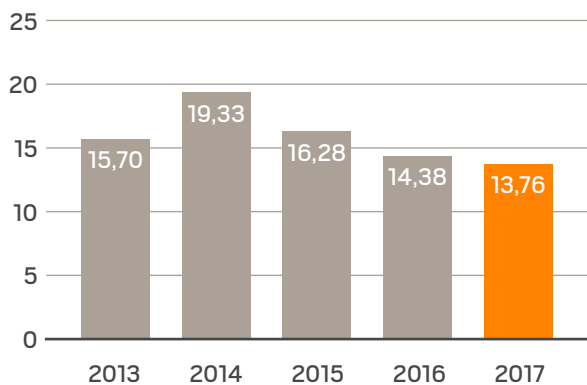
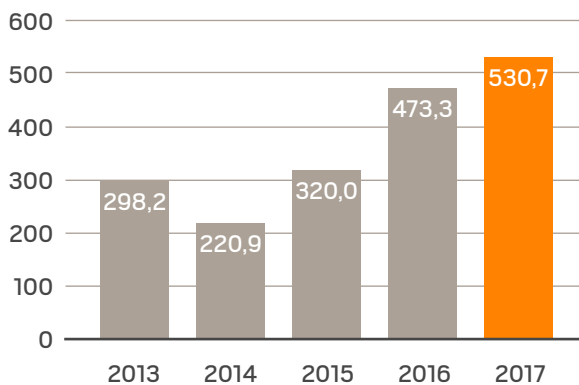
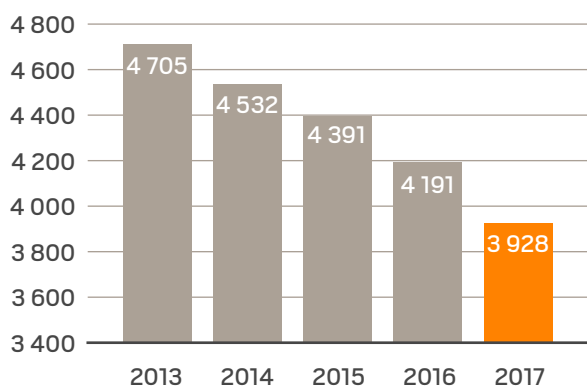
	Osakemäärä	% osakekannasta
1 PNT Group Oy	4 231 948	18,2
2 Onvest Sijoitus Oy	2 458 447	10,6
3 Pentti Heikki Oskari kuolinpesä	2 253 698	9,7
4 Forstén Noora Eva Johanna	1 415 241	6,1
5 Pentti Lauri Olli Samuel	1 161 635	5,0
6 Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varma	1 091 677	4,7
7 Fideles Oy	882 200	3,8
8 Pentti-Von Walzel Anna Eva Kristina	760 580	3,3
9 Pentti-Kortman Eva Katarina	751 234	3,2
10 Vimpu Intressenteri Ab	750 000	3,2
11 Pentti Timo Kaarle Kristian	655 280	2,8
12 Mandatum Life Unit-Linked	490 657	2,1
13 Mariatorp Oy	450 000	1,9
14 Wipunen varainhallinta Oy	400 000	1,7
15 Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera	346 435	1,5
15 suurinta, yhteensä	18 099 032	77,9
Muut omistajat	3 265 448	14,5
Hallintarekisteröidyt omistajat	1 855 420	13,4
Yhteensä	23 219 900	100,0

OSAKKEENOMISTAJAT SEKTOREITTAIN 31.12.2017

	Omistajien määrä	% osakkeen- omistajista	Osakemäärä	% osakkeista
Suomalaiset yksityisjohtajat	3 627	92,3	8 917 761	38,4
Julkisyhteisöt	5	0,1	1 741 531	7,5
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	10	0,3	3 633 298	15,7
Yhtiöt	220	5,6	6 728 104	29,0
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	38	1,0	289 461	1,3
Ulkomaiset omistajat ja hallintarekisteröidyt	28	0,7	1 909 745	8,2
Yhteensä	3 928	100,0	23 219 900	100,0

OSAKKEENOMISTAJAT OMISTUKSEN MÄÄRÄN MUKAAN 31.12.2017

Osakemäärä	Omistajien määrä	% osakkeen- omistajista	Osakemäärä	% osakkeista
1-100	1 636	41,6	72 178	0,3
101-500	1 530	39,0	368 986	1,6
501-1 000	335	8,5	241 598	1,0
1 001-5 000	329	8,4	648 886	2,8
5 001-10 000	34	0,9	255 173	1,1
10 001-50 000	36	0,9	697 930	3,0
50 001-100 000	8	0,2	517 905	2,2
100 001-500 000	7	0,2	2 245 746	9,7
500 001-	13	0,3	18 171 498	78,3
Yhteensä	3 928	100,0	23 219 900	100,0
joista hallintarekisteröityjä	9	0,2	1 855 420	8,0

Tulos/osake, euroa**Osinko/osake, euroa****Oma pääoma/osake, euroa****Osakekannan markkina-arvo, milj. euroa****Osakkeenomistajien määrä**

Osakkeisiin ja osakkeenomistajiin liittyvät tiedot eivät ole osa tilintarkastettavaa tilinpäätöstä.

Tietoa osakkeenomistajille ja sijoittajille

VARSINAINEN YHTIÖKOKOUS 2018

Lemminkäinen Oyj:n yhdistyminen YIT Oyj:n kanssa toteutui 1.2.2018. Lemminkäinen Oyj sulautui YIT Oyj:een, ja Lemminkäinen Oyj purkautui. Yhdistymisen vuoksi varsinaista yhtiökokousta ei järjestetä vuonna 2018.

OSAKKEENOMISTAJIEN KOKOUS

Koska Lemminkäinen Oyj on purkautunut, osakkeenomistajien kokous järjestetään myöhemmin ilmoitettavana ajankohtana.

OSINGONJAKOPOLITIIKKA JA TILIKAUDEN 2017 OSINKO

Lemminkäinen Oyj:n yhdistyminen YIT Oyj:n kanssa toteutui 1.2.2018. Lemminkäinen Oyj sulautui YIT Oyj:een, ja Lemminkäinen Oyj purkautui. Sulautumisen vuoksi hallitus ehdottaa, ettei osinkoa jaeta 31.12.2017 päättyneeltä tilikaudelta.

TALOUDELLISET TIEDOTTEET VUONNA 2018

1.2.2018	Tilinpäätöstiedote 2017
Viikko 8	Vuosikertomus 2017
Viikko 12	Tilinpäätös 1.1.–31.1.2018

Lemminkäinen